

Başlarken...

Dünyadan ve Türkiye'den güncel hukuki gelişme ve haberlere yer verdiğimiz Hukuk Bültenimizin Eylül sayısını sizlerle paylaşmaktan mutluluk duyuyoruz.

Bültenimizde yer alan içerik yalnızca bilgi verme amaçlı olup konulara ilişkin detaylı bilgiler için bizimle irtibata geçmenizden memnuniyet duyacağız.

Ekim ayında görüşmek üzere!

Editörler:

[Burcu Çelik Gökçen](#)
[Beyza Nur Gökse](#)

Marka Hükümsüzlük Şartları ve “Gerçek Hak Sahipliği İlkesi”

Özellikle Sanayi Devriminin getirdiği yeniliklerle birlikte tipik mülkiyet tanımı genişlemek mecburiyetinde kalmış ve sınai buluşlar yeni yasal düzenlemelerle birlikte koruma altına alınmıştır. [\(Sayfa 2\)](#)

Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumu ve Bu Kurumun İptaline İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararının İncelemesi

Hukukumuzda hükümün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kurumu 15.07.2005 tarihinde RG’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Hukukumuzdaki düzenleme son hali ile 2006 yılında 5271 sayılı CMK m231’de yer yerini almıştır. [\(Sayfa 10\)](#)

Yargılama Aşamalarına Göre İhtiyati Tedbirin Hukuki Durumu

İhtiyati tedbir kararı verilmesi neticesinde dava sonuna kadar aleyhine tedbir kararı verilen kişinin hakları kısıtlanacağından; yargılama sonunda bu kişinin haklılığının ortaya çıkması ihtimalinde uğradığı zararların tazmini gerekmektedir. [\(Sayfa 16\)](#)

Özel Okulda Öğretmenlik Yapan İşçinin İş Akdi Çalışma İzininin MEB Tarafından İptal Edilmesi Sebebiyle Feshedilebilir Mi?

Çalışma izni, bir kişinin belirli bir işte yasal olarak çalışabilmesi için gereken resmi izindir. Özel eğitim kurumları, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen yönetmeliklere uymak zorundadır. [\(Sayfa 22\)](#)

Kira İlişkisinden Doğan Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk

Bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda, taraflar tercihen müzakere, Avukatlık Kanunu 35/A kapsamında sulh-uzlaşma görüşmeleri, arabuluculuk gibi uyuşmazlık çözüm yöntemlerini tercih edebileceklerdir. [\(Sayfa 29\)](#)

İş Fikirleri ve Girişimlerinin Hukuki Güvenliği ve Korunması

Buluş, bir probleme teknik bir çözüm getiren yeniliklerin tümüdür. Yeniliklere örnek vermek gerekirse, tamamıyla yeni bir makine, ürün, kimyasal bileşik veya bir yöntem olabilecektir. [\(Sayfa 6\)](#)

Rusya'ya Uygulanan Yaptırımlar ve Benzer Yaptırımların Uluslararası Ticaret Üzerindeki Hukuki Etkileri

Son zamanlarda, Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi ve Ukrayna üzerindeki etkisi nedeniyle birçok ülke tarafından Rusya'ya yönelik yaptırımlar uygulanmıştır. [\(Sayfa 13\)](#)

İş Yerinin İhtiyaç Sebebiyle Tahliye Edilmesi Mümkün Müdür? Şartları Nelerdir?

Yapılan kira kontratı, ev sahibi veya iş yeri sahibi ile yani konut, arsa, gayrimenkul, araba, işletme sahibi kişi veya kişiler ile kiracı arasında mutabık kalınan, koşulların yanı sıra kiralanan yerin genel şartlarını da belirleyen resmi evraktır. [\(Sayfa 18\)](#)

7456 Sayılı Kanununun ile İhdas Edilen Ek Motorlu Taşıtlar Vergisine İlişkin Genel Tebliğ'in Anayasa'ya Aykırılığı

Anayasa'nın 2. Maddesinde belirtilen hukuk devleti ilkesi, hukuki güvenlik ilkesini içinde barındırmaktadır. Hukuki güvenlik ilkesinin alt başlıklarında ise verginin belirliliği ve kanunların geriye yürümezliği ilkeleri bulunmaktadır. [\(Sayfa 26\)](#)

Yapay Zeka ve Robot Hukuku'nda Sorumluluk

Yapay zeka (AI) ve robotlar, bilgisayarlar, algoritmalar ve makineler aracılığıyla insan benzeri görevleri yerine getirebilen sistemlerdir. AI, çevremizdeki verileri analiz edebilir, öğrenebilir ve kararlar alabilir. [\(Sayfa 31\)](#)

Güncel Haberler

Tarımsal Üretim Sözleşmesinden Doğan Hukuk Uyuşmazlıklarına İlişkin Arabuluculuk Yönetmeliği 01.09.2023 Tarihinde Resmî Gazete’de Yayımlandı! [\(Sayfa 12\)](#)

İstanbul BAM 54. Hukuk Dairesi Kira Parasının Günün Ekonomik Koşullarına Uyarlanması İçin Her Zaman “Uyarlama” Davası Açılabileceğine Karar Verdi! [\(Sayfa 12\)](#)

Yargıtay 12. Ceza Dairesi Yolcunun Kapısı Açık Dolmuştan Düşerek Hayatını Kaybetmesinin Bilinçli Taksirle Adam Öldürme Suçunu Oluşturacağına Karar Verdi! [\(Sayfa 25\)](#)

Amazon, ABD Mahkemesinde Tüketicilerin Fiyat Düzenlemesi Davasını Reddetme Girişimini Kaybediyor! [\(Sayfa 25\)](#)

Avrupa Parlamentosu Tarihi Karar Aldı: İlk “Yapay Zeka Yasası” 14 Haziran 2023 Tarihinde Kabul Edildi! [\(Sayfa 34\)](#)

Avukatlar İçin Önemli Bir Dijital Değişim Olan Avassist Uygulaması Kullanıma Açıldı! [\(Sayfa 34\)](#)

MARKA HÜKÜMSÜZLÜK ŞARTLARI VE “GERÇEK HAK SAHİPLİĞİ İLKESİ”

GİRİŞ

Kişisel hayatlarımızda olduğu gibi ticari hayatta da farklı ve özgün olma; rekabette öne çıkma ve hatırdan kalma temel varlık amaçlarıdır. Nasıl ki saç kesimimiz ve giyimimizle tarzımızı ve karakterimizi dışa vurmaya çalışıyorsak ticari işletmeler de markaları aracılığıyla kim olduğunu ve ne yaptığını en çarpıcı ve akılda kalıcı şekilde ifade etme gayretindedir. İşte bu denli önem arz eden markalar, ulusal ve uluslararası hukukta korunarak çeşitli yasal düzenlemeler getirilmiştir.

Marka hakkı sınai mülkiyet kavramı altında olup herkese karşı ileri sürülebilir mutlak haklardandır. Özellikle Sanayi Devriminin getirdiği yeniliklerle birlikte tıpkı mülkiyet tanımlarını genişletmek mecburiyetinde kalmış ve sınai buluşlar yeni yasal düzenlemelerle birlikte koruma altına alınmıştır. Bu yazıda Marka Hakkının Mevzuatımızdaki yeri, Marka Hükümsüzlük Şartları, Sessiz Kalma Yoluyla Hak Kaybı, Markanın Kullanılmama Defii ve özel bir marka hükümsüzlük haline vücut veren Gerçek Hak Sahipliği İlkesi incelenecektir.

1. MEVZUATIMIZDA MARKA HAKKI VE MARKANIN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ

1.1. GENEL OLARAK

Hukukumuzda Marka hakkı esasen 6769 sayılı Kanun'da düzenlenmektedir. Kanun'un 4. Maddesinde Markanın tanımı yapılmış olup tanımda:

“Marka, bir teşebbüsün mallarının veya hizmetlerinin diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesini

sağlaması ve marka sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayabilecek şekilde sicilde gösterilebilir olması şartıyla kişi adları dâhil sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi olmak üzere her tür işareten oluşabilir.” denmektedir.

Hükümün lafzından da anlaşıldığı üzere marka ayırt ediciliği sağlayan, kişi adları dahil sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajların biçimi olmak üzere her türlü işareti kapsamaktadır. Tanımda özellikle korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayabilecek şekilde sicilde gösterilebilir olma şartını aramıştır.

Bu nedenle üç boyutlu şekillerin sicilde iki boyutlu olarak ifade edilebilir olması; seslerin ise notalar ve belli objektif göstergeler ile ifade edilebilmesi gerekmektedir. Kokuların marka hakkına dahil olup olmayacağı hem hukukumuzda hem de Avrupa Birliği hukukunda tartışma konusudur. Tanım maddesinde sayılmadığından ülkemizde marka ile özdeşleşmiş ve bilinirlik kazanmış olsa dahi kokuların tescil edilmesi mümkün değildir. Ancak ABD’de uzun yıllardır kokular ABD Patent ve Marka Ofisi (USPTO) tarafından tescil edilmektedir.

Bu konuda çarpıcı kararlardan biri “Play-Doh” Oyun Hamuru kararıdır. Play-Doh oyun hamurunun yaratıcısı Hasbro Inc. hepimizin çocukluğundan aşına olduğu o vanilyalı tatlı hamur kokusunu ABD Marka Yasası kapsamında tescil ettirmeyi başarmıştır. Ancak kokuların net, açık, herkes tarafından bilinen ve anlaşılabilen bir

şekilde ifade edilmesinin güç olması nedeniyle Hukukumuzda henüz marka hakkı kapsamına dahil edilmemiştir. [1] Tanım maddesinin akabinde Kanunumuzda “Marka Tescilinde Mutlak Ret Nedenleri” ve “Marka Tescilinde Nispi Ret Nedenleri” düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere ek olarak ayrıntılarıyla inceleyeceğimiz üzere 25. Maddede “Hükümsüzlük Halleri ve Hükümsüzlük Talebi” düzenlenmiştir. Mutlak ve Nispi Ret Nedenlerinden birinin mevcut olmasına rağmen marka tescil edilmiş ise Hükümsüzlük davası açılarak yasanın sağladığı koruma ortadan kaldırılmaktadır.

1.2. MARKA HÜKÜMSÜZLÜK ŞARTLARI

Hükümsüzlük, sözlük anlamıyla: “Yürürlükten çıkarılmış, yürürlüğü kalmamış, geçersiz kılınmış” anlamına gelmektedir. Marka hukukunda hükümsüzlük ise “Tescil edilmiş bir markanın, gerekli koşullara sahip olmaması nedeniyle dava yoluyla iptali ve böylece evvelce elde edilmiş marka hakkının son bulması demektir.” [2]

Kanunumuzda çeşitli hükümsüzlük halleri düzenlenmiş olup bunlar temelde mutlak ve nispi ret nedenleridir. Mutlak ret nedenleri kamusal önemi bakımından marka tescil aşamasında Türk Patent Enstitüsü tarafından re’sen gözetilmektedir. Nispi Ret Nedenleri ise menfaati zarar gören gerçek ve tüzel kişilerin haklarını korumak amacıyla düzenlenmiştir. Kamu yararı değil bireysel yarar söz konusu olup Enstitü tarafından re’sen göz önünde bulundurulmamaktadır. [3]

1.2.1 Mutlak Ret Nedenleri

6769 sayılı Kanunun 5. Madde kapsamında, aşağıda yazılı işaretler marka olarak tescil edilemez:

- 4 üncü madde kapsamına girmeyen işaretler,
- Herhangi bir ayırt edici niteliğe sahip olmayan işaretler,
- Aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetle ilgili olarak tescil edilmiş veya daha önce tescil için başvurusu yapılmış bir marka ile aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer olan işaretler,
- Ticaret alanında cins, çeşit, vasıf, kalite, miktar, amaç, değer, coğrafi kaynak belirten veya malların üretildiği, hizmetlerin sunulduğu zamanı gösteren veya malların ve hizmetlerin diğer karakteristik özelliklerini belirten işaret ve adlandırmaları münhasıran veya esas unsur olarak içeren işaretler.
- Ticaret alanında herkes tarafından kullanılan veya belirli bir meslek sanat veya ticaret grubuna mensup olanları ayırt etmeye yarayan işaret ve adları münhasıran veya esas unsur olarak içeren işaretler,
- Malın özgün doğal yapısından ortaya çıkan şeklini veya bir teknik sonucu elde etmek için zorunlu olan, kendine malın şeklini veya mala asli değerini veren şekli içeren işaretler,
- Mal veya hizmetin niteliği, kalitesi veya üretim yeri, coğrafi kaynağı gibi konularda halkı yanıltacak işaretler,
- Yetkili mercilerden kullanmak için izin alınmamış ve dolayısıyla Paris Sözleşmesinin 2 nci mükerrer 6 ncı maddesine göre reddedilecek işaretler,
- Paris Sözleşmesinin 2 nci mükerrer 6 ncı maddesi kapsamı dışında kalan ancak kamuyu ilgilendiren, tarihi, külterel değerler bakımından halka mal olmuş ve ilgili mercilerin tescil izni vermediği diğer armalar, amblemler veya nişanları içeren işaretler,
- Dini değerleri ve sembolleri içeren işaretler,
- Kamu düzenine ve genel ahlaka aykırı işaretler.
- Tescilli coğrafi işaretten oluşan ya da tescilli coğrafi işaret içeren işaretler.

Mutlak ret nedenleri kamu düzeninden kaynaklı olup Enstitü tarafından göz önünde bulundurulmaktadır.

1.2.2 Nispi Ret Nedenleri

Herhangi bir işaret üzerinde başka bir kişinin, herhangi bir nedene dayanan bir

hakkı bulunmasından dolayı, bu işaretin marka olarak tesciline engel olan haller nispi ret nedenleri olarak adlandırılır. Mutlak ret nedenlerinin aksine nispi ret nedenleri kamu yararı gözetilerek konulan hükümler olmayıp, kişilerin marka üzerinde münhasıran sahip oldukları öncelik hakkına dayanırlar.

Nispi ret nedenleri, mutlak ret nedenlerinin aksine işaretin nitelik ve özelliğinden değil, bu işaret üzerinde üçüncü kişinin herhangi bir hakka sahip olmasından doğar.

Nispi ret sebepleri, hak sahibi üçüncü kişiler tarafından ileri sürülür. Nispi ret sebepleri mutlak ret sebeplerinden farklı olarak önceki marka sahibinin haklarını korumaya yöneliktir.

Bu durum daha önce bir markayı seçmiş olan kişilerin, sonraki marka sahiplerinin marka tescil imkânlarına sınırlama getirmesini sağlamaktadır. Böylece eskiye dayalı kullanım korunmaktadır. Eski bir hakkın mevcut olması kendiliğinden dikkate alınmaz. Sadece hak sahibinin itirazı üzerine dikkate alınır.

6769 sayılı Kanunun 6. Maddesi kapsamında, tescil edilmiş veya tescil için başvuru yapılmış bir markanın sahibi tarafından itiraz yapılması durumunda aşağıdaki hallerde marka tescil edilemez:

- Tescil için başvurusu yapılan marka, tescil edilmiş veya tescil için daha önce başvurusu yapılmış bir marka ile aynı ise ve aynı mal veya hizmetleri kapsıyorsa,
- Tescil için başvurusu yapılan marka, tescil edilmiş veya tescil için daha önce başvurusu yapılmış bir marka ile aynı veya benzer ise ve tescil edilmiş veya tescil için başvurusu yapılmış bir markanın kapsadığı mal veya hizmetlerle aynı veya benzer ise, tescil edilmiş veya tescil için başvurusu yapılmış markanın halk tarafından karıştırılma ihtimali varsa ve bu karıştırılma ihtimali tescil edilmiş veya tescil için başvurusu yapılmış bir marka ile ilişkili olduğu ihtimalini de kapsıyorsa.
- Marka sahibinin ticari vekili veya temsilcisi tarafından markanın kendi adına tescilli için, marka sahibinin izni olmadan ve geçerli bir gerekçe gösterilmeden bir başvuru yapılmışsa,
- Tescilsiz bir markanın veya ticaret sırasında kullanılan bir başka işaretin tescilli istenilen markanın;

a) başvuru tarihinden önce veya markanın tescilli için yapılan başvuruda belirtilen

rüçhan tarihinden önce bu işaret için başka bir kişi adına hak elde edilmiş ise, b) sahibine daha sonraki bir markanın kullanımını yasaklama hakkını veriyorsa,

- Tescil edilmiş veya tescil için başvurusu yapılmış markanın, toplumda ulaştığı tanınırlık düzeyi nedeniyle haksız bir yararın sağlanabileceği, markanın itibarına zarar verebileceği veya tescil için başvurusu yapılmış markanın ayırt edici karakterini zedeleyici sonuçlar doğurabileceği bir durum oluşmuşsa,
- Tescil için başvurusu yapılmış marka, başkasına ait kişi ismi, fotoğrafı, telif hakkı veya herhangi bir sınai mülkiyet hakkını kapsıyorsa,
- Ortak ve garanti markalarının sona ermesinden itibaren üç yıl içinde ortak marka veya garanti markası ile aynı veya benzeri olan bir başvurusu yapılmışsa,
- Bir markanın yenilenmesi nedeniyle koruma süresinin dolmasından sonra iki yıl içerisinde aynı veya benzer markanın, aynı veya benzer mal ve hizmetler için tescil başvurusu yapılmışsa ve
- Kötü niyetle yapılan marka başvuruları.

Nispi ret kapsamında olup hak sahibi tarafından talep ve dava edildiğinde markanın hükümsüzlüğüne karar verilebilecektir. Tüm bu hallere ek olarak hükümsüzlük iddiasında bulunan markasını ciddi ve samimi şekilde kullanıyor olması gerekir.

Markanın ciddi kullanılmaması hükümsüzlük iddialarına karşı defii olarak ileri sürülebilmektedir. Bu yazımızda ciddi ve gerçek kullanım kısaca özetlenerek devamında anılan maddede yer alan ve içtihatlarla gelişen “gerçek (öncelikli) hak sahipliği ilkesi” içtihat kararları ile birlikte özel olarak ele alınacaktır.

2. HÜKÜMSÜZLÜK İDDİASINDA BULUNANIN MARKASINI CİDDİ VE GERÇEK KULLANIMI ŞARTTIR.

Hukukumuzda marka hakkı sahibini koruyucu birçok düzenleme mevcuttur.

Ancak marka sahibi bu yasal korumadan belli şartlar çerçevesinde yararlanabilmektedir. Yazımızda yer verdiğimiz diğer şartlara ek olarak markanın “gerçek ve ciddi kullanımı”nın da mevcut olması gerekmektedir. Markanın tescilinin yapıldığı ancak ticari hayatta aktif olarak kullanılmadığı durumda kullanılmayan bu markanın korunmasını beklemek samimi bir talep olmayıp dürüstlük kuralına da aykırılık teşkil edecektir.

Aynı zamanda kullanılmayan ve menfaat elde edilmeyen bir markaya dayanılarak başka bir markanın hükümsüzlüğünü talep etmek de “hakın kötüye kullanılması” teşkil edecektir. Hukukumuz hakkın kötüye kullanılmasını korumamakta olup hukuki yararı olmayan bu iddialar reddedilecektir.

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu 9/1. Maddesi hükmüne göre: “Tescil tarihinden itibaren beş yıl içinde haklı bir sebep olmadan tescil edildiği mal veya hizmetler bakımından marka sahibi tarafından Türkiye’de ciddi biçimde kullanılmayan ya da kullanımına beş yıl kesintisiz ara verilen markanın iptaline karar verilir”.

Hükme göre ciddi bir şekilde kullanılmayan ve 5 yıl kesintisiz olarak kullanımına ara verilen markaların iptaline karar verileceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme de ticari hayatın ve rekabet ortamının dü-rüstçe işlemlerini sağlamayı amaçlamaktadır. [4]

Yargıtay 11. HD 2015/10614 E. 2016/5566 K. 23.05.2016 T. Sayılı kararında da: “556 sayılı KHK’nın 14. maddesi uyarınca marka sahibi, tescilli markasını kural olarak yurt içinde veya ihracatta, kendisi veya izni ile üçüncü kişi tarafından sicilde kayıtlı mallar ve hizmetler için işlevlerine uygun, ciddi, ekonomik şekilde kullanılmalıdır.” şeklinde karar vermiştir. Markanın ciddi kullanımı da 6769 sayılı SMK’de kendisine yer bulmuştur ve ilgili düzenleme AB Marka Direktifi ve Marka Tüzüğü’ne paralellik göstermektedir. Markanın ciddi kullanıma yükümlülüğü ile marka hakkı sahibinin markayı keyfi bir şekilde tekeline almasını önlemek, esasen kullanmadığı markayı

kullanıyormuş gibi göstererek haksız rekabet oluşturmasını engellemek ve kullanılmama nedeniyle iptal yaptırımının önüne geçmesine müsaade etmemektir.

Anıldığı üzere markanın gerçek, ciddi ve samimi olarak kullanılmaması ve kesintisiz olarak 5 yıl boyunca kullanılmaması hükümsüzlük davalarında defii olarak kullanılabilir. Çünkü davacının korunmaya değer bir menfaati bulunmaması olup açılan davada hukuki yarar bulunmamasıdır.

3. GERÇEK (ÖNCELİKLİ) HAK SAHİPLİĞİ İLKESİ

Hukukumuzda temel olarak marka hakkının korunması tescil edilmiş olmaya bağlanmışsa da hakkaniyet gereği tescilsiz markaların korunmasına ilişkin istisnai düzenleme ve içtihatlar gelişmiştir. Tescil edilmemesine rağmen ülke genelinde aktif olarak kullanılmış, tanınırlık kazanmış ve bu şekilde ticari hayata devam eden markaların varlığı tescil edilmemiş olsalar dahi korunmaktadır. Bu husus gerçek (öncelikli) hak sahipliği ilkesi olarak literatürümüzde yer almaktadır.

Sınai Mülkiyet Kanunu 6. Maddesi 3. Fıkrasında da nispi ret sebeplerinden biri olarak öncelikli hak sayılmıştır: “Başvuru tarihinden veya varsa rüçhan tarihinden önce tescilsiz bir marka veya ticaret sırasında kullanılan bir başka işaret için hak elde edilmişse, bu işaret sahibinin itirazı üzerine, marka başvurusu reddedilir.”

Yargıtay 11. HD., 2017/3943 Esas, 2019/1154 Karar sayılı, 13.02.2019 Tarihli kararında gerçek hak sahipliği için ülke

çinde yoğun ve sıkı kullanım şartı aranmış ifade edilmiştir: “... gerçek hak sahipliği ilkesi gereği, yurt içinde, marka başvurusundan önce ve markaya konu işaretin tescil kapsamındaki mal ve hizmetler yönünden yoğun ve sıkı kullanım sonucu işaret üzerinde önceye dayalı hak elde edilmiş olması halinde, o işaret üzerinde gerçek hak sahibi olan kişiye öncelik hakkı tanınır. Ancak söz konusu işaret üzerindeki kullanımın, yurt içinde ve yerelden daha geniş bir coğrafyada, nizasız, fasılasız ve yoğun bir şekilde kullanılmış olması gerekir.”

Gerçek hak sahipliği, temelde haksız rekabetin önlenmesi ve dürüstlük kuralı çerçevesinde gelişmiş bir ilkedir. Ticari hayatta belli bir isim ve logo ile tanınan, aktif olarak faaliyet gösteren ve tüketici kitlesinde belli oranda tanınırlık kazanan ticari işletmelerin sırf markasını tescil ettirmemiş olması nedeniyle hukuki korumadan mahrum kalması ve markasının başka işletmelerce tescili ile rekabetin zarar görmesi riski bu ilke ile ortadan kaldırılmaktadır [5].

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 1998/5146 K. Sayılı Karar ile gerçek hak sahibinin o markayı halk nezdinde tanıtır kılın kişi olduğu izah edilmiştir:

“.. İsviçre-Türk markalar hukuku, marka üzerindeki hakkın iktisabı ve korunması ile ilgili olarak üç önemli ilkeye dayanır. Marka üzerindeki öncelik hakkı, o markayı, ihdas ve istimal eden ve piyasada maruf hale getiren kişiye aittir. Buna gerçek hak sahibi denilir ve bu tescil ettiren kimsenin bu tescili kurucu etkiye sahiptir. Ancak bu tescil sadece hak sahibine başlangıçta şarta bağlı bir hak sağlayabilir. Gerçek hak sahibinin dava açıp bu markayı tescil ettireceği tarihe kadar kurucu etkiye sahipliği devam eder. Çünkü hakiki gerçek hak sahipliği ikinci bir bağımsız ve münferit mülkiyete hak vermez. Markanın hakiki hak sahibi markasının aynısını veya tefrik edilmeyecek benzerini, her nasılsa marka olarak tescil ettiren kimsenin, sonradan tescil edilmiş markanın terkinin istenebileceğini...”

Kararda görüleceği üzere marka üzerindeki öncelik hakkı o markayı ihdas eden ve piyasada bilinir hale getiren kişiye aittir. Öncelik hakkı sahibi hakkın gerçek sahibi olup gerçek hak sahibi dışındaki marka başvuru sahiplerinin başvuruları nispi ret sebebiyle karşılaşılabilecek ve gerçek hak sahibi markayı tescil eden başka başvuru sahiplerine karşı hükümsüzlük talebinde bulunabilecektir.

Yargıtay Genel Hukuk Kurulu E.2017/76, K.2019/444, T. 11/04/2019 Kararı'nda ise halk nezdinde tanınırlık ve bilinirlik kazanan markanın tüketiciler nezdinde sağladığı güven bağının, emeğin ve menfaatin korunması, bu sayede haksız rekabetin önlenmesinin garanti altına alındığı içtihat edilmiştir:

“Markaların esas itibariyle bir mal veya hizmeti diğer bir mal veya hizmetten ayırt etmek maksadıyla kullanılmaları esas ise de bazen müşteriler, bir markayı sadece mal veya hizmet ile değil, o mal veya hizmeti sağlayan işletme ile de irtibatlandırabilirler. Müşteriler, markalı mal veya hizmeti, sırf onu arz eden işletmeye duydukları güven ve beğeni sebebiyle tercih etmiş olabilirler. İşletmelerin birbirinden farklı olduğu bilinse dahi, kullanılan işaretlerin benzerliği müşterinin bu işletmeler arasında ekonomik veya organik bir bağ olduğunu düşünmesine yol açıyorsa sonuç yine değişmeyecektir...

556 sayılı KHK'nın 8/1-b maddesinde de belirtildiği üzere bir markanın bir başka marka ile benzer olup olmadığının tespitinde “halk” tarafından karıştırılma ihtimali dikkate alınır. Halk tarafından karıştırılma ihtimalinde ölçü ise; bu işin ilgisi veya uzmanı değil, tüketici olan halk olduğunun göz önünde tutulmasıdır.

Karıştırılma ihtimalinde önemli olan husus, halkın bu iki işaret arasında herhangi bir şekilde ve herhangi bir sebeple bağlantı kurma ihtimalidir. Buradaki “ihtimal” kelimesi özenle ve özellikle kullanılmış bir kelime olup, şekil, ses, anlam, genel görünüm, çağrışım ve bir seri içinde bulunma izlenimi bu kapsamda değerlendirilmektedir.” [6]

SONUÇ

Sonuç olarak marka hakkı hukukumuzda etraflıca düzenlenmiş ve hem ticari hayatın korunması ve geliştirilmesi; hem de mutlak hak kategorisinde olan fikri hakların korunması amaçlanmıştır.

Bu bağlamda norm ve ilkelere haksız rekabet yasağı, dürüstlük kuralı, hakkın kötüye kullanılması yasağı ve hakkaniyet ilkeleri ışık tutmuştur.

Marka hükümsüzlük halleri nispi ve mutlak hükümsüzlük nedenleri olarak temelde ikiye ayrılmıştır. Kısaca bu haller sayılarak gerçek ve ciddi kullanım ile hakkaniyet, haksız rekabetin önlenmesi ve dürüstlük kuralı ilkelerinin marka hukukuna yansı-

ması olan gerçek (öncelikli) hak sahipliği ilkesi özel olarak incelenmiştir.

Her ne kadar ana kural tescilli markaların korunması olsa da öncelikli hak sahibi de belli şartların gerçekleşmesi halinde Kanun'un sağladığı hukuki korumadan yararlanabilecektir.

Detaylı Bilgi için;
[Av. Gamze Nur San](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

- 1.Elif AYKURT KARACA, <https://iprgezgini.org/tag/koku-markalari/>, Mayıs 2018
2. Şanal, Osman, Markanın Hükümsüzlüğü, Adalet Yayınevi, Ankara 2004, s. 83
3. KIRCI, N. Berkay, Markanın Hükümsüzlüğü, TBB Dergisi, 2006, Sayı 66
- 4.YÖRDEM, Yılmaz, Markanın Kullanım Yükümlülüğü Ve Kullanılmamasının Hukuki Sonuçları, Emrah BİÇİMLİ, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Temmuz 2022, 51. Sayı]
5. KARİMOV, Elnur, Sınai Mülkiyet Kanununun 155. Maddesi Çerçevesinde Önceki Hakkın Etkisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, 2022; 8(2)
6. KARA, Elif, “Marka Hukukunda Gerçek Hak Sahipliği”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Uygulamalı Ticaret Hukuku Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2015

ÖNCELİK HAKKI SAHİBİ HAKKIN GERÇEK SAHİBİ OLUP GERÇEK HAK SAHİBİ DIŞINDAKİ MARKA BAŞVURUCULARININ BAŞVURULARI NİSPİ RET SEBEBİYLE KARŞILAŞACAK VE GERÇEK HAK SAHİBİ MARKAYI TESCİL EDEN BAŞKA BAŞVURUCULARA KARŞI HÜKÜMSÜZLÜK TALEBİNDE BULUNABİLECEKTİR.

İŞ FİKİRLERİ VE GİRİŞİMLERİNİN HUKUKİ GÜVENLİĞİ VE KORUNMASI

A. FİKRİ MÜLKİYET HAKKI

İnsan düşüncesinin ürünü olan yeniliklerin sahiplerine verilen haklardır.

1. Telif hakları, kişilerin her hususa ilişkin fikri emeği ile meydana getirdiği ürünler üzerinde hukuken sağlanan hakların bütünüdür.

2. Sınai Mülkiyet Hakları ise; marka, patent, tasarım, faydalı model ve coğrafi işaretler gibi buluşların ve yeniliklerin, yeni tasarımların ve özgün çalışmaların ilk uygulayıcıları adına ticaret alanında üretilen ve satılan malların üzerlerinde, üreticisinin veya satıcısının ayırt edilmesini sağlayacak işaretlerin sahipleri adına, kaydedilmesini ve böylece bu kişilerin ürünü üretme ve satma hakkına belirli bir süre sahip olmalarını sağlayan hakların bütünüdür.

B. BULUŞ NEDİR?

Buluş, bir probleme teknik bir çözüm getiren yeniliklerin tümüdür. Yeniliklere örnek vermek gerekirse, tamamıyla yeni bir makine, ürün, kimyasal bileşik veya bir yöntem olabilecektir. Ya da bilinen bir makine, ürün veya yöntemde yapılmış olan bir geliştirme de yeniliğe yol açacaktır.

Özetle; mevzu bahis buluşun, buluşla bağlantılı olan alandaki uzman kişilerin dahi aklına gelmeyecek veyahut bilinmeyecek; yenilik arz eden bir husus olmasıdır. Bu noktada, buluşun hukuken var olup olmadığına ilişkin, "Türk Patent ve Marka Kurumu" bünyesindeki işbu husus-

ta uzman şahıslar tarafından yapılan araştırmalar ve değerlendirmeler sonucunda karara varılacaktır.

C. HUKUKİ KORUMA ÇEŞİTLERİ

Patent Nedir?

Patent sınırlı bir süre ile bölge için, üçüncü kişiler tarafından buluşun izinsiz olarak üretilmesini, satılmasını, kullanılmasını veya ithal edilmesini engellemek amacıyla tanınan tekel haklarıdır. Patent Belgesi ise bu hakkın kullanımının buluş sahibine ait olduğunu gösteren belgedir. Patent Belgesi, buluş sahibinin izni olmadan başkalarının patentli ürünü ticari olarak izinsiz;

- Üretmesini
- Kullanmasını,
- Satmasını,
- İthal veya ihraç edilmesini engeller.

Ancak patentli buluşun, ticari olmayan kişisel kullanımlar için üretilmesinde herhangi bir engel yoktur. Teknolojinin her alanındaki buluşlara yeni olması, buluş basamağı içermesi ve sanayiye uygulanabilir olması şartıyla patent verilir. Tekniğin bilinen durumu, patent başvurusunun yapıldığı tarihten önce, buluş konusunda toplumca erişilebilir yazılı veya sözlü tanım, kullanım veya bir başka yolla açıklanan bilgileri kapsar.

Yenilik, buluşun tekniğin bilinen durumuna dahil olmaması yani mevcut açıklanmış olan teknik bilgiden farklılık içermesi anlamına gelir. Tekniğin bilinen durumu ise patent başvurusunun yapıldığı tarihten önce buluş konusunda dünyanın herhangi bir yerinde erişilebilir (yazılı veya sözlü tanım, kullanım vb. yolla açıklanan) her türlü bilgi anlamına gelmektedir.

Patent ile Korunamayacak Buluşlar

Patent başvurusu yapılacak buluşların dünya çapında yeni ve erişilebilir olması gerekmekte, bunun yanı sıra hiçbir mecra da yazılı ve sözlü yayınlanmamış olmalıdır. Bu noktada, bir fikrin patentlenebilir olup olmadığını anlamak adına, "Benden önce bu fikri düşünen olmuş mudur?" diye bir araştırma yapılması boşa uğraş verilmesini de engelleyecektir.

Bu doğrultuda her buluş için patent başvurusu ile koruma sağlamak ve hukuki koruma sağlamak pek mümkün değildir. Bu doğrultuda Sınai Mülkiyet Kanunu ile patent başvurusuna uygun olmayan buluşlar belirlenmiştir.

Zihni faaliyetler, iş faaliyetleri veya oyunlara ilişkin plan, kural ve yöntemler, Bir dil öğrenme yöntemi, bulmaca çözme yöntemi, bir oyun veya ticari bir işletmeyi organize etmek için planlar patentlenemeyecektir. Ancak, bir oyun oynamak için yeni bir cihaz oluşturulması durumunda işbu cihazın patentlenebileceğini söyleyebiliriz.

Edebiyat ve sanat eserleri, bilim eserleri, estetik niteliği olan yaratmalar ve bilgisayar yazılımları; Yazılımın kendisi patent verilebilir korunamaz. Ancak; örneğin parmak izini tanıyan yazılıma sahip bir cihaz patentlenebilmektedir. [1]

Faydalı Model Nedir?

Yaratıcı fikirlerin somut bir şekilde hayata geçirildiği buluşların patent başvurusu yapılmasının yanı sıra, faydalı model başvurusu da bir seçenek olarak sunulmaktadır. Faydalı model tescili, buluşun dünya genelinde yeni olması ve endüstrinin gereksinimlerine uygun olması koşullarını taşıdığı anda elde edilebilir. Faydalı model, dünya genelinde yeni ve endüstriyel uygulanabilirliği olan buluşların sahiplerine sağlanan bir tür sanayi mülkiyet hakkını temsil eder.

Günümüzde, küçük ve orta ölçekli işletmeler tarafından gerçekleştirilen yenilikçi ürünler ve yöntemler, rakipleri tarafından hemen hemen aynısının kopyalanma riski taşır. Bu tür işletmeler, bu yenilikleri mütevazı bir şekilde bile olsa faydalı model belgesi ile korumak, ekonomik varlıklarını sürdürmelerine yardımcı olabilir.

Faydalı model başvurusu için dikkate alınması gereken bazı kriterler şunlardır: Yenilik: Buluşun dünya genelinde daha önce mevcut olmaması gereklidir. Bu, buluşun teknik bilgiye dahil edilmemesi anlamına gelir. Teknik bilgi, başvuru tarihinden önce herhangi bir yerde yazılı veya sözlü olarak açıklanan veya kullanılan her türlü bilgiyi kapsar.

Sanayiye Uygulanabilirlik: Buluşun, doğal yasalara uygun olarak üretilebilir ürünler veya uygulanabilir yöntemler oluşturabilecek bir potansiyele sahip olması gerekir. Her iki başvuru türü de yenilikçi buluşların korunmasına ve sahiplerine haklarını sağlama amacı taşır. Bu nedenle, işletmeler için bu seçenekleri değerlendirmek önemlidir.

Marka Nedir?

Marka, bir işletmenin ürünlerini veya hizmetlerini diğer işletmelerinkinden ayırt etmeye yardımcı olan her türlü sembol veya işarettir. İşletmeler için büyük bir öneme sahiptir, çünkü işletmenin kimliğini yansıtır ve müşterilere ticari bir kaynak gösterir. Aynı zamanda kaliteyi simgeleyebilir ve tanıtım için bir araç olarak kullanılabilir.

Markalar, adlar, soydalar, kelimeler, harfler, sayılar, şekiller, sesler ve renkler gibi birçok farklı öge veya bu öğelerin bir kombinasyonu olarak tescil edilebilir. Ayrıca, ürünlerin tasarımı veya ambalajı da marka olarak tescil edilebilir.

Tescil edilen bir marka, başvuru tarihinden itibaren 10 yıl boyunca koruma sağlar. Bu koruma, 10 yıllık dönemler halinde yenilenebilir, böylece tescilli bir marka sınırsız bir süre boyunca korunabilir. Marka sahibine bir dizi hak tanır, marka başkasına devredilebilir, miras yoluyla geçebilir, kullanım hakkı lisans verilebilir, rehin olarak kullanılabilir veya teminat olarak gösterilebilir.

Marka, işletmelerin benzersizliğini ve itibarını korumalarına yardımcı olur ve müşterilere güvenilir bir işaret sunar.

Marka Tescilinin Marka Sahibine Sağladığı Haklar

Marka koruması temel olarak markanın tescili yoluyla sağlanır. Marka tescili, marka sahibine özel haklar tanır. Bu haklar, markanın tescil edildiği alan içinde aynı veya benzer ürün veya hizmetlerle ilişkilendirilme riski taşıyan, tescilli markanın ününden yarar sağlayabilecek veya tescilli markanın ayırt edici karakterini zedeleme potansiyeline sahip herhangi bir işaretin izinsiz kullanılmasını engelleme hakkını içerir.

Endüstriyel Tasarım Nelerdir?

Endüstriyel tasarım, Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 55. maddesine göre ürünlerin

görünümünü ifade eder. Bu görünüm, ürünün tümü veya bir parçası üzerindeki çizgiler, şekiller, biçimler, renkler, malzemeler gibi özellikleri içerir. Endüstriyel tasarım, genellikle bilgisayar programları dışında endüstriyel veya manuel üretim yoluyla oluşturulan herhangi bir nesnenin veya bu nesnelerin parçalarının, ambalajın ve tipografik karakterlerin dış görünümünü kapsar. Ayrıca, birleşik ürünler, sökme ve takma yoluyla değiştirilebilen veya yenilenebilen parçaları içeren ürünleri tanımlar.

Bir endüstriyel tasarımın Sınai Mülkiyet Kanunu'na göre korunabilmesi için dikkate alınması gereken iki önemli kriter vardır: ayırt edici ve yeni olma niteliği. Bir tasarım, herhangi bir yerde kamuya sunulmadan önce tescilsiz tasarım için veya tescil başvurusu yapılmadan önce tescilli tasarım için dünya genelinde kamuya sunulmamışsa, bu tasarım yeni bir endüstriyel tasarım olarak kabul edilir. Ayırt edici nitelik, tasarımın korunabilirliği açısından kritik bir rol oynar. Ayırt edici bir tasarım, tasarımcının yaratıcılığına daha fazla özgürlük tanır ve tasarımın değerini artırır.

Telif Hakkı Nedir?

Telif hakkı, bir kişi veya kişilerin yaratıcı emeğini kullanma, çoğaltma ve dağıtma gibi fikri mülkiyet haklarına hukuki koruma sağlayan bir terimdir. Telif hakkının doğabilmesi için herhangi bir tescil işlemine gerek yoktur. Kişi veya kişiler, düşünceleri, sanat eserleri, bilgi ve ürünleri yaratırken otomatik olarak telif haklarına sahip olurlar. Bununla birlikte, eser sahipleri istedikleri takdirde, ülkelerinin ilgili tescil kurumlarında (örneğin, Türkiye'de Noter veya Kültür ve Turizm Bakanlığı) eserlerini kaydedip tescil ettirebilirler.

Telif hakkı, yaratıcı insanların eserlerinin özgünlüğünü ve bütünlüğünü korumaya yönelik önemli bir fikri mülkiyet biçimidir. Bu hak, resimler, fotoğraflar, kitaplar, müzikler, videolar, filmler, mimari yapılar, heykeller gibi çeşitli eserleri içerir. Telif hakkı, yaratıcıların eserlerini yasal olarak koruma altına almalarını sağlar ve bu da onların emeklerinin karşılığını alabilmelerini sağlar.

Gizlilik Sözleşmesi Nedir?

Gizlilik Sözleşmeleri, ticari sırların ve hassas bilgilerin korunmasında en güvenilir yol olduğundan, bugünün basit ticari ilişkilerinde bile bu tür sözleşmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle, Gizlilik Sözleş-

melerinin hazırlanması artık daha yaygın bir uygulama haline gelmiştir.

Ancak günümüzde, özellikle M&A (Birleşme ve Devralma) gibi durumlarda Gizlilik Sözleşmelerine özellikle ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, potansiyel alıcılar ve satıcılar arasında işleme konu olan şirketle ilgili risk analizleri, finansal tablolar, pazarlama stratejileri, varlık değerleri gibi bilgilerin paylaşılması örnek olarak verilebilir. Bu tür işlemlerin tarafları, işa edilen bilgilerin korunması amacıyla Gizlilik Sözleşmeleri imzalamaktadırlar.

Zaman Damgası Nedir?

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na göre "Zaman Damgası," bir elektronik verinin üretildiği, değiştirildiği, gönderildiği, alındığı veya kaydedildiği belirli bir zamanın tespiti amacıyla elektronik imza ile doğrulanan kaydı ifade eder.

Zaman Damgaları, belirli bir verinin belirtilen bir tarihte var olduğunu ispatlama görevini üstlenirler. Zaman Damgası Sunucusu, bu tür damgaları oluşturmak için açık anahtar teknolojisini kullanarak verinin bütünlüğünü doğrular ve belirli bir tarihte mevcut olduğunu onaylar. Özellikle günümüzde e-ticaret ve devlet uygulamaları gibi alanlarda, sözleşmelerin imzalandığı, elektronik verilerin başvurulduğu tarih ve saat bilgilerini kanıtlamak büyük bir öneme sahiptir. Aynı şekilde, yeni çizimler, tasarımlar, fotoğraflar, düşünceler, araştırmalar, formüller, algoritmalar, kitaplar gibi her türlü fikri ve mülkiyet haklarını elde etmek isteyenler için de zaman damgası alınabilir.

Bu durumda da belirttiğiniz iş modelinin elektronik veri haline dökülmesi gerekmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki zaman damgası genellikle e-Devlet ve e-Ticaret uygulamaları için bir sözleşmenin imzalandığı, paranın transfer edildiği vb. zamanı (tarih ve saat) ispat etme durumlarında kullanılmaktadır. Bu bağlamda zaman damgası iş modeliniz için tam bir koruma sağlamayacaktır. Nitekim Elektronik ortamda üzerinde zaman bilgisi sağlanması gereken elektronik başvuru, tutanak, sözleşme ve benzeri her türlü elektronik veri üzerinde kullanılabilirliğinden son ihtimalde sözleşme veya ilgili kurumlara başvuru belgelerine konarak hangi zamanda işlemlerin gerçekleştirildiğine ilişkin bir kanıt sağlanabilir.

Coğrafi İşaretler Nedir?

Son olarak, coğrafi işaretler; bir ürünün belirli bir bölgeye ait olduğunu gösterir. Ve bu tescille ürün, Avrupa Birliği çapında (Türkiye AB üyesi olmasa bile) korunur. Özetlemek gerekirse bu terimlerin her biri farklı bir fikri mülkiyet hakkını temsil ediyor. Ve hepsi farklı bir şekilde korunması gerekiyor. Konuya ya da işe; temel mülkiyet terimlerini öğrenerek başlamanız bu nedenle önem arz ediyor. [2]

C. İŞ FIKIRLERİ VE GİRİŞİMLERİN KORUNMASI

Yeni Fikre ve Buluşa İlişkin Hukuki Koruma Adımları

Girişimciler için, yenilikçi iş fikirlerini hukuki olarak koruma süreçleri oldukça önemlidir. İnovasyon fikirlerinin korunması, girişimcilerin rekabetçi bir avantaj elde etmelerine yardımcı olur ve potansiyel ihlallerle başa çıkılmalarını sağlar. Unutmayın ki her fikir farklıdır, bu nedenle koruma sürecini iş fikrinizin özelliklerine göre uyarlamak önemlidir.

Yeni fikre ve buluşa ilişkin isim çalışması yapılması ve bu isme ait alan adının, markanın alınması da diğer önemli bir husustur, böylece benzer ürün ve hizmetlerde faaliyet gösteren firmalardan ayırt edilebilmesini ve kanun ve mevzuat korumalarından yararlanmasını sağlar.

Marka seçiminde dikkat edilmesi gereken önemli hususlar şunlardır:

-Ürün ve hizmet sınıflarının doğru bir şekilde belirlenmesi,

-Diğer markalardan ayırt edici niteliklere sahip işaretlerin veya sembollerin seçilmesi.

Marka ihlallerine yönelik yasal ve cezai yaptırımlar olduğu için marka haklarının korunması son derece önemlidir. Marka başvuruları, marka veya patent ofisleri gibi kurumlar aracılığıyla da gerçekleştirilebilir ve özellikle profesyonel kişilerle çalışmak, seçilen marka sınıflarının uygunluğunun ve başvuru sürecinin etkili bir şekilde takip edilmesine yardımcı olabilir. Her durumda, girişimcinin iş fikri için patent, endüstriyel tasarım ve/veya faydalı model başvurusu yapılacaksa, bu sürecin başarılı olabilmesi için iş fikrinin ayrıntılı bir şekilde açıklanması ve tüm görsel unsurların bu başvuruya dahil edilmesi gereklidir. Bu bilgiler, ya girişimciye veya

üçüncü bir kişiye iletmeli veya noter onayından geçirilip saklanmalıdır. Ayrıca, ilgili yasalara uygun bir şekilde koruma sağlanmalıdır. Eğer yeni iş fikri; marka, endüstriyel tasarım, patent veya faydalı model olarak yapılan başvurulara rağmen süreç içinde üçüncü kişiler tarafından ihlal edilirse, ilgili haklara yönelik yasal ve cezai yaptırım hakları devreye girecektir. Eğer bu haklardan herhangi birine sahip değilseniz, Türk Ticaret Kanunu'nda belirtilen haksız rekabet hükümleri uygulanabilir. Haksız rekabet durumunda, tespit davası, haksız rekabetin önlenmesi, eski haline getirilmesi ve tazminat davası gibi seçenekler bulunmaktadır. [3]

İş Fikirlerinin Hukuki Olarak Korunması Mümkün Müdür?

Öncelikle belirtmek gerekir ki bir iş fikri, Türk hukuk sisteminde herhangi bir şekilde koruma altına alınmıyor. Ancak fikirler bir yazılım ya da bilgisayar programı ile hayat bulduğunda, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince "eser" olarak sayılıyor ve tescillenmesi durumunda telif hakları ile korunuyor.

Fikirleriniz bir yazılım ya da bilgisayar programı ile hayat bulduğunda, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereği "eser" olarak kabul edilir ve tescil edildiğinde telif hakları ile korunur. Yazılım ya da bilgisayar programına ait veri tabanları, kaynak kodları ve program akışları telif koruması altında değerlendirilir. Ancak bu yazılım ya da bilgisayar programı bir makinenin veya endüstriyel bir ürünün işlevini sağlıyorsa, bu durumda patent koruması sağlanabilir. Örneğin, bir klimanın sıcaklık derecesini ayarlamak için kullanılan bir bilgisayar programı telif koruması alabilirken, klimayı çalıştıran ve kontrol eden bilgisayar programı için patent koruması sağlanabilir. [4]

Fikirleriniz, mevcut teknolojiyi aşan yenilikçi ürünlerle hayat buluyorsa, Sınai Mülkiyet Kanunu'na göre patent tescili ile korunurlar. Buluşunuzun patent korumasından yararlanabilmesi için sanayide uygulanabilir olması, yani üretilebilir olması gerekmektedir. Bu nedenle, keşifler, bilimsel teoriler veya matematiksel yöntemler genellikle patent korumasına tabi tutulmaz. Patent korumasının başka bir yönü, faydalı model korumasını içerir. Fikirleriniz, bilinen teknolojiyi aşmasa da farklı bir bakış açısıyla yeni bir ürün oluşturuyorsa ve bu ürün sanayide uygulanabilirse, faydalı model tescili alabilirsiniz. Faydalı model, patente kıyasla daha hızlı

ve basit bir şekilde belgelendirilir, incelenir ve değerlendirilir. Ancak faydalı model ile elde edilen tescil, patent tesciline göre daha kısa bir koruma süresine sahiptir. Örneğin, bir ürünün kapaklı versiyonu, patente gerek duyulmayan basit bir yenilik içerse bile faydalı model tescili için bir örnek oluşturabilir.

Fikirleriniz, bir ürünün tamamı veya bir bölümünde süsleme amaçlı kullanılıyorsa, bu süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümü endüstriyel tasarım tescili ile korunabilir. Bu tasarımın yeni ve ayırt edici özelliklere sahip olması ve sanayide uygulanabilir olması gerekmektedir. Özellikle halı ve kilim desenleri, endüstriyel tasarımın en bilinen örneklerini oluşturur.

Fikirlerinizin hayata geçtiği ürünlerin veya hizmetlerin adları, şekilleri, renkleri, harf kombinasyonları, sayılar veya malların ve ambalajların biçimleri gibi tüm kullanım hakları size aittir ve bunlar marka tescili ile korunur. Bir kelime veya şeklin marka olarak tescil edilebilmesi için diğer ürünlerden veya hizmetlerden ayırt edici olması, yani daha önce marka olarak tescil edilmemiş olması gerekir. Belirli bir cins, tür, nitelik, miktar, amaç veya değeri belirten isimler ve işaretler genellikle marka olarak tescil edilemezler. Ticari dünyada geniş bir öneme sahip olan marka tescili, marka sahiplerine kapsamlı bir koruma sağlar. Bu nedenle, internet alan adlarında bile "ilk gelen alır" ilkesinin geçerli olduğu durumlarda marka tescilinin sunduğu haklar kullanılabilir.

D. İŞ MODELİNİN KORUNMASI

İş fikirleri bir araya gelerek iş modelini oluştururlar. Bu bağlamda Şirketler tarafından oluşturulan iş modelinin korunması için bir girişimin koruma yolları izlenecektir. Startup Projesini ticarileştirebilmek, gelir getiren bir değeri ortaya çıkarabilmek başka bir deyişle başarılı bir kurulum sağlamak mümkündür. Fikir aşamasında, ileride oluşabilecek olan yapının gözden geçirilmesi ve bu oluşacak yapıya ilişkin uygun korumanın sağlanması gerekmektedir. Bu sebeple, bir Startup'ın korunmasında fikri ve sınai haklar büyük önem arz ettiğini söylemek yerli olacaktır. Sonuç olarak Fikrin tek başına hukuken korunması mümkün değildir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre koruma, daha ziyade fikre değil de ifadeye mahsus kılınmıştır.

Şirketlerin oluşturduğu iş modeli kapsamında patent ve telif haklarının "fikirlerin korunmaması" nedeniyle işleme alınması mümkün değilken faydalı model bakımından ise "sanayi"ye ilişkin bir girişimin söz konusu olmaması nedeniyle korumaya alınması mümkün değildir. Burada yapılması gereken işlem girişimin, kurumsal bir şirket haline getirilmesi ve markalaşmaya konu olması olabilir. [5]

E. GİZLİLİK ANLAŞMALARI

Gizlilik anlaşmaları iş fikirlerinin korunmasında önemli bir rol oynayabilir. Gizlilik anlaşmaları, iki veya daha fazla taraf arasında belirli bilgilerin paylaşılmasını düzenleyen sözleşmelerdir ve bu bilgilerin gizli tutulmasını ve kullanılmasını sınırlar.

İş fikirleri, geliştirme aşamasındayken veya yatırımcılara, iş ortaklarına veya potansiyel iş birliği yapılacak diğer taraflara sunulduğunda gizlilik anlaşmaları kullanılarak korunabilir. Bir gizlilik anlaşması genellikle aşağıdaki unsurları içerir:

1. Tanım: Anlaşma metni içinde "gizli bilgi" veya "korunan bilgi"nin ne olduğunu tanımlayan bir bölüm.
2. Taraflar: Anlaşmayı imzalayan tarafların kimliklerini belirleyen bölüm.
3. Gizlilik Taahhüdü: Anlaşmayı imzalayan tarafların, gizli bilgiyi gizli tutma ve izinsiz kullanmama taahhüdünü içeren bölüm.
4. Kısıtlamalar: Gizli bilginin sınırlı bir şekilde kullanılmasını ve yalnızca belirli amaçlar için ifşa edilmesini düzenleyen bölüm.
5. İstisnalar: Anlaşma kapsamında gizli bilgi olarak kabul edilmeyen veya ifşa edilmesine izin verilen bilgileri belirleyen bölüm.
6. İhlal Sonuçları: Gizlilik anlaşmasının ihlali durumunda uygulanacak yaptırımları ve tazminatları belirleyen bölüm vd. [6]

Gizlilik anlaşmaları, iş fikirlerini korumak için önemlidir, ancak sadece belgelerin varlığını kanıtlamakla kalmaz, aynı zamanda iş birliği yaptığınız veya bilgiyi paylaştığınız kişiler arasında güveni artırabilir. Ancak unutmayın ki gizlilik anlaşmaları ihlal edildiğinde yasal koruma sağlama süreci karmaşık olabilir ve anlaşmanın uygulanabilirliği yargı bölgesine bağlı olarak değişebilir.

Bu nedenle, iş fikirlerinizi korumak için gizlilik anlaşmaları kullanmadan önce bir hukuk uzmanıyla danışmanız önemlidir.

F. MOBİL UYGULAMA PATENTİ İLE HUKUKİ KORUMA

Mobil uygulama patenti, bir mobil uygulama veya yazılımın özgün ve yenilikçi teknik özelliklerini koruma altına almak için verilen bir patent türüdür. Bu tür patentler, mobil cihazlar için geliştirilen uygulamaların işlevselliğini, kullanıcı deneyimini veya teknik özelliklerini kapsayabilir. Mobil uygulama patenti, uygulamanın oluşturulması, çalıştırılması veya işlevleri açısından yeni ve yenilikçi bir yaklaşım içeren fikri mülkiyeti koruma amacı taşır. Bir mobil uygulama patenti almak için başvuruda bulunmak, genellikle teknik ve hukuki bir süreci içerir. Başvuru sahibi, uygulamasının teknik ayrıntılarını, tasarımını ve yenilikçi özelliklerini ayrıntılı bir şekilde açıklamalıdır. Bu başvuru, mobil uygulamanın belirli yönlerini koruma altına alırken, aynı zamanda bu teknik özelliklerin kopyalanmasını veya kullanılmasını engeller. Mobil uygulama patenti, geliştiricilere yatırım getirisi sağlama, rekabet avantajı elde etme ve uygulamalarını diğerlerinden ayırt etme fırsatı sunar. Ancak, patent başvurularının kabul edilmesi ve bir mobil uygulama patenti alınması karmaşık bir süreç olabilir. Başvuru sahipleri, patent ofislerinin gereksinimlerini karşılamak ve özgünlüğünü ve yenilikçiliğini kanıtlamak zorundadır.

Sonuç olarak, mobil uygulama patenti, mobil uygulama geliştiricilerinin yaratıcı ve teknik çalışmalarını koruma ve ticari fayda sağlama amacıyla kullanabilecekleri bir hukuki araçtır. Ancak her patent başvurusu benzersizdir ve başvurunun kabul edilmesi, yargı alanına, teknik detaylara ve hukuki sürece bağlıdır. Netice olarak Her ne kadar bir iş fikri hukuki olarak koruma altına alınmasa da bu iş fikrinin mobil uygulamaya dökülmesi halinde korunabilecektir. Bir iş fikri, doğrudan hukuki koruma altına alınmaz, çünkü fikirler genellikle soyut ve geniş kapsamlıdır. Ancak, bu iş fikri bir mobil uygulama olarak somutlaştırıldığında ve geliştirildiğinde, bu uygulamanın sunduğu teknik çözümler, işlevler veya tasarım özellikleri gibi belirli yönleri hukuki koruma altına alınabilir. Örneğin, bir mobil uygulamanın benzersiz bir işlevi veya algoritması varsa,

bu teknik yönler patent korumasıyla kollanabilir. Ayrıca, uygulamanın kullanıcı arayüzü veya logosu gibi görsel öğeleri telif hakları veya ticari marka koruması altına alınabilir. Bu nedenle, iş fikirleri genellikle somut bir ürün veya hizmete dönüştürülerek ve ilgili fikri mülkiyet haklarına başvurularak korunabilir.[7]

G. SONUÇ

Sonuç olarak; girişimcinin iş fikri daha başvuru aşamasından itibaren tüm sürecin dikkatle yürütülmesi ve buluşun üçüncü kişilere açıklanması en önemli konudur aksi halde başvurulacak hukuki yöntemler ve tamamen korumayı sağlamada yetersiz kalabilir. Her iş veya girişim farklıdır ve koruma gereksinimleri değişebilir. Bu nedenle, işinizin özelliklerine bağlı olarak uygun hukuki koruma yöntemlerini belirlemek için bir hukuk danışmanıyla çalışmanız önemlidir. Hukuki danışmanlar, işinizi ve fikri mülkiyet haklarınızı korumanıza yardımcı olabilir ve olası riskleri azaltabilir.

Detaylı Bilgi için;
[Av. Esra Nur Kaya](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. BOZGEYİK Hayri, 2019, Tasarımlar İçin Kümülatif Koruma, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Cilt: 5 Sayı: 1, 19-38, 25.06.2019
2. BELGİN Önder, Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Aylık Yayın Organı. Nisan 2022 Yılı: 34 Sayı: 400.
3. Yayla, Y. (2020). Fikri Mülkiyet Hakları ve Mülkiyete İlişkin Teorik Yaklaşımlar. *Fiscaoeconomia*, 4 (2), 287-310. DOI: 10.25295/fsecon.2020.02.003
4. TEKİNALP, Ünal, Fikri Mülkiyet Hukuku, Vedat Kitapçılık, 5. Baskı, İstanbul, 2012.
5. YAVUZ, Levent, ALICA, Türkey & MERDİVAN, Fethi, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Cilt: II, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.
6. AKÖZ Burak Cesur, Girişimcilikte Fikri Mülkiyet: İnovasyonunuzu Korumanın Yolları
7. YAZICI, Emine Sena, "Bilgisayar Programlarının Fikri Mülkiyet Hukuku Çerçevesinde Korunması", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Mayıs 2019, s. 67.

HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI KURUMU VE BU KURUMUN İPTALİNE İLİŞKİN ANAYASA MAHKEMESİ KARARININ İNCELEMESİ

1.Giriş

Tarihte hükmün açıklanmasının geri bırakılması veya hükmün gibi kurumlar 1800'lü yılların ortasından itibaren çeşitli hukuk sistemlerinde yerini bulmaya başlamıştır. Bu kurumlar ortaya çıktıkları ilk dönemlerde daha çok hafif suç suçluları ve çocuk suçlular bakımından düzenlenilmiştir. Kurumun amacı nispeten hafif nitelikte suçları işleyen suçluların toplumdan koparılması ve bu tıpteki suçluların cezaevlerindeki yoğunluğu arttırmaması olarak ifade edilebilir.

2.Hukukumuzda HAGB

Hukukumuzda hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kurumu 15.07.2005 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İlgili kurum ilk başta tarihsel süreçteki ile paralel şekilde çocuk suçlular bakımından uygulanacak şekilde yürürlüğe girse de daha sonradan yapılan değişiklik ile yetişkinler bakımından da uygulanması kararlaştırılmıştır. Hukukumuzdaki düzenleme, son hali ile 2006 yılında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu madde 231'de yer yerini almıştır.

İlgili hükme göre, sanığa isnat edilen suçtan ötürü yapılan yargılama sonunda verilen ceza iki yıl veya daha az süreli hapis cezası veya adli para cezası niteliğinde ise mahkemece hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilecektir. Mahkemenin geri bırakma kararı verebilmesi için kanunda sayılan şartların mevcut olması gerekir. Bu şartlar CMK madde 231/6'da sayılmıştır. Ayrıca, bu kararın uygulanması için sanığın hükmün açıklan-

masının geri bırakılmasını kabul etmesi gerekir. Sanığın kabul etmemesi halinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu uygulama alanı bulmaz ve hükmün açıklanır. HAGB kararını kabul etmeyen sanık mahkemece kendisi adına hükmedilen suç için istinaf kanun yoluna gidebilecektir. Bir diğer ihtimal sanığın HAGB kararına itiraz etmesidir. İtiraz yetkili mercii tarafından reddedilirse HAGB hükümleri uygulanır. İtirazın kabul edilmesi halinde ise ilgili hüküm açıklanır ve sanık hükme karşı istinaf kanun yoluna gidebilir. Mahkemece geri bırakma kararı verilir ve sanıkça kabul edilirse veya sanığın itirazı reddedilirse hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu uygulama alanı bulur.

CMK madde 231/8'e göre hükmün açıklanmasının geriye bırakılması durumunda sanık 5 yıl süre ile denetime tabi olacaktır. Bu 5 yıl içerisinde 1 yılı geçmeyecek şekilde mahkemece denetimli serbestlik tedbirine karar verilebilir. Sanık beş yıl boyunca kasten suç işlemez ve mahkemece belirlenen denetimli serbestlik tedbirlerini ihlal etmez ise, açıklanması geri bırakılan hüküm hiç var olmamışçasına ortadan kalkar.

3.HAGB'nin Uygulanamayacağı Haller

Yukarıda da belirtildiği üzere HAGB'nin uygulanması için belirli şartlar mevcut olmalıdır. İlk olarak HAGB'nin uygulanabileceği bir suçun mevcudiyeti gerekir. HAGB kararı verilemeyecek bazı durumlar CMK'da ve bazı diğer özel kanunlarda düzenlenilmiştir. Örneğin 5941 sayılı Çek Kanunu'nda yer alan "Karşılıksız Çek Düzenleme Suçu" bakımından HAGB kurumu uygulama alanı bulmayacaktır. Benzer şekilde CMK 231/14'teki düzenleme sebebiyle Anayasa madde 174 ile korunan inkılap kanunlarında yer alan suçlar bakımından da HAGB hükümleri uygulanmayacaktır. Bu tür özel düzenleme ile saf dışı bırakılan haller haricinde şartlarının mevcut olması halinde HAGB'nin uygulanmasına mahkemece karar verilebilecektir.

4.HAGB'nin Uygulanabilmesi İçin Gerekl Şartlar

HAGB'nin uygulanabilmesi için öncelikle ilgili kararın hükmettiği cezanın 2 yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası olması gerekir. İkinci bir koşul, sanığın daha önce kasıtlı olarak işlediği bir suçtan

hüküm giymemiş olması gerekir. Bu bakımdan sanığın kesinleşmiş ve kasten işlediği bir suçu bulunup bulunmadığına bakılır.

Dolayısıyla sanığın böyle bir suçtan yargılaması devam ediyorsa veya böyle bir suçtan hüküm giymiş ama sicilinden silinmiş ise yine de HAGB uygulanabilir. Üçüncü olarak HAGB kararı alacak mahkemece sanığın tutum ve davranışlarına göre bir daha suç işlemeyeceğine kanaat getirilmesi gerekir. Dördüncü olarak sanığın işlediği suç nedeniyle mağdurun ve kamunun uğradığı zararı tamamen gidermesi gerekir. Son olarak, yukarıda da belirtildiği üzere sanığın HAGB kararını kabul etmesi gerekir. Belirtilen koşulların gerçekleşmesi ve mahkemece HAGB kararı verilmesi üzerine sanığın bunu kabul etmesi ile HAGB süreci başlayacaktır. Sanık 5 yıllık süreyi kasti bir suç işlemeyerek geçirirse ilgili hüküm ortadan kalkar ve dava düşer.

5.Tartışmalar

HAGB kurumu ilk bakışta hakkaniyetli bir sistem olarak gözükmeyebilir. Bunun sebebi kişinin işlediği suçun cezasını tazmin etmemesi hatta beş yıllık süre sonunda bu suç hiç işlenmemiş gibi olacak olmasıdır. Ayrıca sanık bakımından daha yargılama tamamlanmadan HAGB kararı verilmesi ve sanığın bu konuda kararını bildirmesinin istenilmesi de sakıncalı gözükmektedir. Henüz deliller tam anlamıyla toplanmadan ve yargılama sona ermeden sanığın böyle bir seçime zorlanması adeta sanığa kendi yargılamasını tahmin edip bir seçim yapmak olarak gözükmektedir.

Buna ek olarak, sanığın HAGB'yi kabul etmesi halinde geri kalan süreçte temyiz denetimi mekanizmasından mahrum kalacak olması da ceza hukuku prensipleri açısından sorunlu gözükmektedir.

Diğer yandan hafif suçlar sebebiyle cezaevi yoğunluğunun artmasının önüne geçilmesi ve hafif suç işleyen kişinin toplumdan koparılması HAGB'nin pozitif yönleri olarak görülebilir. Fakat dikkat edilmelidir ki, özel düzenlemeler ile bertaraf edilen bazı suçlar dışında her suç bakımından 2 yıl ve altı ceza kararı verilmesi ve şartların sağlanması durumunda HAGB uygulanabilecektir.

Bu sebeple HAGB'nin uygulanabileceği dava sayısı oldukça fazladır. Nitekim Bakanlık Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün 2020 verilerine göre, verilen HAGB kararlarının verilen mahkûmiyet kararlarının dörtte birini oluşturduğu göze çarpmaktadır. Aynı şekilde yaklaşık on yıllık bir süreç içerisinde HAGB kararlarına yapılan itirazların kabul oranının %10,4 olduğu anlaşılmaktadır [1]. Belirtilen hususlar göz önünde bulundurulduğunda HAGB kurumunun doktrince bolca eleştiriyeye maruz kalması pek de şaşırtıcı değildir.

6. Anayasa Mahkemesine Başvuru ve Karar

Trabzon 2. Asliye Ceza Mahkemesi de bu paralelde hareket ederek HAGB kurumunun anayasaya aykırı olduğunu iddia ederek hükmün iptalini Anayasa Mahkemesi'nden talep etmiştir. Başvuruda mahkemece HAGB uygulamasının Anayasa'nın 17. Maddesine aykırı olduğu iddia edilmiştir. Başvurunun temel dayanağı HAGB hükümlerinin faillerin eylemlerinin cezalarını yeteri kadar tazmin edememesine yol açması ve bu tazminin mağdurlar açısından da yeterli giderimi sağlamamasıdır. Buradan yola çıkarak HAGB hükümlerinin Anayasanın 17. Maddesinde düzenlenen devletin kişilerin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme şeklindeki yükümlülüğünü ihlal eder nitelikte olduğu iddia edilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu doğrultuda yaptığı inceleme sonucunda Trabzon 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin başvurusunu yerinde bulmuş ve 2022/120 esas ve 2023/107 karar sayılı kararıyla HAGB düzenlemesinin Anayasaya aykırı olduğuna ve bu düzenlemenin iptaline karar vermiştir. Bu karar üzerine yeni tartışmalar ortaya çıkmış ve bu sefer Anayasa Mahkemesi kararının ne zaman yürürlüğe gireceği ve halihazırda mevcut olan HAGB uygulamalarının ne olacağı soruları ortaya çıkmıştır.

7. Anayasa Mahkemesi Kararının Uygulanışı ve Tartışmalar

Anayasa 153/3 uyarınca Anayasa Mahkemesi gereken hallerde verdiği iptal kararları bakımından kararın yürürlüğe gireceği tarihi kararlaştırabilecektir. Bu tarih, kararın Resmî Gazete'de yayınlandığı tarihten itibaren bir yıl içerisinde olmalıdır. Keza HAGB kurumunun iptaline konu olan Anayasa Mahkemesi kararında da bu süre azami sınır şeklinde, yani bir yıl olarak belirlenmiştir. Şöyle ki, HAGB'yi iptal eden karar Resmî Gazete'de yayınlandığı tarihten (1 Ağustos 2023) bir yıl sonra (1 Ağustos 2024) yürürlüğe girecektir. Dola-

yısıyla 1 Ağustos 2024 tarihinden önce HAGB kurumu varlığını sürdürecektir. Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının geriye yürümezliği ilkesi Anayasa madde 153'te düzenlenmiştir. İlgili hükümde iptal kararlarının geriye yürümeceği açıkça hükme bağlanmıştır.

Her ne kadar Anayasa madde 153'in lafzı açık ve kesin gözükse de çeşitli yargı kararları bu kuralın uygulanmasının istisnalarının var olabileceğini göstermiştir. Örneğin Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 30.10.2013 tarihli ve 2010/2292 E., 2013/366 K. sayılı kararında özellikle mahkemece iptali istenen ve AYM tarafından iptal edilen hükümlerin derhal ve geriye etkili olarak geçerli olması gerektiğini, aksi halde hükmün Anayasa'ya aykırı olduğunu ilk etapta tespit ve iddia eden mahkeme bakımından tutarsız bir durum ortaya çıkaracağını söylemektedir. Şöyle ki, mahkemenin anayasaya aykırı olduğunu düşündüğü ve bu sebeple AYM'ye başvurduğu hüküm AYM tarafından anayasaya aykırı görülüp iptaline karar verilse bile, örneğin bir yıl sonra yürürlüğe girilmesine karar verilen senaryoda mahkeme bu iptal olunacak hüküm iptal olmamasına yargılamasını tamamlamak zorunda kalacaktır. Ancak ve ancak, anayasa madde 152/3'teki husus gerçekleşirse ve AYM kararı esas hakkındaki hüküm kesinleşene kadar yürürlüğe gelirse mahkeme bu iptali gözetebilecektir.

Paralel şekilde Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 21.02.2005 tarihli ve 2004/4849 E., 2005/1452 K. sayılı kararında iptal kararlarının halihazırda süregelen davalar bakımından geriye yürümeme kuralına tabi olmayacağını söylenmiştir. İptal kararının geçmişte vuku bulmuş HAGB kararlarına nasıl etki edeceği bakımından kazanılmış hak kavramı önem arz etmektedir. Kazanılmış hak, usuli kazanılmış hak ve maddi kazanılmış hak olarak ikiye ayrılır. Danıştay ve Yargıtay da kararlarında kazanılmış hak kavramını gözetmekte ve iptal kararının geriye yürümezliği hususunu bu ekseninde değerlendirmektedir.

Danıştay 11. Dairesi'nin 17.02.2016 tarihli ve 2016/223 E., 2016/583 K. sayılı kararında Anayasa Mahkemesince iptal edilen hükümün kişiye hukuka uygun haldeyken kazandırdığı haklar ve kişi lehine doğurduğu sonuçlar olması durumunda, sonradan iptal kararı ile bu hakların geri alınmasının hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmayacağını söylemiştir [2]. Bu görüşten yola çıkarak, hakkında HAGB kararı verilen kişi, beş yıllık sürenin başlaması ile birlikte bu hak-

kı kazanmış olur. Hak, sanığın lehinde bir sonuç yaratır. Sanık, bu hakkı geçerli ve hukuka uygunken kazanır ve lehine sonuçlarından faydalanmaya başlar. Dolayısıyla, bir maddi anlamda kazanılmış hak mevcuttur ve bu hak sonradan ortaya çıkan iptal kararından etkilenmemelidir. Somutlaştırmak gerekirse, 1 Ağustos 2024 tarihinden önce alınmış HAGB kararları maddi anlamda kazanılmış hak teşkil eder. Bu tarih geldiğinde 5 yıllık süreleri henüz tamamlanmamış ama başlamış HAGB'den yararlanan sanıkların süreleri işlemeye devam edecektir. Çünkü HAGB kararı verilmesi ve bunun sanıkça kabul edilmesi ile hak doğmuş olur. Beş yıllık sürenin koşullara uygun geçirilmesi ile de bu hakkın sonuçları ortaya çıkar.

8. Sonuç

HAGB bir ceza muhakemesi kurumudur. Belirtildiği üzere her ne kadar pozitif yönleri sahip olsa da sakıncalı ve ceza hukuku ile uyumsuz yönlerinin ağır basması nedeniyle eleştirilmektedir. Keza bu doğrultuda kurumun çeşitli Anayasa hükümlerine aykırılığı sebebiyle iptal için Anayasa Mahkemesine başvurular olmuştur. Trabzon 2. Asliye Ceza Mahkemesi de bu doğrultuda, HAGB'yi oluşturan hükmün iptali için AYM'ye başvurmuştur. Bu başvuru olumlu sonuçlanmıştır. Mahkemece iptal kararının 1 Ağustos 2024 tarihinde yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır. Bu tarihten önce elde edilmiş olan HAGB kararları 5 yıllık süreleri geçmemiş olsa dahi kazanılmış hak olmaları sebebiyle iptal kararından etkilenmeyeceğine tarafımca kanaat getirilmiştir.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Av. Halit Ata Yıldırım](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Yener Ünver/Hakan Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt III, 2023, s.2085, 2086.
2. Mehmed Gülden, Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararlarının Davalara Etkisi,
3. Teziç, Erdoğan, Anayasa Hukuku, 2019, Ankara
4. Danıştay 11. Dairesi 2016/223 E., 2016/583 K. sayılı karar
5. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2004/4849 E., 2005/1452 K. sayılı karar

TARIMSAL ÜRETİM SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN HUKUK UYUŞMAZLIKLARINA İLİŞKİN ARABULUCULUK YÖNETMELİĞİ 01.09.2023 TARİHİNDE RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANDI

Yayınlanan bu yönetmeliğin amacı, tarımsal üretim sözleşmesinden doğan hukuk uyuşmazlıklarının arabuluculuk yoluyla çözümlenmesine ilişkin usul ve esaslarını düzenlemekten ibarettir. Kapsamı ise tarımsal üretim sözleşmesinden doğan hukuk uyuşmazlıklarının arabuluculuk yoluyla çözümlenmesine ilişkin dava şartı olarak arabuluculuk süreci ile uzmanlık eğitime ilişkin usul ve esaslardır. Yönetmeliğe göre:

- Tarımsal üretim sözleşmesinden doğan davalarda arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır.
- Davacı, arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamadığına ilişkin son tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemek zorundadır. Bu zorunluluğa uyulmaması hâlinde mahkemeye davacıya, son tutanağın bir haftalık kesin süre içinde mahkemeye sunulması gerektiği, aksi takdirde davanın usulden reddedileceği ihtarını içeren davetiye gönderilir. İhtarın gereği yerine getirilmez ise dava dilekçesi karşı tarafa tebliğe çıkarılmaksızın davanın usulden reddine karar verilir.
- Dava dilekçesi içeriğinden açıkça arabulucuya başvurulmadan dava açıldığının anlaşılması hâlinde derhal herhangi bir usulü işlem yapılmadan ve duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden davanın, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine karar verilir.

Arabulucunun görevlendirilmesi ise:

- Arabulucu, adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonu başkanlıklarına bildirilen sözleşmeli üretim konusunda uzmanlık eğitimi almış olan arabulucular listesinden adliye arabuluculuk bürosu tarafından puanlama yöntemiyle belirlenir. Ancak tarafların listede yer alan herhangi bir arabulucu üzerinde başvuru sırasında anlaşmaları hâlinde taraflar veya tarafların imzasını taşıyan bir tutanakla beraber üzerinde anlaşılan arabulucu, durumu adliye arabuluculuk bürosuna bildirdiğinde bu arabulucu görevlendirilir. Tarımsal üretim sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda liste dışından bir arabulucu görevlendirilemez.
- Tarımsal üretim sözleşmesi alanında uzmanlık eğitimi alan arabulucu bulunmaması durumunda diğer arabulucular görevlendirilir.

Sürelere ilişkin olarak:

Arabulucu, yapılan başvuruyu görevlendirildiği tarihten itibaren iki hafta içinde sonuçlandırır. Bu süre zorunlu hallerde arabulucu tarafından en fazla bir hafta uzatılabilir.

Kaynak: <https://www.resmigazete.gov.tr/01.09.2023>

İSTANBUL BAM 54. HUKUK DAİRESİ KİRA PARASININ GÜNÜN EKONOMİK KOŞULLARINA UYARLANMASI İÇİN HER ZAMAN "UYARLAMA" DAVASI AÇILABİLECEĞİNE KARAR VERDİ

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 54. Hukuk Dairesi 2023/845 E., 2023/536 K. sayılı ilamıyla uzun süreli kira sözleşmelerinde edimler arasındaki dengenin aşırı bozulması ve sözleşmenin taraflar açısından çekilmez hale gelmesi durumunda kira parasının günün ekonomik koşullarına uyarlanması için her zaman "uyarlama" davası açılabilceğine karar verdi. Dava konusu somut olayda taraflar arasında geçerli kabul edilen kira sözleşmesi 01/04/2019 başlangıç tarihli ve 1 yıl süreli olup davacı, 01/04/2022 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere değişen, hal ve şartlara göre kira bedelinin uyarlanmasını talep etmiştir. İlk derece mahkemesi kararında; imzalanan sözleşmenin 01/04/2019 tarihinde başladığı, 1 yıl için kiralandığı davanın 09/03/2022 tarihinde açıldığı, buna göre kira sözleşmesinin süresinin bittiği dikkate alındığında Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemeleri içtihatları doğrultusunda kısa süreli olan işbu sözleşmenin uyarlanmasının mümkün olmadığı kanaatine varılarak davanın reddine karar vermiştir.

Yerel Mahkeme kararına karşı davacının istinaf kanun yoluna başvurması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 54. Hukuk Dairesi davacının istinap taleplerini haklı bulunarak yasada uyarlama davasının açılma zamanına ilişkin bir sınırlama bulunmadığını, uyarlamanın koşullarının oluşup oluşmadığı araştırılmadan karar verilmesinin usul ve yasa-ya aykırı olduğunu TBK madde 138 gereğince uyarlamanın bütün koşulları gerçekleşmişse borçlunun, hakimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteyebileceğine, bu nedenle Uzun süreli kira sözleşmelerinde edimler arasındaki dengenin aşırı bozulması ve sözleşmenin taraflar açısından çekilmez hale gelmesi durumunda kira parasının günün ekonomik koşullarına uyarlanması için her zaman "uyarlama" davası açılabilceğine karar vermiştir.

Kaynak: <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/bolge-adliye-mahkemesi/istanbul-bam54-hd-e-2023-845-k-2023-536-t-15-3-2023>

RUSYA'YA UYGULANAN YAPTIRIMLAR VE BENZER YAPTIRIMLARIN ULUSLARARASI TİCARET ÜZERİNDEKİ HUKUKİ ETKİLERİ

RUSYA VE YAPTIRIMLARIN İNCELENMESİ

Uluslararası politikada yaptırımlar, hedef ülkelerin belirli politikalarından vazgeçmelerini teşvik amacıyla kullanılan etkili bir araçtır. Son zamanlarda, Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi ve Ukrayna üzerindeki etkisi nedeniyle birçok ülke tarafından Rusya'ya yönelik yaptırımlar uygulanmıştır.

Bu nedenlerle birlikte, ekonomik, ticari veya finansal alanda Rusya'ya karşı uygulanan yaptırımların amacı, Rusya'yı politikalarını değiştirmeye ve uluslararası hukuka uygun hareket etmeye teşvik etmek, baskı yapmaktır. Ancak yaptırımların etkileri ve sonuçları karmaşık olabilir ve farklı ülkeler arasında görüş ayrılıklarına neden olabilir. Bu makalede, Rusya'ya yönelik yaptırımların uluslararası ticaret ve hukuk üzerindeki etkileri ele alınacaktır.

Uygulanan bu yaptırımların Rusya üzerindeki etkileri arasında, Ticaret İlişkilerinde Daralmanın meydana gelmesi, Enerji Sektörünün etkilenmesi, Uluslararası Hukuk bakımından sınırlanmaları ve Alternatif Ticaret Yollarının ortaya çıkması olarak gözlemlenebilir.

Dünyanın en güçlü ekonomisi ve ordularından birine sahip olan Rusya yalnızca karşıt ülkelerin yaptırımlarına maruz kalmak ile kendisini sınırlandırmamış karşılık olarak gerekli yaptırımları kendisi de bu ülkelere uygulamaya başlamıştır. Haliyle bu denli güçlü ve büyük bir ülkenin yaptırımları da Rusya karşıt ülkeleri karşılıklı olarak etkileyecek biçimdedir.

Rusya'ya uygulanan yaptırımlar, ülkeler arasındaki ticaret ilişkilerinde belirgin bir daralmaya neden olmuştur. ABD ve Avru-

pa Birliği gibi birçok ülke, Rusya'ya olan ihracatlarını kısıtlamış veya tamamen durdurmuştur. Bunun sonucunda Rusya'nın ihracatı azalmış, ithalatı ise daha pahalı hale gelmiştir. Bu durum, Rusya ekonomisinin daralmasına ve dengesizliklere yol açmıştır.

Ayrıca Rusya enerji kaynakları açısından dünyanın en zengin ülkelerinden biridir. Ancak yaptırımlar, Rusya'nın enerji sektöründe büyük etkiler yaratmıştır. Özellikle Avrupa'ya doğal gaz ihracatında Rusya, önemli bir tedarikçidir [1]. Yaptırımlar, enerji projelerinin durmasına ve Rusya'nın enerji alanında iş birliği yapabileceği ülkelerin sayısının azalmasına neden olmuştur.

Uluslararası hukukun çeşitli alanlarında da bu yaptırımların etkileri olmuştur. Kırım'ın ilhaki gibi uluslararası hukuk ihlalleri nedeniyle yaptırımlar uygulanmıştır. Bu durum, uluslararası hukukun etkinliğini artırmış ve benzer durumların tekrarlanmasını engellemek adına uyarıcı bir etki yaratmıştır.

Yaptırımlarla birlikte, Rusya ve hedef ülkeler arasında alternatif ticaret yolları arayışı artmıştır. Özellikle Rusya'nın doğrudan etkilendiği tarım ve gıda sektöründe, yeni pazarlar keşfedilmiş ve ticaretin yönlendirildiği farklı coğrafyalara kayma yaşanmıştır.

Dolayısıyla Rusya'ya uygulanan yaptırımlar, uluslararası ticaret ve hukuk üzerinde büyük etkiler yaratmıştır. Ticaret daralmaları, enerji sektöründeki olumsuz etkiler, uluslararası hukukun uygulama gücünün artması ve alternatif ticaret yollarının araştırılması gibi etkiler, yaptırımların sonuçlarını ortaya koymaktadır.

Bu durum, yaptırımların sadece belirli bir ülkeye yönelik etkileri değil, tüm uluslararası toplumun ticaret ve hukuk sistemine olan etkilerini de göstermektedir. Rusya, uluslararası ilişkilerde politikalarını desteklemeyen ülkelere karşı çeşitli yaptırımlar uygulayan bir ülke olarak bilinmektedir.

Bu yaptırımlar, Rusya'nın ulusal çıkarlarını korumak, politikaya uygunluğu sağlamak ve ihtiyaçlarına uygun bir şekilde stratejilerini sürdürmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu makalede, Rusya'nın uyguladığı yaptırımların örneklerini ve etkilerini inceleyeceğiz.

ÇEŞİTLİ YAPTIRIMLAR VE ETKİLERİ

Gıda Yaptırımları, 2014 yılında Rusya, Batı'daki ülkelerin Ukrayna krizini bahane ederek Rusya'ya yönelik yaptırımlar uygulaması üzerine, Rusya da Karadeniz'deki Kırım'ın ilhak edilmesini önceden gıda ithalatına getirdiği yaptırımlarla yanıtladı [2].

Bu yaptırımlar, AB, ABD, Kanada, Norveç ve Avustralya gibi ülkelerin tarım ürünleri, et, süt ürünleri, balık ve deniz ürünleri gibi ürünlerin Rusya'ya ihracatını sınırlamalarını içeriyordu.

Bu yaptırımlar, Rusya'nın gıda güvenliği politikası ile uyumlu olarak uygulandı ve ülkenin kendi üretimini teşvik etmek amacıyla taşıyordu. Bu yaptırımların sonucunda Rusya, ithalat yerine yerel üretimi artırmak için tarım sektörünü geliştirme yönünde adımlar attı.

Ekonomik Yaptırımlar, uluslararası arenada yaşanan politik gerilimlerin sonucunda ekonomik yaptırımlar uygulamaktadır. Özellikle Ukrayna krizi ve Kırım'ın ilhak edilmesi gibi olaylar, Batılı ülkelerin Rusya'ya ekonomik yaptırımlar uygulamasına sebep oldu.

Bu yaptırımlar, Rusya'nın finans, enerji ve savunma sektörlerine yönelik ihracatı, finansal işlemleri ve yatırımları kısıtlamayı hedefliyordu. Bu yaptırımların etkileri Rus ekonomisinde hissedildi ve büyüme hızını olumsuz etkiledi.

Rusya, belli sektörlerde faaliyet gösteren yabancı şirketlere yönelik de yaptırımlar uygulayabilmektedir.

Örneğin, Rusya'nın enerji sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin Kuzey Kutbu gibi stratejik bölgelerdeki faaliyetleri, Rusya tarafından kontrol altında tutulmaktadır.

Bu durum, Rusya'nın enerji konusundaki stratejik önceliğini desteklemek amacıyla uygulanan bir yaptırımdır. Aynı şekilde, diğer sektörlerde faaliyet gösteren yabancı şirketler de Rusya tarafından belli sınırlamalara tabi tutulabilir veya yaptırım uygulamalarına maruz kalabilir.

DÖVİZLER VE ULUSLARARSI TİCARET BAKIMINDAN YAPTIRIMLARIN HUKUKİ DEĞİŞKENLİĞİ

Rusya'nın döviz üzerindeki yaptırımlarını işleyecek olursak detaylı incelendiğinde bu yaptırımların doğrudan olduğu kadar bir de dolaylı olarak da uygulandıklarını görebiliyoruz [3].

Bu yaptırımlar genellikle Rusya'nın politikaları veya eylemleri nedeniyle uygulanır ve Rusya'nın dolar kullanımını sınırlayabilir veya dolar ile ticaretini kısıtlayabilir. Fakat aynı durumu artık Rusya'nın da yaptığını, dolar üzerinden yapılan ticaretlerin sadece doğrudan olmamakla beraber dolaylı olarak bile Rusya üzerinde bir etkisi var ise bunların uygulamaya geçirilmesi konusunda yaptırımlara yer vermektedir.

Örneğin, ABD, Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi nedeniyle 2014 yılında Rusya'ya ekonomik yaptırımlar uygulamıştır. Bu yaptırımlar arasında, Rusya'ya finansal piyasalara erişimi kısıtlayan ve Amerikan dolarının kullanımını zorlaştıran tedbirler bulunmaktadır.

Bunun yanı sıra, ABD'nin Rusya'ya uyguladığı yaptırımlar arasında Rus şirketlerine ve kişilere yönelik mali kısıtlamalar, enerji sektörüne yönelik yaptırımlar, silah ambargosu ve finansal kuruluşlara yönelik kısıtlamalar da bulunmaktadır.

Rusya, bu yaptırımlara karşı önlemler almış ve doların yerine yerel para birimini, rubleyi kullanmayı teşvik etmiştir [4].

Ayrıca Rusya, başka ülkelerle ticaret yaparken dolar yerine yerel para birimlerini kullanabilmek için anlaşmalar yapmıştır.

Bu anlaşmalarla beraber dolar, euro, pound üzerinden yapılan ticari anlaşmaların da önünü kapatmış olup Ruble veya "Friendly Country" olarak geçen yani henüz Rusya ile dış politikalarında çatışma-

mış olup ülkeye herhangi bir yaptırım uygulamayan ülkelerin Ör. Türkiye veya BRİCS kapsamındaki ülkelerin de kendi para birimleri ile ticari anlaşmalar akdetmeleri ve Rusya ile ilişkilendirilen girişimlerine henüz bir yaptırım bulunmamaktadır.

Rusya'nın dolar üzerindeki yaptırımlarının amacı, Rusya'nın politikalarını veya eylemlerini caydırmak, ekonomisini zayıflatmak ve uluslararası ticaretini kısıtlamaktır.

Ancak, yaptırımların etkinliği ve sonuçları tartışmalıdır ve bazıları yaptırımların Rus ekonomisini daha da içe dönük hale getirdiğini ve bazı sektörlerin gelişimini olumsuz etkilediğini savunmaktadır.

Rusya'da alınacak malların yabancı döviz ile alınması, genellikle Rusya'nın ulusal para birimi olan Rus rublesi dışında başka bir para birimiyle ödeme yapılması anlamına gelir. Bu durum, uluslararası ticaretin bir parçası olarak gerçekleşebilir. Ancak, bu tür bir ticaretin bazı yaptırımları vardır. Örneğin, Rusya'nın Ekonomik Kalkınma Bakanlığı tarafından belirlenen yaptırımlar, mal veya hizmetlerin yabancı döviz ile alınması durumunda uygulanır.

ABD ve AB tarafından Rusya'ya uygulanan yaptırımlar kapsamında, bazı Rus şirketleri ve kişilere yaptırım uygulanabilir. Bu yaptırımlar, bu kişi veya şirketlerin yabancı döviz ile mal veya hizmet almasını zorlaştırabilir veya engelleyebilir.

Örneğin, bir Rus şirketi için ABD tarafından yaptırım uygulanmışsa, yabancı bir şirketin bu Rus şirketten mal veya hizmet alması durumunda karşıt yaptırımlarla karşılaşabilir. Bu durumda, yabancı şirket mal veya hizmet için ödeme yaparken, yaptırım uygulanan Rus şirketine dikkat etmek zorundadır. Ödeme işlemi sırasında yaptırımları ihlal etmekten kaçınmak için özel izin ve düzenlemeler gerekebilir.

Karşıt yaptırımlarının dolaylı olarak etkilerini yorumlayacak olursak ABD, AB ve İngiltere tarafından uygulanan yaptırımlarla ilgili olarak, "Bu durumlarda yargı yetkisi talebi, ABD dışında işlenen yaptırımlarla ilgili dolar işleminin, ABD'de işlenen bir işlemle ilişkilendirilmesidir. (Yabancı Varlık Kontrol Ofisi -OFAC-)"

Bu durumun uygulanabilmesi için ticarette AB, İngiltere ve ABD vatandaşı birinin bulunması gerekmektedir [5].

Türk bir şirketleri bu yargı alanına girmiyor olsa bile bu yabancı para birimleri üzerinden Rusya bağlamında bir ticari anlaşmada bulunursa bunun EUR, GBP, USD gibi para birimlerinden olmaması gerekir.

Bu dövizleri kullansak bile, bu yargı alanından etkileniyoruz. Bu bağlamda, Euro, GBP veya USD Rusya ile ilişkilendirilen hiçbir ticarete günümüzün mevcut konjonktüründe herhangi bir şekilde kullanılmamalıdır.

Bu durumu milletlerarası hukuk bakımından işleyecek olursak, Rusya'nın mevcut ilişkileri bilinen hukukun ötesinde hatta hayatın olağan akışı dışında oluşabilecek durumlar yaratmıştır.

En anlaşılır biçimde özetlemek gerekirse ne Rus Hükümeti ne de hiçbir Avrupa Birliği Ülkesi, İngiltere veya Amerika Birleşik Devletleri yönetmeliği, tartıştığımız konuyu doğrudan yaptırımları çerçevesinde bu durumu açıklamaktadır.

Dolayısıyla, Rusya'yı dolaylı olarak etkileyen uluslararası ticari sözleşmeler veya işlerde ödeme para birimiyle ilgili bazı dolaylı yaptırımlar da bulunmaktadır.

Hukuki bakımdan incelendiğinde direkt olarak uluslararası iki şirketin Rusya'da bir ticaret, iş veya taşınmaz gibi benzeri durumların alım-satımı açısından ilişkiye konu ödeme Rusya ile ilgili bir banka hesabına yapılmamış olsa bile, ödemenin konusunun Rusya'da olması nedeniyle ödeme üzerinde yine de yaptırımlar uygulanmış olan birçok durum tespit edilmektedir.

Bu durumun temel karışıklığı Rus olmayan yani yabancı tarafların Rusya üzerinden bir mal satışı, ticaret vb. bir durum bakımından satış yapmaları halinde Rusya'da satış sonrası gerekli izinlerin alınıp yaptırımlara maruz kalmamak için bunun Rusya ile bağlarının kuvvetli olan ülkeye yaptırım uygulamamış bir ülkenin para birimi olması gerekir.

Ödemenin, yetkililer tarafından verilen Rusya dışında bir banka hesabına yapılması halinde bile söz konusu işleme konu olan payların başlangıçta Rusya'da olması nedeniyle, transferlerle ilgili yasal süreçte hükümet ödemenin para biriminin USD/GBP/EUR olmayan yani yaptırım uygulamayan bir ülkenin dövizini istenebilir.

Örneğin, anlaşılan ödeme TRY veya RUB olarak yapılsaydı, bunlara karşı herhangi bir dolaylı yaptırım görülmezdi. Sözleşmeler kapsamındaki ödemelerde belirlenen para birimi konusunda, herhangi bir yaptırım riskini veya sürekli hale getirebilecek herhangi bir riski ortadan kaldırmak için ödeme Rusya dışında bir hesaba yapılıyor olsa bile, taraflar Rus olmasa bile bahsedilen ilişkiye konu şeylerin Rusya sınırları içerisinde bulunması sözleşmesel özgürlüğü etkiler niteliktedir ve USD, GBP, EUR gibi dövizlere olası yaptırımların uygulanması kaçınılmazdır.

Daha önce dünya genelinde bilinen ve kamuya mal olmuş olayda Türk iş adamı Reza Zarrab ile yapılan iş, başlangıçta Altın-USD üzerinden yürütülmekteydi ve işlem yapılan şirket veya banka hesabı Amerikan olmamasına rağmen, kullanılan para birimi ülke ile önemli ölçüde ilgili olduğu için iş adamı daha sonra Amerika'da para birimi oranlarına ve Amerikan hisse senetlerine yüksek etkiye sahip olan işlemlerle ilgili yargılanmıştır [6].

Bu halde ruble üzerinde etkisi olabilecek herhangi bir işlemde Rusya uluslararası hukuka müdahale eder nitelikte yaptırımlar uygulanabilir, fakat bunların temel sebebi olarak da bu yaptırımların yalnızca Rusya tarafından değil yukarıda da açıklandığı üzere ABD, AB, İNGİLTERE gibi güçlü ekonomilere sahip ancak dış ilişkilerinin dövizleri üzerinde kontrolleri dışında yabancıların etkisinin olmaması için benzer yaptırımların ekonomik olarak güçlü ve bağımsız ülkelerin çoğunun yabancı malvarlıkları kontrol kolları tarafından ekonomilerini etkileyecek olası ticaretleri önlemek için uygulanmaktadır.

Burada makalenin ana konusu olarak yansıtmak istediğim çıkarım şudur, ülkeler

bu gibi ticari yaptırımlarını doğrudan açıklamış olmasa bile bunlar çeşitli departmanlarının dış ilişkilere yaklaşımlarından ve uluslararası sözleşmelerden çıkarım yapılarak bu doğrultuda üçüncü bir ülkeye etki edecek yabancı ticaretlerde göz önünde bulundurularak akdedilmelidir.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Av. Tuana Sariaydın](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. <https://www.enerjiatlas.com/rezerv/du-nya-dogalgaz-rezervi.html>
2. A Guide to US, UK and EU Sanctions and Export Controls on Russia and Belarus, Debevoise & Plimpton, (2023), 14_a-guide-to-us-uk-and-eu-sanctions-and.pdf (debevoise.com)
3. Russia 2014: Challenges of the New Year (2014), Stanovaya Tatiana, Russia 2014: Challenges of the New Year- Institute of Modern Russia (imrussia.org)
4. Between a Rock and a Hard Place: The Sanctions Climate for Foreign Investment in Russia- Part I of II | HUB | K&L Gates (klgates.com)
5. OFAC Issues Fact Sheet Summarizing Humanitarian-related Authorizations Under Russia Sanctions, New Humanitarian-related General License | Trade and Manufacturing Monitor (ustrademonitor.com)
6. USA Against Reza Zarrab. The chronicle of what has happened... | by Murat Can Bilginan | Medium

RUSYA'NIN EKONOMİK KALKINMA BAKANLIĞI TARAFINDAN BELİRLENEN YAPTIRIMLAR, MAL VEYA HİZMETLERİN YABANCI DÖVİZ İLE ALINMASI DURUMUNDA UYGULANIR.

YARGILAMA AŞAMALARINA GÖRE İHTİYATİ TEDBİRİN HUKUKİ DURUMU

1-İhtiyati Tedbirin Tanımı, Şartları ve Uygulanma Şekli

İhtiyati tedbir, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Geçici Hukuki Korular başlığı altında düzenlenmiştir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 389. maddesi gereği; mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağı ya da tamamen olanaksız duruma geleceği veya gecikme nedeniyle bir sakıncanın, ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi durumlarında, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir.

İhtiyati tedbir, konusu para alacağı olan uyuşmazlıklar için talep edilemez. Para alacaklarına ilişkin istenebilecek geçici hukuki koruma ihtiyati haciz olup; para alacağı dışındaki uyuşmazlıkların hukuken koruma altına alınması ve telafisi zor veya imkânsız zararların ortaya çıkmasını engellemek maksadıyla ihtiyati tedbir talep edilebilmektedir.

İhtiyati tedbir kararı verilmesi neticesinde dava sonuna kadar aleyhine tedbir kararı verilen kişinin hakları kısıtlanacağından; yargılama sonunda bu kişinin haklılığının ortaya çıkması ihtimalinde uğradığı zararların tazmini gerekmektedir. Bu yüzden ihtiyati tedbir kararı verilmesi tedbir talep eden tarafın teminat ödemesine bağlıdır. Ancak ihtiyati tedbir talebinin resmi bir belgeye, başkaca bir kesin delile dayanıyor olması yahut durum ve koşulların gerektirmesi halinde, mahkeme gerekçe-

sini açıkça göstermek suretiyle teminat alınmamasına da karar verebilir. Ayrıca adli yardımdan yararlanan kimsenin teminat göstermesi gerekmez.

Teminat alınması, teminatın muhatabı olan karşı taraf ve ilgili üçüncü kişilerin menfaatini korumakla birlikte, haksız çıkması durumunda talepte bulunanın teminatını uzun süre mahkemede tutmak da menfaat dengesini zedeleyeceğinden HMK 392/f.2 ile teminatın ne zaman iade edileceği hususu belirlenmiştir. Buna göre asıl hükmün kesinleşmesinden veya ihtiyati tedbir kararının kalkmasından itibaren 1 ay içinde tazminat davasının açılması üzerine teminat iade edilir. İhtiyati tedbir kararının verilmesi kural olarak bu konuda bir talebin olmasına bağlıysa da özel kanunlarda düzenlenen istisnai hususlarda mahkemece re'sen tedbir kararı verilebilir.

İhtiyati tedbir kararı, dava açılmadan önce ya da dava açıldıktan sonra istenebilmektedir. Dava açılmadan önce istenecek ihtiyati tedbir kararı esas hakkında görevli ve yetkili mahkemeden, dava açıldıktan sonra istenecek ihtiyati tedbir kararı ise davanın görüldüğü mahkemeden istenebilir. Dava açılmadan önce ancak dava açacak olan taraf ihtiyati tedbir talebinde bulunabilir. Dava açıldıktan sonra ise hukuki yararı olması şartıyla her iki taraf da ihtiyati tedbir talebinde bulunabilecektir. HMK 390/f.3'te ihtiyati tedbir talep dilekçesinde bulunması gereken unsurlara yer verilmiştir. Hükmü göre; "Tedbir talep eden taraf, dilekçesinde dayandığı ihtiyati tedbir sebebinin ve türünü açıkça belirt-

mek ve davanın esas yönünden kendisinin haklılığını yaklaşık olarak ispat etmek zorundadır."

Türk hukukunda ispat ölçüsü bakımından kural tam ispat iken geçici hukuki korular bakımından istisna bulunmaktadır. Görüldüğü üzere 6100 sayılı HMK'nın 390. maddesinin 3. fıkrası, ihtiyati tedbir talep eden tarafın, "davanın esas yönünden kendisinin haklılığını yaklaşık olarak ispat etmek zorunda" olduğunu hükme bağlamaktadır. [1] [2] [3]

Kanunun açık düzenlemesi gereği, kanun koyucu, ihtiyati tedbir talep eden tarafın haklılığının "yaklaşık ispat ölçüsü" ile ispatını aramaktadır. Yargıtay kararlarında da sıklıkla yer verilen yaklaşık ispat ölçütü; hâkimde bir olayın gerçekleştiğine kanaat sağlamak amacıyla yapılan ispat olarak nitelendirilebilir. Ancak bu ispat ölçüsü tam bir kanaat niteliğinde olmayıp; hakikate yakın durumu gösterme şeklindedir.

Dava dilekçesi ile ihtiyati tedbir talep edilmesi halinde önce tedbir talebine ilişkin karar verilir. İhtiyati tedbire ilişkin karar verilmeden esas hakkında karar verilemeyecektir.

Tedbir kararı, aleyhine tedbir talep edilenin yokluğunda verilebilir. Bu durum hukuki dinlenilme hakkına aykırılık teşkil edecek gibi görünse de yokluğunda tedbir kararı verilen taraf sonrasında tedbire itiraz ederek hukuki dinlenilme ve savunma hakkını kullanabilir.

Zira menfaat dengelerinin gözetilmesi hususu söz konusu olduğunda hâkimin takdir yetkisi ve somut olayın özellikleri neticesinde karşı tarafın dinlenmesi beklenilmeyerek ivedilikle karar verilmesi gerekebilmektedir.

İhtiyati tedbir kararı dava açılmadan önce verilmişse, tedbir talep eden, bu kararın uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren iki hafta içinde esas hakkındaki davasını açmak ve dava açtığına ilişkin evrakı, kararı uygulayan memura ibrazla dosyaya koydurmak ve karşılığında bir belge almak zorundadır. Aksi hâlde tedbir kendiliğinden kalkar.

İhtiyati tedbir kararının uygulanabilmesi için, kararın verildiği tarihten itibaren kararı veren mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki icra dairesine başvurulmalıdır. Eğer kararda belirtilmişse ihtiyati tedbirin uygulanması için yazı işleri müdürü de görevlendirilebilir.

İhtiyati tedbir kararının uygulanması için gerektiğinde zor kullanılabilir. Bütün kolluk görevlileri, köylerde muhtarlar, yazılı başvuru üzerine tedbirin uygulanmasına yardımda bulunurlar.

İhtiyati tedbir kararının uygulanması, kararın verildiği tarihten itibaren bir hafta içinde talep edilmezse kanuni süre içinde dava açılmış olsa dahi, tedbir kararı kendiliğinden kalkar.

Dava öncesinde verilmiş olan ihtiyati karara istinaden iki hafta içerisinde esasa ilişkin dava açılmaması halinde de ihtiyati tedbir kararı kendiliğinden kalkacaktır.

2-Esas Dosyası Hakkında Verilen Kararların Tedbir Kararına Etkisi

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 397/f.2 hükmü uyarınca ihtiyati tedbir, aksi belirtilmediği takdirde nihai kararın kesinleşmesine kadar devam eder. Yine aynı maddenin 4. Fıkrası ile de "İhtiyati tedbir dosyası, asıl dava dosyasının eki sayılır." düzenlemesine yer verilmiştir.

Bu düzenlemeler ile ihtiyati tedbir kararının mahkemece aksi belirtilmediği takdirde esas hakkındaki kararın kesinleşmesi neticesinde sona ereceği hüküm altına alınmıştır.

Gerçekten de geçici hukuki koruma olarak düzenlenen ihtiyati tedbirin amacı yargılama sırasında ortaya çıkabilecek geri dönü-

şü olmayan zararları ortadan kaldırmak ve menfaat dengelerini korumak olduğundan esas hakkında verilen kararın kesinleşmesi ile artık mutlak hukuki koruma sağlanacağından geçici hukuki koruma niteliğindeki ihtiyati tedbire ihtiyaç duyulmayacaktır.

İncelenmesi gereken asıl konu esas hakkındaki kararın üst mahkemece kaldırılması/bozulması durumudur. Yargılamaların uzun sürmesi ve ihtiyati tedbir şartlarına ilişkin durumun zaman içinde değişkenlik gösterebilecek olması düşünüldüğünde HMK 397/f.4 gereğince ihtiyati tedbir dosyasının esas dosyanın eki niteliğinde olduğu düzenlemesi yapılmış olsa dahi; üst mahkemece yapılan inceleme neticesinde ilk derece mahkemesinin yeniden yargılaması başladığı sırada ihtiyati tedbirin kendiliğinden yeniden uygulanmaya başlamasının hakkaniyete aykırı olacağı düşünülmektedir.

Zira ihtiyati tedbir ile amaçlanan; yargılama sonunda lehine ihtiyati tedbir kararı verilen kişinin haklılığının ortaya çıkması ihtimalinde uğradığı zararların tazmini iken ayrıca taraflar arasındaki menfaat dengesinin korunması da gerekmektedir.

Aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen kişinin mülkiyet hakkının yargılama süresince sınırlandırılması hakkın özüne zarar vermekte ve taraflar arasındaki menfaat dengesinin bozulmasına yol açmaktadır.

Bu sebeple üst mahkemece yapılan değerlendirme neticesinde yeniden ilk derece mahkemesi yargılaması yapılmasına karar verilmesi durumunda; tedbir talebi verilmesini gerektiren durumların varlığını

koruyor olup olmadığı hususları tedbir talep eden tarafın yeniden talep etmesi üzerine mahkemece değerlendirilmeli ve karara bağlanmalıdır.

3-Sonuç

Geçici hukuki korumalar arasında düzenlenen ihtiyati tedbir kararının verilmesi için yaklaşık ispat ölçütü gözetiliyor olsa da kesin kararın esas yargılaması neticesinde oluşacağı göz ardı edilmemelidir.

İhtiyati tedbir kararları maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmedikleri ve esas hak bakımından kesin bir kanaat oluşmadan tam bir ispat aranmaksızın verilmiş geçici nitelikte kararlar oldukları için taraflar arasındaki menfaat dengesini gözetmek ve aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen tarafın hakkının özüne dokunmamak gerekmektedir.

Detaylı Bilgi için;
[Av. Merve Hilal Mentek](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, 06.07.2012, 2012/4060 E., 2012/5172 K.
2. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 26.09.2012, 2012/13821 E. 2012/15625 K.
3. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, 24.05.2012, 2012/6976 E. 2012/6023 K.

İŞ YERİNİN İHTİYAÇ SEBEBİYLE TAHLİYE EDİLMESİ MÜMKÜN MÜDÜR? ŞARTLARI NELERDİR?

1. Genel Olarak Kira Sözleşmesi

Kira sözleşmesi, bir kiralama sözleşmesidir. Kira sözleşmesi, genellikle bir mülk sahibi ile mülkü geçici olarak elinde bulundurmaya isteyen kiracı arasında yapılan sözleşmedir. Kira sözleşmesi, konut, arsa, gayrimenkul, araba, işletme gibi birtakım şeyler üzerinde yapılabilmektedir.

Türk Borçlar Kanunu m. 299 kira sözleşmesini, "Kiraya verenin, bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşmedir." Cümlesi ile tanımlanmaktadır. Kira sözleşmesinin kurulması için süresinin belirlenmiş olması şart değildir. Yapılan kira sözleşmesi belirli bir süre için yapılabileceği gibi, belli olmayan bir zaman aralığı için de akdedilebilmektedir.

Yapılan kira kontratı, ev sahibi veya iş yeri sahibi ile yani konut, arsa, gayrimenkul, araba, işletme sahibi kişi veya kişiler ile kiracı arasında mutabık kalınan, koşulların yanı sıra kiralanan yerin genel şartlarını da belirleyen resmi evraktır. Yapılan kira sözleşmesinin tarafların haklarının korunması bakımından önemi büyüktür.

Konut ve Çatılı İş Yeri Kira Sözleşmelerine Özgü Sona Erme Sebepleri

Kiracının evi, iş yerini kiraladığı olduğu herhangi bir yeri boşaltmakla ilgili sözleşmede bir taahhüt vermesi durumunda eğer verdiği süreye uymaz ise kiraya veren kişi kiracıyı tahliye edebilir.

6570 sayılı kanunun 7.maddesinde öngörülen sona erme sebepleri sayılmıştır. Bunlar; yazılı tahliye taahhüdü, konut ihtiyacı, iş yeri ihtiyacı, yeniden inşaa ve imar amacı, kira bedelini ödememe, kiracının veya birlikte yaşadığı eşinin aynı şehir veya belediye bölgesinde uhdesine kayıtlı oturabileceği meskeninin bulunmasıdır. Bunlar kiraya veren kişiye tanınan tahliye sebepleridir. [1]

1. Çatılı İşyerlerinde Kira Sözleşmelerinin Sona Ermesi

İşyeri, ticari veya sınai nitelikteki ekonomik faaliyetlerin yürütüldüğü yerlerdir. Çatılı iş yerinden söz edilebilmesi için

işyerinin üstünün örtülü olması gerekmektedir. Çatılı iş yerinin tespitinde kiralanandaki hâkim duruma ve sözleşmenin amacına bakılmalıdır. Konut ve çatılı iş yeri kiralarının sona ermesi bakımından 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 347 ve devamındaki maddelerinde bildirim yoluyla ve dava yoluyla olmak üzere iki yol öngörülmüştür.

1.1. Kira Sözleşmesinin Bildirim Yoluyla Sona Erme

Bildirim yoluyla sona ermede süre şartlarının oluşması kaydıyla, kira sözleşmesinin taraflarının herhangi bir sebep göstermeksizin kira sözleşmelerini sona erdirmeleridir. Diğer taraftan TBK m.348'e göre, "Konut ve iş yeri kiralarında fesih bildirimini geçerliliği, yazılı şekilde yapılmasına bağlıdır." yani yapılan feshin geçerli olabilmesi için bildirim en azından adi yazılı şekilde yapılması gerekmektedir.

Kira sözleşmesinin nasıl yapılmış olduğu fark etmeksizin bildirim yoluyla sona erdirmeye hakkını kullanabilmesi için sözleşmenin belirli süreli olması gerekmektedir.

Kiracının bildirim yoluyla sona erdirmeye hakkını kullanması durumunda bir dava açmasına gerek yoktur ancak tahliye edeceğine dair bildirim yazılı olması gerekmektedir. Belirli süreli kira sözleşmesi, sözleşmenin başlangıç tarihi belli olan ve o tarihten itibaren ne kadar bir süre için geçerli olacağına en başta itibaren kararlaştırıldığı sözleşme tipleridir.

TBK m.348'e göre "Konut ve çatılı iş yeri kiralarında fesih bildirimini geçerliliği,

yazılı şekilde yapılmasına bağlıdır." maddede de ifade edildiği üzere, kiracı sözleşme süresinin bitiminden en az 15 gün önce fesih bildiriminde bulunmadıkça sözleşme aynı koşullarla bir yıl için uzatılmış sayılacaktır.

Konut ve çatılı iş yeri kiralarında, belirsiz süreli kira sözleşmesinin sona ermesi durumu TBK m.348/2'de düzenlenmektedir.

Buna göre; "Belirsiz süreli kira sözleşmelerinde, kiracı her zaman, kiraya veren ise kiracının başlangıcından on yıl geçtikten sonra, genel hükümlere göre fesih bildirimini sözleşmeyi sona erdirebilirler." belirsiz süreli kira sözleşmelerinde kiracı her zaman için genel hükümlerdeki fesih dönemi ve bildirim için öngörülen sürelerle uyarak kira sözleşmesini sona erdirebileceği kabul edilmişken kiraya veren taraf için böyle bir durum söz konusu değildir.

1.2. Kira Sözleşmesinin Dava Yoluyla Sona Ermesi

6570 sayılı Mülga GHKH'da bu yol tahliye davası olarak isimlendirilmektedir. Bu haller kira sözleşmesinin bildirim yoluyla değil dava yoluyla sonlandırılacağı halleri ifade etmektedir. Bu şekilde kiraya verenin, kanunda tahliye sebepleri olarak verilen şartların gerçekleştiğini öne sürerek kira sözleşmesini keyfi olarak sona erdirmesi önlenmiş, kiracı bu sayede korunmuş olmaktadır. Tahliye davası açma konut ve çatılı iş yeri davalarına özgü bir yoldur. [2]

1. Kira Sözleşmesinin Kiraya Veren Tarafından İhtiyaç Sebebiyle Sona Erdirilmesinin Şartları ve Güncel emsal Kararlar

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda, belirli süreli kira sözleşmelerinde olduğu gibi, belirsiz süreli kira sözleşmelerinde de kiraya verenin bildirimle sona erdirmesine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. TBK m.347/2'e göre, "Belirsiz süreli kira sözleşmelerinde, kiracı her zaman, kiraya veren ise kiranın başlangıcından on yıl geçtikten sonra, genel hükümlere göre fesih bildiriyle sözleşmeyi sona erdirebilir." denmektedir.

Yani belirsiz süreli kira sözleşmelerinde genel olarak kiracının hakları korunmaktadır. Kira sözleşmesinin başlangıcından itibaren on yıl dolmadan kiraya verenin sebep göstermeksizin sona erdirmeye hakkı yoktur. Fesih döneminin hesabında, kira sözleşmesinin başlangıç tarihi esas alınmaktadır. TBK m. 328/2'ye göre, kiraya verenin sebep göstermeksizin yapacağı bildirim süresine uyulmamışsa yeniden bildirim yapmasına gerek yoktur. Bu bildirim bir sonraki fesih dönemi için geçerli sayılmaktadır. Yapılan bildirim eğer kiracı tarafından bir kişi varsa ona, birden fazla kişi varsa eğer kiracıların her birine bildirim yapılması gerekmektedir. [3]

İhtiyaç sebebiyle tahliye talebinin mutlaka dava talebiyle kullanılması gerekmektedir. Bu dava sonucunda tahliyeye karar verilmesi halinde kira ilişkisini sona erdiren bozucu yenilik doğuran bir hak söz konusudur. Dava sonunda ise verilmiş olan karar, kira sözleşmesini sona erdirdiği için bir tespit hükmü olmayıp, yenilik doğuran nitelikte bir karardır. Dava kiraya veren kişi tarafından açılmalıdır. Kira sözleşmesi TBK m.255'e ve TMK m.1009'a dayanılarak şerh verilmişse yeni malik ihtiyacı bulursa dahi, şerh kira sözleşmesinin sürülmesine imkân tanıdığı için, şerh süresince tahliye istenememektedir. Kiraya verenin birden fazla kiracısı varsa, bunlardan herhangi birinden tahliye talep edebilir. Aynı işyerinin birden fazla kiracısı varsa, tahliye ve iade yükümlülüğü bölünebilen bir borç olmadığı için davanın hepsine karşı açılması gerekir. [4]

6570 sayılı kanunda ihtiyaç sebebiyle tahliye konut ve işyeri bakımından ayrı maddelerde hükme bağlanmıştır. 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nda ise aynı maddede hükümlere bağlanmıştır. TBK m.350'ye göre, " Kiraya veren, kira sözleşmesini; kiralananın kendisi, eşi, altsoyu, üstsoyu veya kanun gereği bakmakla yükümlü olduğu diğer kişiler için konut ya da iş yeri

gereksinimi sebebiyle kullanma zorunluluğu varsa, kiralananın yeniden inşası veya imarı amacıyla esaslı onarımı, genişletilmesi ya da değiştirilmesi gerekli ve bu işler sırasında kiralananın kullanımı imkansız ise, belirli süreli sözleşmelerde sürenin sonunda, belirsiz süreli sözleşmelerde kiraya ilişkin genel hükümlere göre fesih dönemine ve fesih bildiri için öngörülen sürele uyularak belirlenecek tarihten başlayarak bir ay içinde açacağı dava ile sona erdirebilmektedir."

Konut ihtiyacı tahliye sebebiyle iş yeri ihtiyacıyla tahliye sebebi birbirine çok benzemektedir. Ancak uygulamada ihtiyaç şartının gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda işyeri bakımından daha katı davranılmaktadır. Buna göre, konut kiralarında kiraya verenin kendisinin kirada oturması tahliye için yeterli sebep sayılırken, iş yeri kiralarında kiraya verenin tahliye tehdidi altında bulunması ve tahliye edilmesi istenen kiralananın en az kiracı olarak kullandığı yer kadar elverişli olması aranmaktadır.

İşyerinin ihtiyaç sebebiyle tahliyesinin istenebilmesi için kiraya verenin kendisinin veya eşinin veya çocuklarının bir meslek veya sanatı bizzat icra etmek için iş yeri ihtiyacı bulunması, işin icra edileceği yerin yapılacağı ileri sürülen meslek ve sanatın icrasına elverişli olması, ihtiyacın gerçek ve samimi olması, süresi içinde tahliye istenmiş olması gerekir.

Tahliye isteyen kiraya veren sıfatını taşımalıdır. Kiraya veren kişi malik olabileceği gibi intifa hakkı sahibi de olabilir. İntifa hakkı kurulmuş bir taşınmazda, ancak intifa hakkı sahibi ile kuru mülkiyete sahip olanlar birleşerek dava açabilmektedir. Kira sözleşmesinin tarafı olmayan kuru mülkiyet sahibi ihtiyaç sebebiyle tahliye isteyememektedir.

Yargıtay 6. HD. 03.11.1992, E.11798/K.12411 sayılı ilamına göre;

"Dosya içerisinde bulunan tapu kaydına göre dava konusu kiralananın ait intifa hakkının (A.)'ya ait bulunduğu, davacı (B.) ise taşınmazın kuru mülkiyetinin sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Kuru mülkiyet ve intifa hakkına sahip olanların birleşerek ihtiyaç sebebine dayalı tahliye davaları açmaları mümkündür. Malik sıfatıyla kuru mülkiyet sahibinin yalnız başına dava açma olanağı yoktur. Çünkü kuru mülkiyet hakkı sahibi taşınmaz maldan başkasının intifa hakkı devam ettiği sürece yararlanma imkanına sahip olmadığından, hiçbir

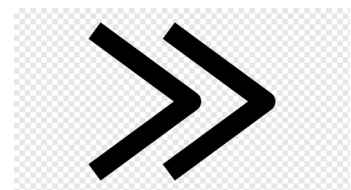
surette tahliye davası açma hakkına sahip değildir."

Birden fazla kiraya veren varsa, bunlardan birinin ihtiyacı sebebiyle tahliye isteyebilmesi için, kiraya verenlerin elbirliği mülkiyetine sahip oldukları durumlarda oybirliğiyle, paylı mülkiyete sahip oldukları durumlarda ise pay ve paydaş çoğunluğuyla tahliye isteme kararı almış olmaları gerekmektedir.

İhtiyaç sahibi iddia ettiği meslek ve sanatı bizzat icra edebilecek durumda olmalıdır. Bizzat icra etmekle kastedilen, ilk olarak ihtiyaç sahibinin yaş, bilgi birikimi ve kabiliyet olarak icra edilecek meslek ve sanatta ehil olması gerekmektedir. İkinci olarak, bahsedilen meslek ve sanatı icra ehliyetine sahip olmak yetmeyip, o meslek veya sanatın mutlaka işyeri ihtiyacı ileri sürülen kişi tarafından icra edilecek olması da gerekmektedir. Yargıtay, bakkal, market gibi meslek icralarında, ihtiyaç sahibinin bu konuda özel bir bilgi, deneyim sahibi olmasını aramakta, bu işlerin, adam istihdamı suretiyle icra edilebilirliğini yeterli görmektedir.

Kiraya veren kendi ihtiyacı için isteyebileceği gibi eşi veya çocuklarının ihtiyacı içinde tahliye isteyebilmektedir. İş yeri ihtiyacı bir meslek ve sanatın icrasına yönelik olup, söz konusu meslek veya sanatın iş yerinde kiraya verenin kendisi, eşi veya çocukları tarafından icra edilecek olması gerekmektedir.

İş yeri ihtiyacı, ilk defa bir meslek veya sanatı icra etmek, eskiden beri yaptığı işi devam ettirmek, başka bir şehirde icra ettiği işi kiralananın bulunduğu şehirde sürdürmek, işyerini büyütmek veya genişletmek gibi sebeplerle kiralananın ihtiyaç duyulabilmektedir. Eş ile kastedilen resmi nikahlı eşidir. Evlilik dışı ilişki içinde bulunan kişinin ihtiyacı için tahliye istenemez. Eşin ihtiyacı için tahliye davası açıldıktan sonra eşlerin boşanması durumunda tahliyeye karar verilememektedir. Çocukların kapsamında ise hukukun soy bağı kurulmuş evlilik içi ve evlilik dışı çocuklar ile evlatlığı bu kapsamdadır.

Bir şirket ortağının şirketin iş yeri ihtiyacı için tahliye isteyip isteyemeyeceği şirketin adı şirket veya tüzel kişiliği bulunan şirketlere göre ayrılmaktadır. Adi şirket söz konusu ise, ortağın şirketin ihtiyacı için tahliye isteyebilmektedir. Bu tür şirketlerin tüzel kişiliği olmadığı için, şirketin ihtiyacı aynı zamanda ortağın ihtiyacı anlamına gelmektedir. Tüzel kişilikleri olan ticaret şirketleri ise, şirketin ortak veya ortaklardan ayrı bir kişiliği bulunduğu için tahliye isteyememektedir. Şirketin bütün ortakları tahliye talebinde bulunsalar da durum değişmemektedir.

Tüzel kişiler işyeri ihtiyacı sebebiyle tahliye isteyebilirler ancak amaç ve faaliyet alanları içinde kalan işler için tahliye talebinde bulunabilirler. Aynı zamanda amacına ulaşmak için ticari işletme işleten bir dernek veya vakıf da ticari işletmesi için tahliye talebinde bulunabilmektedir. Yargıtay'a göre, "şirketlerin ana sözleşmelerine uygun olarak birden çok iş yapmasının mümkün olduğunu, bu sebeple gerçek kişilerin aksine, tüzel kişilerin, özellikle ticaret şirketlerinin ikinci iş için ihtiyaç sebebiyle tahliye isteyebileceklerini kabul etmektedir."

Konut ihtiyacı sebebiyle tahliyede bir tüzel kişiliğin çalışanlarına lojman, tatil kampı ya da misafirhane veya poliklinik, revir ve benzeri yapmak amacıyla tahliye istemi reddedilmektedir. Buna karşılık Yargıtay, banka çalışanlarına yemek salonu veya mutfak yapılmak üzere talep edilen tahliyeyi kabul etmektedir. Belediye

yeler de ihtiyaç sebebiyle kiraya verdikleri taşınmazların ihtiyaç halinde tahliyesini isteyebilmektedirler.

Başkasına ait işyerinde kiracı olan kiraya veren kişinin, ihtiyaç sebebiyle tahliye istemesi tabiidir. Kiraya veren, eşi veya çocuğu işsiz olup geçimini sağlamak için iş kuracaksa, işyeri ihtiyacı gerçekleşmiş olacaktır ve bu sebeple tahliyesini isteyebilir.

Kiraya veren hali hazırda çalışmakta olduğu işten istifa ederek veya emekli olup ayrılarak veya yurt dışından kesin dönüş yaparak, ortak olduğu şirketi feshederek veya ortaklıktan ayrılarak yeni bir iş kuracaksa işyeri ihtiyacı olacaktır. Yargıtay'ın bu gibi durumlarda iki türlü de kararı vardır. Kiraya verenin yaptığı işi terk etmedikçe tahliye isteyemeyeceğine ilişkin kararları bulunduğu gibi özellikle işçiler bakımından işçi olarak çalışıyorsa, çalıştığı yerden her zaman ayrılması mümkün olduğu gerekçesiyle tahliye istemini haklı kabul ettiği kararları da bulunmaktadır.

Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, 05.07.2004 tarihli, E.5604, K.5508 sayılı ilamına göre;

"Dava, davacının kiralananda kasaplık yapacağından bahisle işyeri ihtiyacına dayanılarak açılmış, bu konuda idlenen gerek davacı gerek davalı tanıkları davacının dolmuş olarak çalıştırılan hatlı minibüsünün olduğunu, ayrıca kamyonetinin bulunduğunu beyan etmektedir. Davacının bir işi olduğu ve bu işi terk etmediğine

göre, ikinci bir iş yapma isteği 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanunun tanımladığı anlamda zorunlu ihtiyaç olarak kabul edilemez." [5]

Yeni iş kuracak kimsenin mevcut işinden dava açıldığı anda ayrılmış olması aranmamalı, bunun yargılama sırasında gerçekleşmesi yeterli bulunmalıdır. Hatta ciddi girişimler yapılmış olmak kaydıyla resmi işlemler uzun sürdüğü için geciken, ancak gerçekleşeceğine kesin gözüyle bakılacak durumlarda dahi tahliye istemi kabul edilmelidir. Kiraya verenin halen yaptığı işe sağlık sorunları sebebiyle devam edemeyeceği ve o işten ayrılarak yeni bir iş kuracağı hallerde de kiralananın boşaltılmasını isteyebilmektedir.

Yılın sadece belli zamanlarında yapılan işlerde çalışanların, kalan zamanlarda bir meslek veya sanat icra etmek üzere işyeri ihtiyacında olmaları da mümkündür. Bu konuda Yargıtay özellikle ziraatla uğraşan, çiftçilik yapan kimselerin buna ilaveten ticaretle uğraşmalarının mümkün olduğunu, bunun için tahliye talebinde bulunabileceklerini kabul etmektedir. Kiraya verenin hali hazırda mesleğini icra ettiği yer, tahliyesi istenen kadar elverişli değilse veya kiraya verenin işini büyütmesine uygun değilse kiracının çıkmasının istenmesi haklıdır. Fiziki açıdan elverişli olmak kaydıyla bir konutun da işyeri ihtiyacı için tahliyesi istenebilmektedir.

Başka bir şehirde çalışan kiraya veren, kiralananın bulunduğu şehre yerleşecek ve meslek veya sanatını orada devam ettirecekse iş yeri ihtiyacına dayanarak tahliye isteyebilmektedir. Bunun için ise kişinin evini taşımış veya taşıma hazırlıklarını yapmış olması gerekmektedir. Kiralananın bulunduğu mevkiin daha işlek olması, daha güvenli olması, daha müşterinin gelebileceği bir yerde olması gibi samimi ve gerçek ihtiyaç sebebiyle tahliye kabul edilebilmektedir. Şu ana kadar sayılmış olan durumlar halinde kiraya verenin eşinin de yararlanabilmesi mümkündür.

Tahliyesi istenen kiralanan, fiziki şartları ve konumu bakımından icra edilecek olan meslek veya sanat bakımından elverişli durumda olmalıdır. Dolayısıyla kiraya veren kişi yapacağı işi beyan etmeli ve bilirkişi vasıtasıyla da tahliyesi istenen yerin bu işe elverişli olup olmadığı araştırılmalıdır.

Tahliyesi istenen yerin mevcut haliyle ihtiyacı karşılıyor olması gerekmekte olup esaslı bir tadilat gerektirmemelidir. Hiç tadilat yapılmaması değil, önemli değişiklikleri gerektiren esaslı tadilat yapılmaması aranmalıdır. Kiralanan yerin kiraya verenin zilyetliğindeki başka bölümlerle birleştirilecek olması halinde de birleştirme basit bir işlemle gerçekleştirilebilir olmalı, esaslı tadilata ihtiyaç duyulmamalıdır.

Türk Medeni Kanunu'nun 2.maddesindeki dürüstlük kuralına uygun gerçek ve samimi bir şekilde kiralanan ihtiyacı olmalıdır. Bunun içinde icra edilecek işin tereddüde yer vermeyecek şekilde beyan edilmiş olması gerekmektedir. Sadece ticaret yapılacağı ileri sürülerek tahliye talebinde bulunulamaz.

Çünkü yapılacak olan ticaretin ne olduğu bilinmeden, kiralananın buna elverişli olup olmadığı, dolayısıyla ihtiyacın gerçek olup olmadığı belirlenemez. Hâkimin ihtiyacın gerçek ve samimi olduğuna inanması için çeşitli karinelere dayanarak karar vermektedir. Karinelere örnek vermek gerekirse; kiraya verenin kendi işyerini kiracıya makul ve hakkaniyete uygun bir kira bedeliyle teklif etmesi, kiralananla aynı niteliklere sahip boşalan bir işyerini boş tutması veya davadan kısa bir süre önce başkasına kiraya vermiş olması, bir işyerini ihtiyacı olduğu iddiasıyla boşalttıp başkasına kiraya verdikten sonra başka bir işyeri için tahliye istemesi gibi. Kiralanan satışa çıkarıldıktan sonra tahliye istenmesi de kural olarak ihtiyacın samimi olmadığını göstermektedir. Ancak eğer satışa çıkarıldıktan sonra ortaya çıkan

sebeplerle ihtiyaç doğmuş ve satıştan vazgeçilmişse, tahliye talebi kabul edilebilmektedir. Kiraya verenin kiracıdan kira bedelini artırmamasını istedikten sonra, ihtiyaç sebebiyle tahliye istemesi tek başına samimi olmadığını göstermemektedir. İstenen kira bedeli rayice uygun ise ve kiraya veren ihtiyacın kira artırımının istenmesinden sonra çıktığını ve gerçek olduğunu ispatlarsa tahliye talebi kabul edilmelidir. Buna karşılık, fahiş kira bedeli istenmiş ve kabul edilmeyince tahliye istenmişse burada hakkın kötüye kullanılması sebebiyle talep reddedilmelidir. İcra edilmek istenen iş için resmi makamlardan alınması gereken izinlerin veya yetkili organlardan gerekli kararların alınmamış olması ihtiyacın gerçek ve samimi olmadığını göstermektedir. [6]

SONUÇ

Yukarıda detaylıca açıklanmış olan hususlar çerçevesinde; ihtiyaç sebebiyle işyerinin tahliyesi halinde çeşitli şartların varlığından söz edilmektedir. Bahsedilen şartların gerçekleşmemesi durumunda ihtiyaç sebebiyle işyerinin tahliye edilmesi söz konusu olamayacaktır. Aynı zamanda işyerinin ihtiyaç sebebiyle tahliye edilebilmesi için sadece kiraya verenin ihtiyacının olması şart değildir. Kiraya verenin eşi veya çocuğunun da meslek veya sanatını icra etmek için tahliye edilmesinin istenmesi mümkündür.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Öğr. Eliz Türkyener](mailto:Stj.Öğr.ElizTürkyener@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Doğan, Murat, Konut ve Çatılı İş Yeri Kira Sözleşmelerinin Sona Ermesi, 2011, syf. 45
2. Öztürk, Mehmet, Konut ve Çatılı İş Yeri Kira Sözleşmelerinin Sona Erme Halleri, 2022, syf.1554-1560
3. Öztürk, Mehmet, Konut ve Çatılı İş Yeri Kira Sözleşmelerinin Sona Erme Halleri, 2022, syf.71-71.
4. Öztürk, Mehmet, Konut ve Çatılı İş Yeri Kira Sözleşmelerinin Sona Erme Halleri, 2022, syf.128-130.
5. Öztürk, Mehmet, Konut ve Çatılı İş Yeri Kira Sözleşmelerinin Sona Erme Halleri, 2022, syf.114-117.
6. Öztürk, Mehmet, Konut ve Çatılı İş Yeri Kira Sözleşmelerinin Sona Erme Halleri, 2022, syf.125-128.

**SADECE TİCARET YAPILACAĞI İLERİ SÜRÜLE-
REK TAHLİYE TALEBİN-
DE BULUNULANAMAZ.
ÇÜNKÜ YAPILACAK
OLAN TİCARETİN NE OL-
DUĞU BİLİNMEDEN, Kİ-
RALANANIN BUNA ELVE-
RİŞLİ OLUP OLMADIĞI,
DOLAYISIYLA İHTİYACIN
GERÇEK OLUP OLMADI-
ĞI BELİRLENEMEZ.**

ÖZEL OKULDA ÖĞRETMENLİK YAPAN İŞÇİNİN İŞ AKDİ ÇALIŞMA İZİNİNİN MEB TARAFINDAN İPTAL EDİLMESİ SEBEBİYLE FESHEDİLEBİLİR Mİ?

A. Çalışma İzni Nedir?

Çalışma izni, bir kişinin belirli bir işte yasal olarak çalışabilmesi için gereken resmi izindir. Özel eğitim kurumları, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen yönetmeliklere uymak zorundadır. Bu yönetmelikler, eğitim personelinin niteliklerini, görevlendirilmesini ve çalışma izinlerini düzenler. Bu kapsamda özel okullarda öğretmen olarak çalışmak isteyen kişilerin, ilgili yasa ve düzenlemelere uygun olarak çalışma izni almaları gerekmektedir.

Nitekim 5580 sayılı Kanun uyarınca çıkarılan "Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği"nin "Görevlendirme" başlıklı 26'ncı maddesinde özel öğretim kurumlarında çalıştırılacak personelin görevlendirilmesi düzenlenmiş olup ilgili madde aynen; "Kurum müdürlüğünce, çalışma izni verilmesi istenen eğitim personelinin ve diğer personelin bu izne esas olan belgelerini eksiksiz olarak tamamlamak suretiyle evrakı kurumun doğrudan bağlı bulunduğu millî eğitim müdürlüğüne teslim edilir. Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan şartları sağladığı yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucuna ilişkin yetkili makamlardan alınmış belge ile tespit edilen ve diğer nitelik ve şartları uygun bulunanlara) 10 gün içinde çalışma izni valilikçe düzenlenir. Valilikten çalışma izni alınmadan personel işe başlatılmaz" şeklinde ifadelerle özel öğretim kurumlarında çalışmak isteyen öğretmenlerin çalışma izni alması gerektiği hususu açıkça düzenlenmiştir.

Yine Yönetmeliğin 27'nci maddesi ile de çalışma izinlerinin uzatılması düzenlenmiş olup; kurum müdürünce, eğitim persone-

linden görevine devam edeceklerin listesi ile birlikte yeniden düzenlenen sözleşmelerinin, önceki sözleşmenin bitim tarihinden itibaren en geç otuz gün önceden çalışma izinlerinin uzatılma onayı toplu alınmak üzere milli eğitim müdürlüklerine verileceği, milli eğitim müdürlüklerince kurum ve eğitim personelinin mağduriyetine meydan verilmeyecek şekilde eski sözleşmenin bitim tarihinde çalışma izinlerinin uzatılma onayı verileceği ifade edilmiştir.

Yönetmeliğin ilgili hükümlerinden de görüleceği üzere öğretmenlerin özel eğitim kurumlarında yasal olarak çalışabilmesi için çalışma izni şarttır. Özel okullarda öğretmen olarak çalışmak isteyen kişilerin, çalışma izni alabilmek için belirli bir süreçten geçmeleri gerekmektedir. Buna ilişkin öncelikle kişinin öğretmenlik yapacağı Kurum tarafından, Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurularak ilgili çalışana çalışma izni verilmesi talep edilmelidir. Milli Eğitim Müdürlüğünce çalışma izni düzenlenmesi için ise öğretmenden yönetmelikte düzenlenmiş birtakım bilgi ve belgeler talep edilmeli ve başvuru aşamasında bu belgeler Milli Eğitim Müdürlüğüne ibraz edilmelidir.

Yönetmeliğin 39. Maddesine göre çalışma izni düzenlenmesi için öğretmenden istenmesi gereken evraklar şu şekildedir:

1- İş sözleşmesi

2- 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen şartları (*26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezası ya da affa uğramış olsa bile Devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar, Devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklamaya, kaçakçılık suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ve 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Geriliminin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında işlenen suçlardan

ceza almamış olması veya haklarında bu suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması, terör örgütlerine ya da Millî Güvenlik Kurulunca Devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti ya da iltisakı yahut bunlarla irtibatı olmaması) haiz olduğuna ilişkin yazılı beyanı

3- İlk defa görev alacaklar hariç hizmet sınıfında daha önce yapılan görevleri gösterir hizmet belgesi

4- Diploma veya diploma yerine geçen belgenin aslı veya millî eğitim müdürlüğünce onaylı örneği, yurt dışından alınmış diplomaların ise Yükseköğretim Kurulundan alınmış denklik belgesinin aslı veya onaylı örneği

5- Öğretmen olarak görevlendirileceklerden, ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans ya da pedagojik formasyon programı başarı belgesinin aslı veya kurumca onaylı sureti

6- Adli sicil kaydı

Bu noktada ayrıca belirtmek gerekir ki üniversitelerin öğretmenliğe ilişkin ilgili lisans programlarından mezun olup resmî veya vakıf üniversitelerinde en az iki yıl eğitim personeli olarak çalışmış olduğunu belgelendiren öğretmenlerin pedagojik formasyon belgesi ibraz etmesine gerek bulunmamaktadır. Başvuru yapılan kişinin öğretmenlik için gerekli niteliklere sahip olup olmadığı hususu işbu bilgi ve belgelerle doğrulanır.

Yine başvuru sahibi öğretmenlerin adli sicil kayıtları ve güvenilirlikleri detaylıca incelenir. Yapılan inceleme sonucunda 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen şartları sağlamadığı tespit edilen öğretmenlere çalışma izni verilmez. Kurumda görev yapan öğretmenin Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan şartları taşımadığının sonradan tespit edilmesi hâlinde ise çalışma izni iptal edilir.

Yukarıda detaylıca açıklandığı üzere bir öğretmenin çalışma izni olmaksızın özel öğretim kurumunda görev yapması veya hut görev yapmaya devam etmesi mümkün değildir. Nitekim 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun "Çalışma izninin iptali ve geçici görevlendirme" başlıklı 10'uncu maddesinde de; iki defa teftiş raporuyla başarısızlığı tespit edilen yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticilerin çalışma izni, izni veren makam tarafından iptal edileceği, izni veren makamın iptal kararının ilgiliye tebliği için kuruma gönderileceği, tebliğin sözleşmenin feshine ve ilgilinin kurumla ilişkisinin kesilmesine yeter sebep teşkil ettiği hususu açıkça düzenlenme altına alınmıştır. Dolayısıyla çalışma izni özel öğretim kurumlarında öğretmenlik yapacak bir işçi için elzem bir unsur olup çalışma hayatının tamamında mevcut olması aranan bir şarttır.

B. Çalışma İzninin Hiç Mevcut Olmaması Veyahut Sonradan Kaybedilmesi İş Akdinin Feshi Sebebi Midir?

Açıklandığı üzere çalışma izni öğretmenin özel öğretim kurumlarında çalışabilmesi için aranan esas şartlardan olup bu izin olmaksızın personel işe başlatılmaz. Bu kapsamda çalışma izni hiç olmayan işçinin veyahut çalışma iznini sonradan kaybeden işçinin iş sözleşmesine ne olacağı hususunun ayrıca incelenmesi gerekir.

1. Çalışma İzninin Hiç Mevcut Olmaması:

Çalışma izni hiç mevcut bulunmayan öğretmenin işvereni yanıltarak veyahut bu hususu işverenend gizleyerek iş sözleşmesinin yapılmasını sağlaması durumunda bu durum işveren Kurum açısından haklı nedenle fesih sebebi teşkil etmektedir.

Nitekim İş Kanunu'nun "İşverenin Haklı Nedenle Derhal Fesih Hakkı" başlıklı 25. maddesinin "Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri" isimli ikinci fıkrasının a bendinde bu husus; "İş sözleşmesi yapıldığı sırada bu sözleşmenin esaslı noktalarından biri için gerekli vasıflar veya şartlar kendisinde bulunmadığı halde bunların kendisinde bulunduğu ileri sürerek, yahut gerçeğe uygun olmayan bilgiler veya sözler söyleyerek işçinin işvereni yanıltması" şeklinde açıkça düzenleme altına alınmıştır.

Bilindiği üzere sözleşmenin esaslı noktaları, tarafların sözleşmeyi yaparken önem attığı hususları ifade etmekte olup özel öğretim kurumu açısından öğretmenin çalışma izninin bulunmasının taraflar ara-

sında akdedilen iş sözleşmesi için esaslı unsur sayılacağı ortadadır.

Öte yandan önemle belirtmek gerekir ki madde kapsamında işçinin yalnızca sözleşmenin esaslı noktalarında gerçeğe aykırı bilgiler vermesi, söylemesi değil susması dahi hile halini oluşturmaktadır. Dolayısıyla öğretmenin, Özel Öğretim Kurumunda çalışmak için zorunlu şart olan çalışma izni konusunda Kurumu yanıltarak veyahut sessiz kalarak iş akdinin kurulmasını sağlaması, İş Kanunu madde 25/II-a bendi uyarınca haklı nedenle fesih sebebi sayılmaktadır.

2. Çalışma İzninin Sonradan Kaybedilmesi:

Bahsedildiği üzere çalışma izni yalnızca iş sözleşmesinin kurulması aşamasında değil öğretmenin özel öğretim kurumunda çalıştığı, iş ilişkisinin devam ettiği süre boyunca mevcut olması gereken sürekli bir izindir. Bu nedenle yenilenen sözleşme dönemlerinde de çalışma izninin varlığı şart olarak aranmakta olup önceki iş sözleşmesinin bitim tarihinden itibaren en geç otuz gün önceden çalışma izinlerinin uzatılması için Milli Eğitim Müdürlüklerine başvuruda bulunulması gerekmektedir.

Yine bahsedildiği gibi çalışma izninin işçinin eylemleri nedeniyle iş ilişkisi devam ederken iptal edilmesi gibi durumlar da söz konusu olabilmektedir. Dolayısıyla bu iznin sonradan kaybedilmesi durumunda ne yapılması gerektiği hususu önem arz etmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nde açıkça düzenlendiği üzere öğretmen çalışma izni olmaksızın özel öğretim kurumunda işe başlatılmaz, bu sebeple öğretmenin çalışma izni bulunmadan özel öğretim kurumunda çalışma devam etmesi fiilen imkansızdır. Bu durum İş Kanunu madde 25'in üçüncü fıkrasını gündeme getirmektedir.

4857 sayılı İş Kanununun 25. Maddesinin "Zorlayıcı Sebepler" başlıklı III. fıkrası; "İşçiyi işyerinde bir haftadan fazla süre ile çalışmaktan alıkoyan zorlayıcı bir sebebin ortaya çıkması." hükmüne dayalı olarak işçinin, mücbir sebepten kaynaklanan geçici ifa imkansızlığının bir haftadan fazla süreyi aşması işveren yönünden haklı neden sayılmış ve iş akdinin bu durumda haklı nedenle feshedilebileceği belirtilmiştir.

İşçiyi çalışmaktan alıkoyan nedenler, işçinin çevresinde meydana gelmelidir. İşye-

lerinden kaynaklanan ve çalışmayı önleyen nedenler bu madde kapsamına girmez. İşyerinden kaynaklanan zorlayıcı nedenler ise değinilen madde kapsamında olmayıp, aynı Kanun'un 24/III maddesinde düzenlendiği üzere işçiye derhal fesih hakkı veren nedenlerdir.

"Zorlayıcı nedenler bir haftaya kadar işçinin işe devamına mani olmuşsa, haklı neden teşkil etmez; iş sözleşmesi askıya alınmış olur. Buna karşılık, devamsızlık bir haftayı aştığı takdirde işverenin fesih hakkı doğar; işveren fesih hakkını kullanmadığı takdirde, iş sözleşmesi zorlayıcı neden devam ettiği sürece askıda kalır. İşverenin fesih hakkı da bu süre zarfında varlığını korur" [1]

Özel öğretim kurumunda çalışan öğretmenin kusurlu davranışlarıyla çalışma izninin iptaline sebebiyet vermesi işbu madde kapsamında değerlendirildiğinde işyerinde bir haftadan fazla süre ile çalışmasına engel zorlayıcı bir sebep olarak sayılmaktadır. Nitekim Yargıtay'ın bu konudaki yerleşik içtihatları da bu yöndedir:

- Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 2009/36275 E. 2012/13236 K. sayılı ilamı

"4857 sayılı İş Kanununun 25 inci maddesinin (III) numaralı bendinde, işçiyi işyerinde bir haftadan fazla süre ile çalışmaktan alıkoyan zorlayıcı bir sebebin ortaya çıkması halinde, işverenin derhal fesih hakkının olduğu açıklanmıştır.

İşçiyi çalışmaktan alıkoyan nedenler, işçinin çevresinde meydana gelmelidir. İşyerinden kaynaklanan ve çalışmayı önleyen nedenler bu madde kapsamına girmez. Örneğin işyerinin kapatılması zorlayıcı neden sayılmaz (Yargıtay 9.HD. 25.4.2008 gün 2007/16205 E, 2008/10253 K.). Ancak, sel, kar, deprem gibi doğal olaylar nedeniyle ulaşımın kesilmesi, salgın hastalık sebebiyle karantina uygulaması gibi durumlar zorlayıcı nedenlerdir.

... Somut olayda, davacı işçinin kendisine ait aracı alkollü kullandığı sırada yaptığı kaza sonucu ehliyetnamesine 6 ay süreyle el konulmuş ve davalı tarafından bu nedenle iş sözleşmesi feshedilmiştir.

... Yine mahkemenin gerekçesinde belirtildiği üzere işçinin işyerinde bir haftadan fazla süreyle çalışmasına engel bir durumun ortaya çıkması halinde işverenin İş Kanunu'nun 25/III. maddesi kapsamında fesih hakkı bulunmaktadır." [2]

- Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 2016/7091 E. 2019/14565 K. sayılı ilamı;

“Dosya içeriğine göre davacının davalı işyerinde 11/12/2010 tarihinden 27/03/2014 tarihine kadar özel güvenlik görevlisi olarak çalıştığı, iş akdinin 13/03/2014 tarihinde çalışma izninin bitmesi nedeni ve 13/03/2014 tarihinden itibaren devamsızlık yapıldığı nedeni ile 4857 sayılı Kanun’un 25/II maddesinin dayandırılarak işverence 13/03/2014 tarihinde feshedildiği, mahkemece davalı işveren tarafından yapılan feshin bildirimünün davacının 13/03/2014 tarihinde çalışma izninin bitecek olması nedeniyle güvenlik görevlisi olarak çalıştırılmasının imkansız hale geldiği ve davalı şirketin çalışma alanının güvenlik işi olduğundan davalı tarafından yapılan feshin haklı sebebe dayandığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş ise de davacının 13/03/2014 tarihinde çalışma izninin bitecek olması nedeniyle güvenlik görevlisi olarak çalıştırılmasının imkansız hale geldiğine göre feshin 4857 sayılı Kanun’un 25/III. maddesi kapsamında olduğunun kabulü ile feshin işveren tarafından zorlayıcı sebeple gerçekleştirildiğinden dava konusu kıdem tazminatı talebinin kabulü yerine hatalı değerlendirme ile yazılı şekilde reddine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.” [3]

- Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 2016/9116 E. 2019/16141 K. sayılı ilamı;

“Somut uyuşmazlıkta, davalı alt işveren emrinde asıl işveren iş yerinde silahlı güvenlik görevlisi olarak çalışan davacının silahlı güvenlik görevini ifa edebilmesi için şart olan silahlı güvenlik izninin işyeri dışında işlediği suç nedeni ile iptal edilmesi üzerine iş akdinin feshi zorlayıcı sebebe dayandığından davacının kıdem tazminatı talebinin kabulü yerinde ise de zorlayıcı sebebe dayanan feshlerde ihbar tazminatı hakkı olmayacağından davacının ihbar tazminatı isteğinin reddi yerine kabulü hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.” [4]

Anılan kararlarda görüldüğü üzere Yargıtay; şoför olarak çalışan işçinin ehliyetine altı ay süreyle el konulmuş olmasını, özel güvenlik görevlisinin güvenlik belgesinin yenilenmemesini, silahlı güvenlik görevlisi olarak çalışan işçinin silahlı güvenlik görevini ifa edebilmesi için şart olan silahlı güvenlik izninin işyeri dışında işlediği suç nedeniyle iptal edilmesini İş Kanunu madde 25/III kapsamında değerlendirerek işverenin haklı nedenle feshini hukuka uygun bulmuştur.

Bu kapsamda ilgili kararlar neticesinde öğretmenin özel öğretim kurumunda çalışması için şart olan çalışma izninin iptal edilmesinin İş Kanunu madde 25/III “Zorlayıcı Sebepler” kapsamında haklı nedenle fesih sebebi teşkil ettiği açıktır.

Bununla birlikte öğretmenin çalışma izninin iptaline konu olacak eylemlerini gizleyerek veyahut gerçek dışı beyanlarda bulunarak işveren kurumu, iş sözleşmesini yenilemeye itmesi yukarıda da bahsedildiği gibi aynı zamanda İş Kanunu madde 25/II-a bendi uyarınca da haklı nedenle fesih sebebi de teşkil edecektir.

SONUÇ

Sonuç olarak özel okullarda öğretmen olarak çalışmak isteyen kişilerin, ilgili yasa ve düzenlemelere uygun olarak çalışma izni alması gerekmekte olup açıklanan nedenler ve Yargıtay’ın yerleşik içtihatları gereğince özel öğretim kurumunda çalışan öğretmenin kusurlu davranışlarıyla çalışma izninin iptaline sebebiyet vermesi, işyerinde bir haftadan fazla süre ile çalışmasına engel olacağından İş Kanunu madde 25/III kapsamında zorlayıcı bir sebep olarak sayılmakta ve işçinin iş sözleşmesinin haklı nedenle feshedilmesini mümkün kılmaktadır.

Bu noktada ayrıca belirtmek gerekir ki İş Kanunu’nda iş sözleşmesinin zorlayıcı nedenle feshi konusunda iş sözleşmesinin türleri bakımından herhangi bir ayırım yapılmamış olup belirli süreli iş sözleşmesi de belirsiz süreli iş sözleşmesi de bahsedilen nedene dayanarak feshedilebilecektir. Bununla birlikte işçinin iş sözleşmesinin

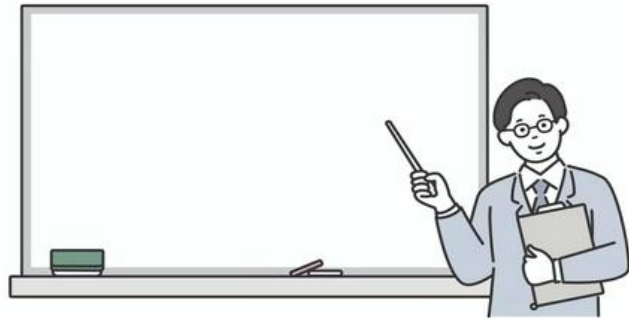
zorlayıcı nedenlerle 25/III bendi uyarınca feshi halinde, işverenin bildirim şartına uyma ya da ihbar tazminatı yükümlülükleri bulunmamaktadır.

Ancak, 1475 sayılı Yasa’nın 14’üncü maddesi uyarınca işçiye kıdem tazminatının ödenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda çalışma izni iptal edilen öğretmenin iş akdinin madde 25/III kapsamında feshinin usulüne uygun olması için öğretmene hak ettiği kıdem tazminatının verilmesi şarttır.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Av. Beyza Nur Göksel](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Mollamahmutoğlu, Hamdi- Astarlı, Muhittin- Baysal, Ulaş, “İş Hukuku”, 2022, 7. Baskı sf. 889
2. Yargıtay 9. HD. 2009/36275 E. 2012/13236 K. sayılı ilamı
3. Yargıtay 9. HD.2016/7091 E. 2019/14565 K. sayılı ilamı
4. Yargıtay 9. HD. 2016/9116 E. 2019/16141 K. sayılı ilamı
5. 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu
6. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği

YARGITAY 12. CEZA DAİRESİ YOLCUNUN KAPISI AÇIK DOLMUŞTAN DÜŞEREK HAYATINI KAYBETMESİNİN BİLİNÇLİ TAKSİRLE ADAM ÖLDÜRME SUÇUNU OLUŞTURACAĞINA KARAR VERDİ

Özet olarak olay günü yevmiyeli şoför olarak minibüste çalışan sanık, minibüsüne binen yolcu henüz yerine oturmadan ve kapıları kapamadan minibüsü hareket haline geçirmiş ve bu ivme yolcunun düşmesine sebep olmuştur. İlk etapta yaralanan yolcu daha sonra kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetmiştir. Mahkemece yapılan yargılama neticesinde sanığın asli kusurlu olduğu belirlenmiştir. Buna istinaden sanık hakkında taksirle öldürme suçundan 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu uyarınca hüküm kurulmuştur.

1 yıl 11 ay 10 gün hapis cezasına çarptırılan sanık hakkında TCK 51 gereğince hükmün ertelenmesine karar verilmiştir. Katılan vekili takdiri indirim nedenlerinin uygulanmaması gerektiği, hapis cezasının ertelenmemesi gerektiği ve sanığın ehliyetinin alınması gerektiği iddiaları ile temyiz yoluna başvurmuştur. Sanık müdafisi ise sanığın beraatini talep etmiştir.

Temyize taşınması ile bu dava Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2020/4768 esas ve 2023/695 karar numaralı kararına konu olmuştur. Yargıtay yaptığı inceleme sonucunda ilk derece mahkemesinin verdiği kararın oluş ve kabulünde isabetsizlik olmadığına hükmetmiştir. Öncelikle sanık hakkında verilen cezanın iki yılın altında olması sebebiyle ertelenmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir.

Aynı şekilde yerel mahkemece indirim nedenleri ve sanığın ehliyetinin alınmaması bakımından gerekçelendirilmenin yeterli şekilde yapılması sebebiyle bu hususlarda da bir isabetsizlik görülmemiştir. Sanığın beraat istemi bakımından da ilk derece mahkemesince yapılan tespitler isabetli bulunmuştur. Buna karşılık, Yargıtay'ca yapılan inceleme sonucunda bu eylemin BİLİNÇLİ taksirle öldürme suçunu oluşturacağına kanaat getirilmiştir. Bir diğer ifade ile, sanığın maktul bakımından ölüm neticesini ÖNGÖRDÜĞÜ ama istemediği veya şans gibi etkenlere güvenerek hareket ettiği tespit edilmiştir.

Yargıtay bu değerlendirmeyi yaparken minibüsün yokuş yukarı konumda olması, kapıların açık olması ve yolcunun oturmasının beklenmemesi gibi etkenleri göz önünde bulundurmamıştır. İlk derece mahkemesi ise buna ters olarak sanığın öngörülebilir neticeyi öngörmediğine ve suçun basit taksirle işlendiğine hükmetmiştir. Bu görüş farklılığı sebebiyle Yargıtay'ca ilk derece mahkemesinin kararı bakımından BOZMA kararı verilmiştir. Ayrıca Yargıtay TCK madde 61 ve orantılılık ilkesi uyarınca sanığın asli kusurlu olmasını da göz önünde bulundurarak sanık hakkında karar verilirken alt sınırdan makul oranda uzaklaşarak karar verilmesi gereksinimine de değinmiştir.

Sonuç olarak, yokuş yukarı yolda ve kapı açık şekilde yolcu henüz oturmamışken harekete geçen sanık bakımından Yargıtay tarafından bilinçli taksir ile hareket edildiği kabul edilmiştir.

Kaynak: Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2020/4768 esas ve 2023/695 karar numaralı kararı

AMAZON, ABD MAHKEMESİNDE TÜKETİCİLERİN FİYAT DÜZENLEMESİ DAVASINI REDDETME GİRİŞİMİNİ KAYBEDİYOR

Bir federal mahkeme hâkimi, Seattle'da olası bir tüketici sınıf davasının Amazon.com (AMZN.O) şirketini, platformundaki birçok malın fiyatlarını yapay olarak yükselten bir fiyat düzenleme düzenine karşı suçlamalarla yüzleşmek zorunda bırakacağını belirtti.

ABD Bölge Mahkemesi Yargıç John Chun, 24 sayfalık bir kararda, Amazon'un fiyatlandırma politikalarını sorgulayan davacıların bu iddialarını ilerletmeleri için yer olduğuna karar vermiştir. Davacıların avukatı Steve Berman, "karardan çok memnun olduklarını" belirtti ve davayı yürütmeyi dört gözle beklediklerini söyledi. Bu dava, tüketici koruma yasalarını veya rekabet hükümlerini ihlal ettiği iddia edilen Amazon'a karşı başvurulmuş birçok özel ve devlet sivil davası arasında yer alıyor. Karar, ABD Federal Ticaret Komisyonu'nun Amazon'a karşı bir dava açmayı değerlendirmesiyle birlikte geliyor.

Tüketicilerin Temmuz 2022'de açtığı dava, Amazon'un mal tedarikçileri ile yaptığı "minimum marj anlaşmalarını" sorguladı. Davacılar, bu anlaşmaların başka bir yerde daha düşük fiyatla aynı ürünü satan Amazon dışı perakendecilere engel olduğunu iddia etti. Amazon'un avukatları, davanın düşmesi için harekete geçerken, tüketicilerin şirketin toptan tedarikçileriyle yaptığı anlaşmalar nedeniyle dava açma gücüne sahip olmadığını savundu. Ayrıca, anlaşmaları "yasal ve rekabetçi fiyat müzakereleri" olarak savundular.

Bu iddialarının üzerine Chun, tüketicilerin, iddia edildiği gibi şirketin tedarikçi anlaşmalarının etkilediği fiyatları olan Amazon ürünleri satın aldıkları için dava açmalarına izin verildiğini belirledi. Davacıların şikayetinin, "eğer kanıtlanırsa tüketicilerin satın aldığı ürünlerin fiyatlarında azalan tüketici seçenekleri ve artan fiyatlara neden olan davranışları yeterince iddia ettiğini" ifade etmiştir. Davacılar, ABD rekabet hukuku kapsamında ülke çapında toplu tazminat davası statüsü ve üçlü tazminat talep ediyor.

Dava, Christopher Brown et al v. Amazon.com Inc, ABD Bölge Mahkemesi, Washington Batı Bölgesi, No. 2:22-cv-00965-JHC'dir.

Kaynak: <https://www.reuters.com/legal/litigation/amazon-loses-bid-dismiss-consumers-price-fixing-lawsuit-us-court-2023-09-07/>

7456 SAYILI KANUNUN İLE İHDAS EDİLEN EK MOTORLU TAŞITLAR VERGİSİNE İLİŞKİN GENEL TEBLİĞ'İN ANAYASA'YA AYKIRILIĞI

A. Genel Olarak Motorlu Taşıtlar Vergisi

Motorlu Taşıtlar Vergisi 197 sayılı kanunda düzenlenmektedir. Bu kanuna göre, trafik şube veya bürolarına, bunun yanı sıra Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescil edilmiş motorlu kara taşıtları, uçak ve helikopterlerin; motor silindir hacimleri, yaşları, azami ağırlıkları, taşıt değerleri, cins ve oturma yerleri, gibi ölçütlere göre oluşturulan fiyat çizelgeleri üzerinden yıllık olarak tahakkuk eden miktarlar üzerinden alınan, bir vergi türüdür. [1]

B. 7456 Sayılı Kanun ile İhdas Edilen Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi

7456 sayılı "06/02/2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremlerin Yol Açtığı Ekonomik Kayıpların Telifisi İçin Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi İhdası ile Bazı Kanunlarda ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" un 1'inci maddesinin 1. fıkrası uyarınca, 18/2/1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 5'inci, 6'ncı ve geçici 8'inci maddelerinde yer alan (I), (I/A), (II) ve (IV) sayılı tarifelere göre vergiye tabi olan ve bu Kanunun yayımı tarihinde ilgili sicilde kayıt ve tescilli bulunan taşıtlar ile bu Kanunun yayımı tarihinden 31/12/2023 tarihine kadar ilgili sicillere ilk defa kayıt ve tescil edilecek olan taşıtlar, bir defaya mahsus olmak üzere, 2023 yılı için tahakkuk ettirilen motorlu taşıtlar vergisi tutarı kadar ek motorlu taşıtlar vergisine tabidir." , şeklinde bir düzenleme getirilmiştir.

C. Anayasal İlkeler Çerçevesinde Kanunun İncelenmesi

Anayasa'nın 2. maddesinde hukuk güvenliği ilkesi düzenlenmekte olup, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra Anayasa'nın 10. maddesi uyarınca kanun önünde eşitlik ilkesi düzenlenmekte olup herkesin kanun önünde eşit olduğu kuşkusuzdur.

Anayasa'nın 73. Maddesine, kişilerin vergi ödevine, göre ise; herkesin kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlü olduğu bunun yanı sıra vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımının, maliye politikasının sosyal amacı olduğu ele alınmaktadır. 7456 sayılı

Kanun'un 1. maddesinin de belirtildiği üzere toplumun bir kısmı, motorlu taşıt sahibi olanlar, ek vergilendirmeye maruz kalırken toplumun diğer kısmı, motorlu taşıt sahibi olmayanların, herhangi bir ek vergilendirmeye tabi olmamaktadır. Buna ek olarak motorlu taşıt sahibi kişilerin aynı yıl içinde ikinci kez vergilendirmeye maruz kalmaktadır.

Aynı zamanda çıkartılan kanunun öngörülebilir olmadığı ayrıca çıkartıldığı tarih itibarıyla önceden meydana gelmiş vergi doğuran olay üzerinden vergilendirme teşkil ettiği gerekçesiyle kanunun geri yürüdüğü açıktır.

Anayasa'nın 2. Maddesinde belirtilen hukuk devleti ilkesi, hukuki güvenlik ilkesini içinde barındırır. Hukuki güvenlik ilkesinin alt başlıklarında ise verginin belirliliği ve kanunların geriye yürümezliği ilkeleri bulunmaktadır.

Vergi Hukuku açısından, verginin belirlenebilir/öngörülebilir olması ilkesinin kanun açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. Hukuk devletinin temel ilkeleri arasında yer alan belirlilik ilkesi, vergi mükelleflerinin yükümlü oldukları vergileri önceden öğrenbilmesi gerektiğini savunur. Yasal düzenlemelerin belirli, açık ve net olması hukuksal güvenlik açısından önem arz etmektedir. Bu sayede devlete duyulan güven artar ve bireyin öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmesi kolaylaşır. Belirli olmayan bir vergi yükünün, vergi mükelleflerini ekonomik olarak zor duruma sokacağı, bunun sebebinin ise öngöremedikleri yeni bir yükümlülüğe uygun

hazırlıklar içerisinde girmelerinin zor olacağı aşikardır. Yürürlüğe giren kanun 15 Temmuz 2023 tarihli. Ancak vergiyi doğuran olay bu tarihten önce gerçekleşmiştir. Dolayısıyla verginin geçmişe yürüdüğü gözler önündedir. Anayasa Mahkemesi tarafından ele alınmış olan vergi yasalarında geriye yürüme yasağı, ek motorlu taşıtlar vergisi kanunuyla ihlal edilmiştir.

Vergiyi doğuran olayın bulunduğu tarihteki kanunların uygulanması gerekmektedir. Sonradan yürürlüğe giren kanun, yürürlükte olduğu tarihten önceki vergi doğuran olaylara etki etmesi hukuk devleti ilkesiyle paralel olmayan bir düzenlemedir.

Kanunlarda iki şekilde geçmişe yürüme söz konusudur, gerçek geçmişe yürüme ve gerçek olmayan geçmişe yürüme. Getirilen ek vergilendirme kanunu gerçek geçmişe yürümenin bir örneğidir çünkü vergi doğuran olay, hukuki sonuçlarını doğurmuş bir olay, gerçekleşmiş bunun üzerine sonradan kabul edilmiş olan ek vergi kanunu uygulanmıştır.

Hukuki güvenlik ilkesi uyarınca geçmiş dönemlerdeki vergi yükünün sonradan çıkartılan kanunlarla artırılmaması önem arz etmektedir. Böyle bir durumda toplumun devlete olan bakış açısının değişerek daha güvensiz bir ortam yaratılacağı kuşkusuzdur. Bunun bir diğer temel sebebi toplanan deprem vergilerine ek olarak bir de motorlu taşıt sahibi gerçek ve tüzel kişilere ek vergi getirilmesidir. [2]

Anayasa'nın 73. Maddesi çerçevesinde kanunu incelersek, herkesin mali gücüne orantılı olarak vergi ödemekle yükümlü olduğu belirtilmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin 06.07.1995 Tarihli kararında da belirtildiği üzere, "...Bu durumda, Anayasa'da öngörülen "verginin mali güce göre ödenmesi", "herkesin vergi ödemesi" ilkesiyle birlikte vergilendirmede adalet ve eşitlik ilkesine uygunluğunu gösterir ve sosyal devletin etkin uygulama aracını oluşturur. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı bu ilkelere uyularak sağlanır. Vergide eşitlik ilkesi, mali gücü aynı olanların aynı, mali gücü farklı olanların ise ayrı oranda vergilendirilmesidir." [3]

Belirlenen vergi yükünün bireylerin ekonomik gelirleriyle orantılı olması gerekirken, motorlu taşıt sahibi bireylerin mali gücünün motorlu taşıt sahibi olmayanlardan daha iyi olduğunu söylemek çok mümkün değildir.

Yaşanan depremden kaynaklanan maddi sıkıntıların önceden toplanmış olan deprem vergileriyle karşılanması gerekirken, sadece motorlu taşıt sahiplerine getirilen ek vergilendirme ne adaletli ne de dengelidir. Toplumun tamamı tarafından karşılanması gereken vergi ödevinin sadece toplumun belli bir kesimi üzerine yüklenmesi adalet ve denge teşkil etmemektedir.

Anayasa'nın 73. maddesinin yanı sıra Anayasa'nın 10. maddesinin de dikkate alınması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi yasa önünde eşitlik ilkesini uygularken, aynı hukuksal durum içerisindekilere aynı, farklı hukuksal durum içerisindekilere farklı davranılması gerektiğini belirtir. Farklı hukuksal durumdaki bireylerin bu farklılıkları haklı nedenden kaynaklanmaktadır. Ek vergilendirmenin sebebinin deprem sebebiyle ortaya çıkan zararlar olduğu aşikardır.

Kanunun 4. maddesinde düzenlendiği üzere, "...deprem tarihi itibarıyla kayıt ve tescilli olan taşıtlar, deprem nedeniyle yıkılan veya ağır ya da orta hasarlı hâle gelen binaların maliklerine ait taşıtlar, depremlerde ağır hasar görenek kullanılmaz duruma gelen taşıtlar ile deprem nedeniyle eşi veya birinci derece kan hısımlarından birini kaybeden mükelleflere ait taşıtlar ek motorlu taşıtlar vergisinden müstesnadır."

Bu durumda depremden etkilenen vatandaşların haklı nedenden dolayı ek vergi-

den muaf olması normaldir. Fakat toplumun kalanında motorlu taşıt sahibi olmayan bireylerin ek vergilendirmeye dahil edilmemesinin herhangi bir haklı nedeni bulunmamaktadır. Bu durumda benzer koşulda olan bireylerin farklı muamele görmesi eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağına ilişkin birçok kararı bulunmaktadır. Çıkarılan kanun ile sadece motorlu taşıt sahibi gerçek ve tüzel kişilerin ek vergilendirmeye tabi tutulması mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak yapılan ayrımcılığı gözler önüne sermektedir. Oysaki toplumun tamamı tarafından bu vergi yükümlülüğü paylaşılsa böyle bir durum söz konusu olmayacaktır.

Anayasa Mahkemesi 23.07.2003 tarihli 2003/48 E., 2003/76 K. sayılı ilamı;

"4837 sayılı Yasa'nın iptali istenen 1. maddesiyle 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'nun 5. ve 6. maddelerinde yer alan tarifelere göre, 2003 yılı için tahakkuk ettirilen motorlu taşıtlar vergisi tutarı kadar bu Kanun'un yayımlandığı tarihte sicilde kayıtlı bulunan taşıtlardan ek motorlu taşıtlar vergisi alınacağı öngörülmüştür..."

Anayasa'nın 73. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında, "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır." denilmektedir. Burada verginin malî güce göre alınması ve genelliği ilkelereyle vergilendirmede eşitlik ve adaletin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

Ekonomi ve vergi hukuku alanında malî güce ilişkin göstergelerin gelir, sermaye ve harcamalar olduğu kabul edilmektedir. Malî güç, ödeme gücünün kaynağı, dayanağı, nedeni ve varlık koşuludur. Yasa koyucunun vergilendirmede, kişilerin sahip olduğu ekonomik değer ile malî güçlerini göz önünde bulundurması gerekir.

Vergide genellik ilkesi, herhangi bir ayırım yapılmaksızın malî gücü olan herkesin vergi yüküne katılmasını ve vergi ödemesini ifade eder. Malî güce göre vergilendirme, verginin, yükümlülerin ekonomik ve kişisel durumlarına göre alınmasıdır.

Bu ilke, aynı zamanda vergide eşitlik ilkesinin uygulama aracı olup, malî gücü fazla olanın malî gücü az olana göre daha fazla

vergi ödemesini gerektirir. Vergide eşitlik ilkesi ise malî gücü aynı olanlardan aynı, farklı olanlardan ise farklı oranda vergi alınması esasına dayanır.

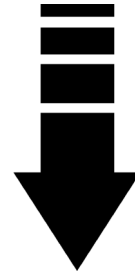
Diğer bir anlatımla, yükümlülerin genel vergi yüküne kendi ödeme güçlerine göre katılmalarıdır. Hukuk devleti, tüm devlet organlarının eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, yönetilenlere güçlü, etkin ve kapsamlı biçimde hukuksal güvencenin sağlandığı, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alındığı, hukukun evrensel kurallarına saygı gösterildiği ve adaletli bir hukuk düzeninin gerçekleştirildiği devlettir. Hukuk devletinin öğeleri arasında eşitlik ilkesi de vardır.

Yasa'nın iptali istenen 1. maddesiyle 2003 yılı içinde alınan motorlu taşıtlar vergisi aynı yıl içinde aynı miktarda ek vergi adı altında ikinci kez alınmaktadır.

Oysa, 197 sayılı Yasa gereğince 2003 yılı için motorlu taşıtlar vergisinin Vergi Usul Kanunu'na göre yeniden değerlendirilerek alınmaktadır.

Güncelleştirilen yeni miktar üzerinden 2003 yılında ikinci kez ek vergi tahakkuk ve tahsil edilmek suretiyle vergi yükü araç sahipleri aleyhine ağırlaştırılmakta, gelir ve kurumlar vergisi yükümlüleri gibi diğer vergi mükelleflerine de yansıtılmaktadır.

Bu durum, vergi yükünün dengeli, adil, ölçülü ve eşit dağılımını engelleyerek Anayasa'nın 73. maddesinde öngörülen vergilendirme ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır. Yasa'nın genel gerekçesinde, ekonomik istikrarı sağlamak ve kamu borç stokunun azaltılmasını temin amacıyla bu düzenlemenin yapıldığı açıklanmakta ise de bunun olağanüstü koşulların zorunlu kıldığı haklı bir neden olarak kabulü mümkün görülmemiştir." [4]

Anayasa Mahkemesi 07.10.2003 tarihli 2003/73 E., 2003/86 K. sayılı ilamı;

“Dava dilekçesi ve başvuru kararında, 197 sayılı Kanuna göre, yılın ikinci yarısında iktisap edilen taşıtlar nedeniyle motorlu taşıtlar vergisinin sadece ikinci taksitinin ödenecek olmasına rağmen, iptali istenilen kuralda, yılın ikinci yarısında ilk defa kayıt ve tescil edilen taşıtlar için de 2003 yılına ait motorlu taşıtlar vergisinin tamamının taşıt vergisi olarak alınmasının öngörülmesinin vergi mükellefleri arasında eşitsizliğe neden olduğu, iptali istenilen kuralın, Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen sosyal hukuk devletinin gereği olan “hukuk güvenliği ilkesi” ile 10. maddesindeki “yasa önünde eşitlik ilkesi” ve 73. maddesindeki “malî güce göre vergilendirme ve vergi yükünün adaletli ve dengeli bir şekilde dağılımı ilkesi” ne aykırılığı ileri sürülmektedir.

Devletin vergilendirme yetkisinin sınırı, aynı zamanda kişilerin hak ve özgürlüklerinin de sınırını oluşturduğundan, bu yetkinin keyfiliğe kaçacak biçimde kullanılmasının önlenmesi, hukuk devleti olmanın gerekleri arasında öncelikli bir yere sahip bulunmaktadır. Vergilendirme alanında olası keyfi uygulamalara karşı düşünülen ilk önlem, kuşkusuz yasallık ilkesidir.

Ancak vergilerin yasayla getirilmesi, yalnız başına vergilendirme yetkisinin keyfi kullanılarak adaletsiz sonuçlar doğurmasını engelleyemeyeceğinden, yasallık ilkesi yanında verginin genel ve eşit olması, idare ve kişiler yönünden duraksamaya yol açmayacak belirlilik içermesi, geçmişe yürümemesi, öngörülebilir olması ve hukuk güvenliği ilkesine de uygunluğunun sağlanması gerekir.

Öte yandan, Yasa'nın madde gerekçesinde, ek motorlu taşıtlar vergisine ilişkin hükmün iptali nedeniyle ortaya çıkan ve uygulanmakta olan ekonomik program hedeflerini tehlikeye düşüren gelir kaybının telafisi amacıyla düzenleme yapıldığı açıklanmakta ise de bunun olağanüstü koşulların zorunlu kıldığı bir neden olarak kabulü mümkün görülmemiştir.

Dava konusu düzenleme ile malî güç nazara alınmaksızın ve olağanüstü bir durum da olmaksızın ikinci kez vergi tahakkuk ve tahsil edilmek suretiyle vergi yükü araç sahipleri aleyhine ağırlaştırıldığından, 21. maddenin birinci fıkrası Anayasa'nın 2., 10. ve 73. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir.” [5]

SONUÇ

Yukarıda detaylıca açıklanan hususlar çerçevesinde; yürürlüğe kanun ile getirilen motorlu taşıtlara ilişkin ek verginin, Anayasa'nın 2'nci, 10'uncu ve 73'üncü maddelerine aykırı olduğu sebepleriyle birlikte açıklanmıştır. Buna göre, hukuki güvenlik ilkesinin yürürlüğe konulan kanunun öngörülebilir olmamasından kaynaklı ihlal edildiği, bunun yanı sıra sadece motorlu taşıt sahibi kişilerin ödediği bu verginin mülkiyet hakkından dolayı ayrımcılığa maruz kalarak eşitlik ilkesiyle çeliştiği, ayrıca mali güce orantılı bir vergilendirmenin söz konusu olmayıp, çıkartılan kanunun kanunların geriye yürümezliği ilkesine aykırılığı tespit edilmiştir.

Makalede bulunan Anayasa Mahkemesi kararlarında yine ek vergilendirmeye ilişkin düzenlemenin hukuka aykırı bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla yürürlüğe konan bu kanunun hukuk devletinde faaliyet alanı bulması talihsiz bir durumdur.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Av. Mustafa Emre Batmaz](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Çolak, Mustafa, “Vergi Hukuku” Sf. 71
2. Karakoç, Yusuf, “Genel Vergi Hukuku” Sf. 158
3. Saban, Nihal, “Vergi Hukuku”, Anayasa Mahkemesi, 6.7.1995, 1994/80 E., 1995/27 K. Sayılı İlamı
4. Anayasa Mahkemesi 23.07.2003 tarihli 2003/48 E., 2003/76 K. sayılı ilamı,
5. Anayasa Mahkemesi 07.10.2003 tarihli 2003/73 E., 2003/86 K. sayılı ilamı

**TOPLUMUN KALANINDA
MOTORLU TAŞIT SAHİBİ
OLMAYAN BİREYLERİN
EK VERGİLENDİRMEYE
DAHİL EDİLMEMESİNİN
HERHANGİ BİR HAKLI
NEDENİ BULUNMAMAK-
TADIR.**

KİRA İLİŞKİSİNDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARDA ZORUNLU ARABULUCULUK

1. Arabuluculuk Kavramı

Dünyada ve ülkemizde, gelişen teknoloji ile ortaya çıkan öncelik ve ihtiyaçların karşılanmasında, onarıcı adalet anlayışı da dikkate alınarak farklı bakış açıları ile ekonomik, psikolojik ve sosyal faydaların esas alındığı, adalete erişimi kolaylaştıran farklı uyuşmazlık çözüm modelleri arayışını ve akabinde yeni çözüm modellerinin geliştirilmesi sonucunu doğurmuştur. Bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda, taraflar tercihen müzakere, Avukatlık Kanunu 35/A kapsamında sulh-uzlaşma görüşmeleri, arabuluculuk gibi uyuşmazlık çözüm yöntemlerini tercih edebileceklerdir.

Ülkemizde 2013 yılında yürürlüğe giren 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununda düzenlenen "arabuluculuk" kavramı, sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyarî olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak tanımlanmıştır. [1]

Arabuluculuk kural olarak tarafların iradeleri sonucunda başvuru olan bir uyuşmazlık

çözüm yöntemidir. Ancak Türk hukukunda bu durumun birtakım istisnaları vardır. Bu istisnai hallere zorunlu arabuluculuk denir. İlgili kanunlarda arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı olarak kabul edilmiş ise zorunlu arabuluculuk söz konusudur.

Dava şartı arabuluculuk ülkemizde ilk defa 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 3. Maddesinde düzenlenmiş ve 25 Ekim 2017'de Resmi Gazete 'de yayımlanarak, 01.01.2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nda getirilen 3. Madde düzenlemesi ile "Kanuna, bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iade talebiyle açılan davalarda, arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır." hükmü düzenlenmiştir.

19 Aralık 2018 tarihinde yayımlanan 7155 sayılı Kanun'un 23. Maddesinde "dava şartı arabuluculuk" 6325 sayılı HUAK 18. Maddenin ardından gelmek üzere 18/A maddesi olarak düzenlenmiştir. Dava şartı olarak arabuluculuğa başvurunun olması halinde; davacı, arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamadığına ilişkin son tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemelidir.

Bu zorunluluğa uyulmaması hâlinde mahkemece davacıya, son tutanağın bir haftalık kesin süre içinde mahkemeye sunulması gerektiği, aksi takdirde davanın usulden

reddedileceği ihtarını içeren davetiye gönderilir. İhtarın gereği yerine getirilmez ise dava dilekçesi karşı tarafa tebliğe çıkarılmaksızın davanın usulden reddine karar verilir. Arabulucuya başvurulmadan dava açıldığının anlaşılması hâlinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine karar verilir.

2. Kira İlişkisinden Doğan Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk

Kira uyuşmazlıklarının son zamanlarda artmasıyla birlikte sulh hukuk mahkemelerinin iş yükü oldukça artmıştır. Kiralanan taşınmazların çoğunluğunun konut olması sebebiyle bu konuda uyuşmazlık sayısının artması artık sosyal bir sorun haline gelmiştir. Barınma hakkı T.C Anayasası'nda korunan bir hak. Bu sebeple Adalet Bakanlığı tarafından kiradan kaynaklanan uyuşmazlıklar için 01.09.2023 tarihinde zorunlu arabuluculuğun kapsamı genişletilmiştir.

Bu kapsamda; Kiralanan taşınmazların 2004 sayılı Kanuna göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler hariç olmak üzere kira ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, Taşınır ve taşınmazların paylaşılmasına ve ortaklığın giderilmesine ilişkin uyuşmazlıklar, 23/6/1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunundan kaynaklanan uyuşmazlıklar ve Komşu hakkından kaynaklanan uyuşmazlıklar dahil edilmiştir.

3. Kira İlişkisinden Doğan Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Kapsamına Giren Davalar

7445 sayılı Kanun'un 37'nci maddesi ile Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'na 01.09.2023 tarihinde eklenen 18/B maddesinin birinci fıkrasının a bendine göre İcra ve İflas Kanunu uyarınca kiralanın taşınmazların ilamsız tahliyesi hariç olmak üzere, arabuluculuğa elverişli nitelikte olan tüm kira uyuşmazlıklarında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması zorunlu hale getirilmektedir.

Kira davalarında arabuluculuğun dava şartı olabilmesi için taşınır ya da taşınmazla ilişkin bir kira sözleşmesi olması kanunda ayrıca düzenlenmemiştir. Bu nedenle gerek taşınırın kiralanmasına ilişkin sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıklarda gerekse de taşınmazların kiralanmasına ilişkin sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıklarda da dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması zorunluluğu öngörülmektedir.

4. Kira İlişkisinden Doğan Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuğa Başvurunun İstisnai Halleri

Arabuluculuk Kanunu m. 18/A f. 18'de "Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz." hükmü yer almaktadır. Buna ek olarak aynı kanunun 18/B maddesinin birinci fıkrasının a bendine göre kiralanın taşınmazların ilamsız icrasına ilişkin İcra ve İflas Kanunu hükümleri zorunlu arabuluculuk düzenlemesinin dışında tutulmuştur. Yani İcra ve İflas Kanunu'na göre kiralanın taşınmazların ilamsız icrası sürecini başlatmadan önce arabuluculuğa başvurmak zorunlu değildir.

5. Kira İlişkisinden Doğan Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Aşamasının Sürelere Etkisi

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m. 18/A f. 15'e göre "Kira davalarında arabuluculuk düzenlemesinde arabuluculuk bürosuna başvurulmasından son tutanağın düzenlendiği tarihe kadar geçen sürede zamanaşımı durur ve hak düşürücü süre işlemez." Arabuluculuk bürosuna başvurulmasıyla birlikte süreler kesilmemekle birlikte durmaktadır. Yani arabuluculuk bürosuna başvurma anına kadar işlemiş olan süreler varlığını koru-

makta ancak arabuluculuk bürosuna başvurmayla birlikte durmakta ve arabuluculuk son tutanağının düzenlendiği tarihte kaldığı yerden işlemeye devam etmektedir.

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 17'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre, "arbuluculuk faaliyeti sonunda tarafların anlaşmaları, anlaşamadıkları veya arabuluculuk faaliyetinin nasıl sonuçlandığı bir tutanak ile belgelendirilir."

Bu tutanağa son tutanak olarak adlandırılmaktadır. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18/A maddesinin ikinci fıkrasında "Davacı, arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılmadığına ilişkin son tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemek zorundadır.

Bu zorunluluğa uyulmaması hâlinde mahkemece davacıya, son tutanağın bir haftalık kesin süre içinde mahkemeye sunulması gerektiği, aksi takdirde davanın usulden reddedileceği ihtarını içeren davetiye gönderilir. İhtarın gereği yerine getirilmez ise dava dilekçesi karşı tarafa tebliğe çıkarılmaksızın davanın usulden reddine karar verilir. Arabulucuya başvurulmadan dava açıldığının anlaşılması hâlinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine karar verilir." hükmü yer almaktadır.

6. Sonuç

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'na 01.09.2023 tarihinde eklenen 18/B maddesi ile artık kira ilişkisinden doğan uyuşmazlıklarda, uyuşmazlığın mahkemece çözülebilmesi için dava şartı olarak arabuluculuğa başvuru gelmiştir. Tarafların arabuluculuğa başvurmaksızın dava açmaları halinde, dava şartı eksikliği nedeniyle davaları usulden reddedilecektir. Arabuluculuğa başvurup da tarafların anlaşamaması halinde, dava açarken arabuluculuk son tutanağını dava dilekçesine eklemek zorunludur. Aksi takdirde dava yine dava şartı eksikliği nedeniyle usulden reddedilir.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Av. Umut Alperen Öztürk](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Erdem, Ümit, "Ticaret Mahkemelerinin Kararlarında Dava Şartı Zorunlu Arabuluculuk", Ankara Nisan 2019, 1. Baskı sf.7
2. 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu

TARAFLARIN ARABULUCULUĞA BAŞVURMAKSIZIN DAVA AÇMALARINI HÂLİNDE, DAVA ŞARTI EKSIKLİĞİ NEDENİYLE DAVALARI USULDEN REDDEDİLECEKTİR.

YAPAY ZEKA VE ROBOT HUKUKU'NDA SORUMLULUK

Yapay Zeka ve Robot Teknolojisi:

Yapay zeka (AI) ve robotlar, bilgisayarlar, algoritmalar ve makineler aracılığıyla insan benzeri görevleri yerine getirebilen sistemlerdir. AI, çevremizdeki verileri analiz edebilir, öğrenebilir ve kararlar alabilir. Robotlar ise fiziksel görevleri yerine getirebilen mekanik veya elektronik cihazlardır. Bu teknolojiler, sağlık, otomotiv, üretim, hizmet sektörü ve daha birçok alanda yaygın olarak kullanılmaktadır. Yapay zeka ve robot teknolojileri, 21. yüzyılın en önemli teknolojik gelişmelerinden biri olarak kabul edilmektedir ve modern toplumların pek çok yönünü kökten değiştiren bir devrimin parçası olarak hızla gelişmektedir. Bu teknolojiler, birçok alanda büyük potansiyel taşımakla birlikte, hukuki düzenlemeler ve etik kurallar açısından bir dizi karmaşıklık ve sorunla da karşı karşıyadır.

Yapay Zeka Nedir?

Yapay zeka, bilgisayar sistemlerinin insan benzeri düşünme ve karar verme yeteneklerini simüle etmeye çalışan bir alanı ifade eder. Bu teknoloji, verileri analiz ederek öğrenme, tahmin yapma, problem çözme ve karmaşık görevleri yerine getirme yeteneği geliştirilen algoritmaları içerir. Yapay zeka, sürücüsüz araçlardan kişisel asistanlara ve tıbbi teşhis sistemlerine kadar birçok uygulamada kullanılmaktadır. [1]

Robot Teknolojisi Nedir?

Robotlar, programlanabilir ve otomatik çalışan mekanik cihazlardır. Robot tekno-

lojisi, genellikle insanların fiziksel görevlerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmak veya tehlikeli ve zorlu görevleri üstlenmek amacıyla kullanılır. Endüstriyel robotlar, cerrahi robotlar ve insansız hava araçları gibi birçok farklı türde robot vardır. [2]

Yapay Zeka ve Robot Hukukunda Sorumluluk

Günümüzde, yapay zeka ve otonom robotlar giderek karmaşık kararlar alabilir hale gelmektedir. Ancak, bu teknolojilerin kararları ve eylemleri, geleneksel hukuk sistemlerinin tanıdığı insan sorumluluğu kavramı ile örtüşmemektedir. Bu durum, gelecekteki olası zararların sorumluluğunun belirlenmesini oldukça karmaşık hale getirmektedir. Yapay zeka ve otonom robotlar, her geçen gün daha karmaşık görevleri yerine getirebilme yetenekleri kazanmaktadır. Bu gelişmeler, sorumluluk konusunda yeni sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Geleneksel hukuk anlayışı, zarara neden olanın bir insan olması gerektiğini öne sürerken, yapay zeka ve robotların kararları bu tanımın dışında kalmaktadır. Bu nedenden dolayı, hangi koşullarda ve kimin sorumlu olduğunu belirlemek, hukuki bir zorluktur.

Yapay zeka ve robot hukuku konusunda sorumluluk kapsamını ele aldığımızda aklımıza takılan bazı önemli sorular oluşacaktır. Yapay zeka teknolojisi ile çalışan robotların hukuki ve cezai sorumluluğu nedir? Yapay zeka ve robotların programları, insanlar tarafından yazılmaktadır. Dolayısıyla, bu teknolojilerin yanlış kullanımı veya zarar verici eylemleri durumunda, geliştirici veya operatör insanlar sorumluluğu üstlenmelidir mi?

Bu konu, etik ve hukuki bir karmaşıklık içermektedir. Mevcut yasal çerçeve uyarınca, robotların üçüncü taraflara zarar veren fiil veya ihmallerden kendileri sorumlu tutulamaz. Buna karşılık mevcut sorumluluk kuralları, açısından üretici, operatör, sahip veya kullanıcıların bir robotun eylemlerinden veya eksikliklerinden kesinlikle sorumlu tutulması ihtiyacı doğmaktadır.[3]

Ancak sorumluluğun bir makineye yüklenmesi, hukuki sistemi yeni bir boyuta taşıyacaktır. Bu karmaşık sorumluluk sorunlarına çözüm bulma çabaları devam etmektedir.

Yapay Zekayla Çalışan Robotların Sorumluluğunu Nasıl Belirlenebilir?

Hukuki çerçeveler ve düzenlemeler, yapay zeka ve robotların sorumluluğunu ele almak için geliştirilmelidir. Ayrıca, bu teknolojilerin etik kullanımını teşvik eden standartlar oluşturulmalıdır. Yapay zeka ve robot hukuku, ilerleyen yıllarda daha da önem kazanacak bir konu olacaktır. Bu teknolojilerin yaygınlaşması ve karmaşıklığı, hukuki sistemi uyumlu ve adil bir şekilde geliştirmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle sorumluluk sorunlarını ele alarak, gelecekte daha güvenli ve adil bir yapay zeka ve robot dünyasını hukuk sistemimize uygun bir şekilde inşa etmeliyiz. Yaptığım araştırmalara göre yapay zeka ve robot hukukunda bizim hukukumuzda uygulanabileceği iki görüş mevcuttur.

Bu görüşlerden birincisi, günümüz hukuk öğretisinin klasik insan-eşya ayrımının önerdiği, robot ve yapay zekâlı varlıklara eşya gibi davranılmalı görüşüdür. Bu görüşün özellikle kendi kararlarını tamamen kendisi iradi bir şekilde alan bir robot veya yapay zekâ için geçerli olmayacağı ortadadır.

Günümüz hukuk öğretisinin, iradi bir şekilde karar alan varlık olarak sadece insanı belirlemesi yetersizdir. Bu da bizi ikinci görüşe iter. İkinci görüş ise günümüz hukuk doktrininin dışına çıkılması ve yapay zekâlı varlıklara insan benzeri haklar ve sorumluluklar verilmesi gerektiği yönündeki görüştür.[4][5]

Yapay zeka ile çalışan robotlar, insana benzer düşünme ve karar verme yeteneklerini simüle etmeye çalışan makinelerdir. Bu makinelerin hukuki statüsü hala net bir şekilde tanımlanmış değildir. Bu makinelerin hukuki statülerinin daha iyi anlaşılabilmesi için Roma İmparatorluğu döneminde kölelere verilen statü, yapay zeka ile çalışan robotlar için bir benzetme olarak kullanılabilir.

Köleler, Roma hukukunda mülkiyet nesneleri olarak kabul edilirken, yapay zeka ile çalışan robotlar da bir tür "mülkiyet" olarak görülmektedir. Bu benzetme, yapay zeka ve robotların hukuki statüsünün belirlenmesi konusunda karşılaşılan karmaşıklığı göstermektedir.

Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ceza Kanunu gibi Türk hukukundaki yasalar, robotların üçüncü taraflara zarar veren fiil veya ihmallerini ele alırken genellikle bu konuyu insana dayalı sorumluluk çerçevesinde ele alırlar. Ancak, bu yasaların robotların ve yapay zekanın kullanımına yönelik bazı hükümleri ve mevcut sorumluluk kuralları aşağıda açıklanmıştır:

Türk Borçlar Kanunu'na göre baktığımızda:

TBK, hukuki sorumluluğu genellikle insanlar arasındaki ilişkilere uygulayan bir kandır. TBK, sözleşme veya haksız fiil nedeniyle doğan borç ilişkilerini düzenler. Robotlar, TBK'nın özgün hükümlerine tabi değildir çünkü hukuki kişilikleri yoktur.

Ancak, TBK çerçevesinde, robotların kullanımını veya robotların programlanmasıyla ilgili olan insanların eylemleri veya ihmalleri sonucu oluşan zararlar, haksız fiil sorumluluğuna tabi tutulabilir. Örneğin, bir kişi bir robotu yanlış programladıysa ve bu programlama nedeniyle üçüncü bir kişi zarar gördüyse, bu durumda robotun sahibi veya programlayıcısı haksız fiil nedeniyle sorumlu tutulabilir.

Türk Ceza Kanunu'na göre baktığımızda:

TCK, suç işlemekten kaynaklanan cezai sorumluluğu düzenler. Robotlar, suç işlemekten kaynaklanan cezai sorumluluğa tabi tutulmazlar çünkü suç işlemeye yetenekleri veya kastları yoktur. Ancak, robotları kontrol eden veya programlayan kişiler, eğer suç işlemişlerse, TCK kapsamında cezai sorumluluğa tabi tutulabilirler.

Özet olarak TBK ve TCK, robotların ve yapay zekanın zarar veren fiil veya ihmallerine yönelik sorumluluğu, bu teknolojileri kontrol eden veya kullanılan insanlara yüklemektedir. Hukuki sorumluluk, genellikle bu insanların eylemlerine ve ihmallerine dayalı olarak belirlenir. Ancak, bu konular hukuki uyumsuzluklar durumunda mahkemelerde ayrıntılı bir şekilde değerlendirilir ve yargıçların kararlarına göre sonuçlanır.

Günümüzde, yapay zeka ile çalışan makinelerin hukuki statüsü, mevcut hukuk sistemleri için oldukça karmaşık bir konu haline gelmiştir. Bu sorunu çözme amacıyla Roma döneminde kölelere tanınan statü benzeri bir yaklaşım düşünülebilir.

Bu yaklaşıma göre, yapay zekâya sahip makineler mal statüsünde kabul edilebilirler ve bu nedenle hak ehliyetine sahip

olmazlar. Başka bir deyişle, bu makineler insanlar gibi haklara sahip olamazlar, borç altına giremezler ve kişi olarak kabul edilmezler. Ancak, yapay zekâ ile çalışan makinelerin akıl ve irade benzeri özelliklere sahip oldukları düşünüldüğünde, bazı sınırlı hukuki işlemleri gerçekleştirebilme yeteneklerinin olabileceği düşünülebilir.

Bu durum, Roma döneminde dahi kölelerin belirli haklara sahip olabildiği bir yaklaşıma benzetilebilir. Yapay zekâ sahibi makineler, sınırlı hukuki işlemleri gerçekleştirebilme yeteneğine sahip olabilirler, ancak hak ehliyetine sahip olmadıkları için bu işlemlerden kaynaklanan haklar kendilerine ait olmayacaktır. Yani, bu makineler hukuki açıdan sınırlı bir yetkiye sahip olabilirler.

Bu yaklaşım, yapay zekâ sahibi makinelerin hukuki statüsünü daha net bir şekilde tanımlamada yardımcı olabilir. [6]

Türk Hukuku'nda, Yapay Zeka Robotlarının İşyerlerinde Çalışan Olarak Kullanılması Durumunda Ortaya Çıkan Sorumluluklar Nelerdir?

Türk Hukuku'nda, yapay zeka robotlarının işyerlerinde çalışan olarak kullanılması durumunda ortaya çıkan sorumluluklar, iş hukuku ve iş sağlığı güvenliği mevzuatına dayanmaktadır. İş Kanunu ve ilgili diğer mevzuat hükümleri çerçevesinde bu sorumlulukları özetleyecek olursak:

İşveren Sorumluluğu: İşveren, işyerinde çalışan yapay zeka robotlarının kullanımından ve iş sağlığı güvenliği ile ilgili yükümlülüklerin yerine getirilmesinden sorumludur. İş Kanunu'nun 4. maddesi, işverenin işyerindeki güvenliği sağlama yükümlülüğünü düzenler.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu: İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, işverenin iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almakla yükümlü olduğunu belirler. Yapay zeka robotlarının işyerinde kullanılması, iş sağlığı ve güvenliği risklerini de beraberinde getirebilir. İşveren, bu riskleri değerlendirmeli ve gerekli önlemleri almalıdır.

Çalışanların Bilgilendirilmesi ve Eğitimi: İşveren, çalışanlarına yapay zeka robotlarının güvenli kullanımı konusunda bilgi vermek ve gerekli eğitimi sağlamakla yükümlüdür. İş Kanunu'nun 17. maddesi, işverenin bu konudaki sorumluluğunu düzenler.

İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları: Eğer bir yapay zeka robotu iş kazasına veya

meslek hastalığına neden olursa, işveren bu durumu ilgili mevzuata göre bildirmeli ve gerekli yükümlülükleri yerine getirmelidir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu: İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili kurulan İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu, yapay zeka robotlarının kullanımıyla ilgili politika ve önlemleri belirlemek ve takip etmek için önemlidir.

Yapay zeka ile çalışan robotların kullanımı iş sağlığı ve güvenliği açısından dikkatle değerlendirilmeli ve işveren, çalışanların ve işyerinin güvenliğini sağlamak için gerekli tedbirleri almalıdır. Bu sorumluluklar mevzuat çerçevesinde belirtilmiştir ve işverenler bu hükümlere uymakla yükümlüdür.

Adam çalıştırmanın sorumluluğu hali bu akıllı teknolojilere nasıl uygulanabilir?

TBK 66/1 hükmüne göre; adam çalıştırarak, çalışanın, kendisine verilen işin yapılması sırasında başkalarına verdiği zararı gidermekle yükümlüdür.

Kanun koyucu burada zararın özellikle işin yapılması esnasında meydana gelmesi gerektiğini vurgulamıştır. Kusursuz sorumluluk kapsamında zararın giderilmesi borcu, zarar ile sorumluluğu doğuran olay arasında illiyet bağının kurulması ile doğmaktadır. Türk Borçlar Kanunu madde 66, zararın bir kişi tarafından başkasına verilmesi durumunu düzenler.

Ancak, yapay zekaya sahip bir robot tarafından verilen zarar durumunda, TBK m. 66'ya dayalı sorumluluğun "Adam" ve "Çalışan" ifadelerinin içeriği konusunda bazı yorumlar yapılabilir: "Adam" ifadesi, bu madde bağlamında genellikle bir insanın kasten veya ihmalle bir zarara neden olduğu durumları ifade etmek için kullanılır.

Yani bir kişinin bilinçli olarak veya dikkatsizlik sonucu başkasına zarar vermesi durumunda, bu kişi TBK m. 66'ya göre sorumluluğa tabi tutulabilir.

"Çalışan" ifadesi, bir işverenin hizmetinde olan ve işyeri ile ilişkilendirilen kişileri ifade eder. Bu bağlamda, yapay zeka robotları bir işyerinde çalışan olarak kullanıldığında, robotun işveren tarafından kontrol edildiği ve kullanıldığı düşünülebilir. Dolayısıyla, yapay zeka robotu tarafından verilen zararlar, işverenin sorumluluğuna tabi olabilir.

Ancak, TBK m. 66'nın yapay zeka robotları için özel olarak tasarlanmadığı için yapay zeka robotlarının verdiği zararlarda sorumluluk, mevcut hukuki çerçeveye göre yorumlanmalıdır. Bu çerçevede, zarar kimin kontrol ettiği, kimin işyerinde kullanıldığı ve kimin kusurunun söz konusu olduğu gibi faktörler dikkate alınabilir.

Adam çalıştırmanın sorumluluğu Roma Hukuku'nda kusursuz sorumluluk halleri arasında kölelerin fiillerinden sorumluluk sayılabilir. Bir dönem köle tarafından haksız fiil gerçekleştirilmişse, ceza davası malike açılırdı. Bunlar da suçluyu zarar görene vererek sorumluluktan kurtulabilirlerdi. Her ne kadar ceza davası olarak görülse de haksız fiil zararının tazmini ile neticelenen bir tarafı da bulunmaktaydı. Bu nedenle burada kusursuz sorumluluk kapsamında zararın giderimi söz konusudur; diğer bir deyişle tazminat davasıdır. [7] [8]

Roma Hukuku'na benzer bir yaklaşımı günümüzde yapay zeka robotlarının sorumluluğu bağlamında düşünürsek, Roma hukukunda kölelerin eylemlerinden köle sahiplerinin sorumlu tutulduğu örneğini göz önünde bulundurabiliriz. Benzer şekilde, günümüzde de yapay zekâya sahip bir robotun zarara neden olması durumunda, robotun sahibine başvurulabilir ve hukuki bir sorumluluk talep edilebilir.

Bu tür bir dava ile yapay zekâlı makina sahibinden, robotun neden olduğu zararın tazminini ya da robotun kendisine iadesini talep etmek mümkün olabilir. Bu tür bir sorumluluğa günümüzde "noxal" sorumluluk benzeri bir ad verilebilir ve bu tür bir sorumluluğun robot sahiplerine yönelik olarak yasal düzenlemelerle uygulanabilir hale getirilmesi gerekebilir.

Bu yaklaşım, yapay zekâ robotlarının eylemlerinden doğan zararların tazmini ve sorumluluğun tespiti için Roma hukukundan ilham alınabileceğini göstermektedir. Ancak, günümüzün teknolojik ve hukuki gerçeklikleri dikkate alınarak daha spesifik düzenlemeler ve yasal çerçeveler oluşturulması önemlidir. [9]

Sonuç

Yapay zeka ve robotlar, geleceğin temel teknolojilerinden biri haline gelmiştir. Ancak bu teknolojilerin hızlı gelişimi, hukuki ve etik sorunları da beraberinde getirmiştir. Yapay zeka ve robot hukuku, bu sorunların çözülmesi için önemli bir rol oynayacaktır. İnsanlık, bu teknolojileri hem etik hem de hukuki açıdan sürdürüle-

bilir bir şekilde yönetmek için çaba harcamalıdır. Aksi takdirde, bu teknolojilerin getirdiği faydaların yanı sıra potansiyel riskleri de hesaba katmalıyız. Geleceğin hukuku, bu önemli konuları ele alarak insanlığın refahını korumalı ve teknolojinin insanlığa hizmet etmesini sağlamalıdır.

Birçok ülkenin mevcut hukuki çerçevesi, yapay zeka ve robotlarla ilgili sorumluluk konusunu tam olarak ele almamaktadır. Bu da hukukçuların ve yasama organlarının bu alanda yeni düzenlemeler geliştirmesi gerektiği anlamına gelir. Sorumluluğun adil ve etkili bir şekilde ele alınması için yasal düzenlemeler, teknolojiyi yakından takip eden hukukçular ve yasama organları tarafından geliştirilmelidir. Geleceğin hukuk dünyası, yapay zeka ve robotların sorumluluğunu ele alacak ve adaleti sağlayacak yolları aramalıdır. Yukarıda bu yeni teknolojileri Roma Hukuku'na uyarlayarak yeni düzenlemeler getirebileceğimizi ele aldım.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Öğr. Mert Balcı](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Russell, S. J., & Norvig, P. (2016). Artificial Intelligence: A Modern Approach. Pearson.
2. Siciliano, B., Sciavicco, L., Villani, L., & Oriolo, G. (2010). Robotics: Modelling, Planning and Control. Springer.
3. Selanik, Atakan Adem, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 50, Nisan 2022
4. Özgür TAŞDEMİR, Ü. Vefa ÖZBAY, B. Onur KİREÇTEPE Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi, 69 (2) 2020: 793-833
5. Dülger, M., Bir Hukuk-Kurgu Denemesi: Yapay Zekalı Varlığın Hukuki Sorumluluğu (Olabilir Mi?), Hukuk ve Ötesi Dergisi sayfa 9, 2017
6. "Quodcumque per servum acquiritur, id domino acquiritur." Karadeniz-Çelebican, s. 135.
7. Tahiroğlu, Bülent, Roma Borçlar Hukuku, 2010
8. Selanik, Atakan Adem, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 50, Nisan 2022
9. Özgür TAŞDEMİR, Ü. Vefa ÖZBAY, B. Onur KİREÇTEPE Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi, 69 (2) 2020: 793-833

GÜNÜMÜZDE YAPAY ZEKÂYA SAHİP BİR ROBOTUN ZARARA NEDEN OLMASI DURUMUNDA, ROBOTUN SAHİBİNE BAŞVURULABİLİR VE HUKUKİ BİR SORUMLULUK TALEP EDİLEBİLİR.

AVRUPA PARLAMENTOSU TARİHİ KARAR ALDI: İLK "YAPAY ZEKA YASASI" 14 HAZİRAN 2023 TARİHİNDE KABUL EDİLDİ

Avrupa Parlamentosu, yapay zeka teknolojilerini düzenlemeyi ve insan haklarını korumayı amaçlayan tarihi bir kararla dünyadaki ilk "Yapay Zeka Yasası"nı 14 Haziran 2023 tarihinde kabul etti. Bu yasa, teknolojik gelişmelerin önünü açarken aynı zamanda insanların güvenliğini ve mahremiyetini koruma amacını taşımaktadır.

A. Yasanın Temel Hedefleri ve Amaçları: Yasa, yapay zeka teknolojilerinin gelişimini teşvik etmek, şeffaf ve hesap verebilir kullanımlarını sağlamak ve riskli uygulamaların denetimini güçlendirmek için tasarlanmış olup yasanın temel hedefleri ve amaçları şu şekildedir:

- 1- Mahremiyet ve Veri Koruma: Yasa, vatandaşların kişisel verilerini korumayı ve bu verilerin yapay zeka sistemleri tarafından kötüye kullanılmasını engellemeyi hedeflemektedir.
- 2- Ayrımcılığı Önleme: Yasa ile aynı zamanda yapay zeka sistemlerinin ayrımcı veya önyargılı olmasının önüne geçme amacı güdülmektedir, bu sayede toplumun her kesimi eşit muamele görebileceği düşünülmektedir.
- 3- Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik: Yapay Zeka Yasası ile Yapay zeka sistemlerinin nasıl çalıştığı ve kararlarını nasıl aldığı konusunda topluma daha fazla şeffaflık sağlanması düzenlenmiş olup bu sayede insanlar, bu sistemlerin kararlarını anlama konusunda daha bilinçli olabilecekler.
- 4- Yüksek Riskli Uygulamaların Denetimi: Özellikle sağlık, ulaşım ve güvenlik gibi yüksek riskli alanlarda kullanılan yapay zeka sistemleri kabul edilen Yasa sayesinde daha sıkı denetime tabi tutulacak.

B. Yasanın Uygulanması ve Etkileri: Bu tarihi kararın uygulanması, Avrupa'daki yapay zeka gelişimini büyük ölçüde etkileyecek niteliktedir. İlgili Yasa ile; şirketler, yapay zeka teknolojilerini geliştirirken daha fazla düzenlemeye uymak zorunda olup ayrıca, yapay zeka alanındaki araştırma ve geliştirmeler daha sorumlu ve disiplinli bir şekilde yapılacaktır.

Avrupa Parlamentosu'nun bu yasa kabulü, Dünya genelinde, diğer ülkeler için bir örnek teşkil etmek ve yapay zeka kullanımının daha etik ve sorumlu bir şekilde yönetilmesine öncülük etmek noktasında tarihi bir gelişmedir. İlgili yasa, aynı zamanda, insanların teknolojik ilerlemelerin sunduğu faydalardan yararlanırken haklarının ve güvenliklerinin korunmasını sağlamak için büyük bir adım niteliğindedir.

C. Sonuç: Avrupa Parlamentosu'nun kabul ettiği "Yapay Zeka Yasası," yapay zeka teknolojilerinin geleceğini şekillendirecek ve insan haklarına saygı göstermeyi önemseyen bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Bu Yasa, teknolojinin gücünü kontrol altına almak ve toplumun geniş kesimlerine fayda sağlamak için önemli bir adım olarak görülmekte olup gelecekteki yapay zeka düzenlemeleri için de bir kılavuz işlevi görmesi muhtemel bir tarihi belge olarak kayda geçmiştir.

Kaynak: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0236_EN.pdf

AVUKATLAR İÇİN ÖNEMLİ BİR DİJİTAL DEĞİŞİM OLAN AVASSİST UYGULAMASI KULLANIMA AÇILDI

Avassist uygulaması, dijital dünyaya adım atarak App Store ve Google Play Store'da yerini aldı. Bu uygulamayla birlikte artık avukatlar tevkil ve bilirkişi işlerini bu uygulama üzerinden yapabilecek. Bunun yanı sıra, avukatlar bu yenilikle birlikte gerçek zamanlı bilgi aktararak yardımlaşabilecekleri bir platforma kavuşmuş olacak.

AvAssist Neleri Değiştirecek?

Bu uygulamanın en büyük amacı kullanıcılara zaman kazandırırken yapılacak olası hataları en aza indirerek yüksek hizmet kalitesi sağlamak. Uygulamanın dijital dünyaya geçmesini sağlayan ADVISOR LTD. şirketi ve AvAssist ortakları, avukatların bilirkişilerle bağlantı kurmakta zorlandığını belirterek, başka illerdeki hukuki işlemleri tamamlarken yaşanan sıkıntıları göz önünde bulundurup avukatların meslektaşlarıyla bağlantılarını kuvvetlendirmek adına bu uygulamayı hayata geçirme kararı aldıklarını belirtiyorlar. Türkiye'de hukukçuluk alanında yapılan ilk yeniliklerden olan tam adıyla "AvAssist; Avukat Dayanışma ve Yardımlaşma/Bilirkişi Destek" isimli uygulamanın hukukçular tarafından fazlasıyla talep göreceği düşünülüyor. Bu yenilik sayesinde avukatlar ve büroların daha güvenilir bir raporlama sistemine sahip olacağı muhtemel görünüyor. AvAssist'in içinde bulundurduğu bilirkişi/danışman/uzman modülü, hukuki konuları her açıyla ele alan ve davalara çözüm odaklı bir bakış açısı getiren, farklı hukuk alanlarında yüksek deneyim sahibi ekibi ve uzman akademisyenleriyle avukatlara destek vermeyi amaçlayan dijital bir hukuk uygulamasıdır.

Sonuç:

Teknoloji çağının getirdiği yeniliklerle değişen dünyada, hukuk disiplininin kendini canlı tutma serüveni devam etmekte. AvAssist hukuk uygulamalarına kapı açan, bu alanda teknoloji dünyasına adım atan bir hukuk uygulaması. Bu uygulamayla birlikte amaçlanan avukatlar için güvenilir ve kaliteli bir iletişim ağı yaratarak meslektaşlarıyla olan bağlantılarını güçlendirmek bunun yanı sıra deneyimli ve uzman kadrosuyla bilirkişi konusunda taraflara destek sağlamaktır.

Kaynak: <https://avassist.com.tr/>

Alanında uzman avukatlardan oluşan ekibi ile faaliyet gösteren Özgün Hukuk Bürosu, ulusal ve çok uluslu şirketlere hizmet vermektedir. Bu kapsamda, müvekkillerin ihtiyaçlarına olabilecek en kısa zamanda cevap verebilecek organizasyon yapısı kurulmuş olup, temel prensip müvekkillerin kıdemli avukat kadrosuyla her zaman iletişim kurabilmesi ve her konuda bilgi sahibi olmasının sağlanmasıdır.

Bankacılık ve finans, eğitim, sağlık, otomotiv, kimya ve savunma, teknoloji, enerji, maden, inşaat ve gayrimenkul sektörleri başta olmak üzere değişik iş ve ticaret sektörlerinde faaliyet gösteren kurumsal müvekkillere ve sivil toplum kuruluşlarına hizmet veren Özgün Hukuk, tüm müvekkilleri ile bir iş ortağı titizliği ile çalışmayı prensip edinmiştir.

Özgün Hukuk Bürosu, Türkiye'nin önde gelen finans kurum ve kuruluşlarına, şirketlere ve şahıslara Türkiye'de ve yurtdışında alacak tahsilatı konusunda hukuki hizmet sağlamaktadır. Bu kapsamda yurtdışına kaçırılan malvarlıklarının mal varlığı araştırması yapılarak tespit edilmesi ve alacağın bu yolla tahsil edilmesi hususunda hukuki hizmet verilmektedir.

Özgün Hukuk Bürosu, Uluslararası Ticaret Odası'na (ICC) bağlı Londra merkezli Ticari Suçlar Servisi'nin (CSS) himayesinde dünya genelinde faaliyet gösteren ve her türlü uluslararası ticari dolandırıcılık türünde alanında uzman avukatlardan oluşan global bir profesyonel ağ olan ve Chambers Global tarafından dünyanın lider varlık geri kazanımı ağı olarak seçilen ICC FraudNet'in Türkiye'den ilk ve tek üyesidir.

Sülün Sok. No:8 34330 1.Levent Beşiktaş / TURKEY
Phone : +90 212 356 3210(pbx) / +90 212 325 2307(pbx)
Fax : +90 212 356 3213
E-mail : info@ozgunlaw.com
İnternet sitesi: www.ozgunlaw.com

Bizi Takip Edin!

